

Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2010-2014

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
Inleiding	4
Deel I. Situering van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid	7
1. Armoede	7
1.1. Definitie van armoede	7
1.2. Visie op armoede en armoedebestrijding	7
1.3. Armoede in Vlaanderen	8
2. Missie en uitgangspunten van een doeltreffend armoedebestrijdingsbeleid	9
2.1. Pact 2020	9
2.1.1. Armoedebestrijding (doelstelling 13)	10
2.1.2. Solidaire open regio (doelstelling 2)	10
2.1.3. Deelname aan het arbeidsproces (doelstellingen 9 en 10)	10
2.1.4. Lerende samenleving (doelstelling 11)	11
2.1.5. Toegankelijke zorg (doelstelling 12)	11
2.2. Uitgangspunten van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid	11
2.2.1. Empowerend beleid	11
2.2.2. Participatief beleid	12
2.2.3. Preventief beleid	12
2.2.4. Inclusief beleid	13
2.2.5. Integraal beleid	13
2.2.6. Volgehouden beleid	14
2.2.7. Evaluerend en evoluerend beleid	14
Deel II. Horizontale doorbraken in de strijd tegen armoede	15
1. De Vlaamse overheid kiest expliciet voor de bestrijding van armoede	16
1.1. Coördinerend minister en coördinatiecomité armoedebestrijding	16
1.2. Decreet armoedebestrijding	17
1.3. Aandachtsambtenaren	17
1.4. Permanent armoedeoverleg	18
1.5. De verenigingen waar armen het woord nemen en het Vlaams Netwerk	20
1.6. De inzet van (opgeleide) ervaringsdeskundigen	20
1.7. Armoedetoets	22
1.8. Nodige budgetten	23
1.9. Armoede in de beleidsnota's en de jaarlijkse beleidsbrieven	23
1.10. Armoede in de beheersovereenkomsten van de Vlaamse overheid	23
1.11. Sociale clausule bij overheidsopdrachten	23
2. Verzamelen van verschillende soorten van kennis over armoede en sociale uitsluiting	24
2.1. Wetenschappelijke kennis	24
2.2. Ervaringskennis	26
2.3. Het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en het tweejaarlijkse Verslag	27
3. Diverse actoren vormen beleidsnetwerken	27
3.1. Regieniveaus in Vlaanderen	28
3.1.1. Vlaams niveau	28
3.1.2. Lokale besturen	28
3.1.3. Het cliëntniveau	29
3.2. Provinciale besturen	32
3.3. Federaal en interfederaal	33
3.4. Europa	35
3.5. Brussel	36
3.6. Het brede middenveld	36
4. Kennisverspreiding, sensibilisering en vorming	38
4.1. Informatie en communicatie voor mensen in armoede	38
4.2. Sensibilisering en vorming over armoede	39
Deel III. Doelstellingen ter realisatie van de sociale grondrechten	43

1. Participatie	44
1.1. Maatschappelijke participatie, op alle levensdomeinen	44
1.2. Beleidsparticipatie	44
1.3. Digitale participatie	45
1.4. Sociale netwerken	46
1.5. Mobiliteit als specifieke randvoorwaarde voor maatschappelijke participatie	46
2. Maatschappelijke dienstverlening	47
2.1. Rechten en hun (automatische) toekenning	47
2.2. Toegankelijkheid van maatschappelijke dienstverlening	48
2.3. Integrale begeleiding	48
3. Inkomen	49
3.1. Vlaamse mogelijkheden voor een inkomensbeleid	49
3.2. Schuldoverlast	51
4. Gezin	53
5. Vrijtijdsbesteding	58
6. Onderwijs en vorming	63
7. Werk	69
8. Wonen, energie en water	76
9. Gezondheid en Welzijn	84
Deel IV. Opvolging en evaluatie	89
1. Opvolging via voortgangsrapporten	89
2. Tussentijdse evaluatie en bijsturing	89
Lijst van afkortingen	92

Inleiding

Armoedebestrijding is een wereldwijde doelstelling. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties nam op 8 september 2000 de Millenniumverklaring aan. Uit deze verklaring werden 8 millenniumdoelstellingen geformuleerd. De eerste millenniumdoelstelling stelt: “het aantal mensen dat in extreme armoede leeft, is tegen 2015 met de helft gedaald ten opzichte van 1990. Dit geldt ook voor het aantal mensen dat honger lijdt.”

Ook Europa zette armoede hoog op de agenda door 2010 uit te roepen tot Europees jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting.

Europa moet naar onze mening binnen het kader van de post-Lissabonstrategie haar prioriteiten met betrekking tot de armoedebestrijding ambitieus vooropstellen en duidelijk vertalen.

Het regeerakkoord “Een daadkrachtig Vlaanderen in beslissende tijden” vermeldt dat intensieve armoedebestrijding een topprioriteit is van de Vlaamse Regering, die wil inzetten op een duurzaam en warm Vlaanderen. De Vlaamse samenleving moet een solidaire samenleving zijn, ook wanneer de budgettaire middelen schaars zijn. Het toekomstproject Vlaanderen in Actie (ViA) geeft de ontwikkeling van de samenleving tot een sociale en solidaire topregio een volwaardige plaats, naast economie, innovatie en duurzaamheid. In dit kader werd op 27 april 2009 een atelier armoede en sociale uitsluiting georganiseerd.

Vlaanderen wil op het vlak van armoedebestrijding een topregio worden. Om die ambitie te kunnen realiseren, is een daadkrachtige aanpak nodig. Meer dan één op tien mensen in Vlaanderen wordt geconfronteerd met een inkomensarmoederisico. Armoede is bovendien niet alleen een inkomensprobleem, het is een netwerk van sociale uitsluiting op verschillende levensdomeinen: onderwijs, werk, wonen, gezondheid, vrijetijdsbesteding, ...

Het decreet van 21 maart 2003 betreffende de armoedebestrijding stelt dan ook dat alle entiteiten van de Vlaamse overheid het armoedebestrijdingsbeleid binnen hun entiteit moeten voorbereiden, uitvoeren en evalueren.

Het armoededecreet verplicht de Vlaamse Regering binnen twaalf maanden na haar aantreden een Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA) op te stellen dat over een periode van vijf jaar loopt. Dit actieplan kwam tot stand in samenwerking met de vertegenwoordigers (aandachtsambtenaren) van alle beleidsdomeinen, binnen het permanent armoedeoverleg (PAO) van de Vlaamse overheid, met participatie van de doelgroepen in partnerschap met het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en verschillende stakeholders¹. De Vlaamse Regering deelt het actieplan armoedebestrijding mee aan het Vlaams Parlement.

Het uitvoeringsbesluit bepaalt dat het Vlaams Actieplan minstens de volgende onderdelen omvat:

- 1° de beschrijving van de algemene visie op het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid;
- 2° de situering van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid binnen het nationale en het Europese armoedebestrijdingsbeleid;

---

¹ Door de coördinerend minister werd aan volgende personen en organisaties op een stakeholdersoverleg gevraagd vanuit hun expertise opmerkingen en aanvullingen te bezorgen: Berenice Storms (KHKempen), Decenniumdoelen 2017, Gezinsbond, Ides Nicaise (HIVA Leuven), Kinderrechtencommissariaat, Koning Boudewijnstichting, Vlaams Minderhedencentrum, Minderhedenforum, Onderzoekscentrum voor Ongelijkheid, Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stad (OASeS) van de Universiteit Antwerpen, Ouderenraad, Samenlevingsopbouw Vlaanderen, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, Strategische Adviesraad WVG, de Verenigde Verenigingen, Vereniging van Vlaamse Jeugdgraad, Vlaamse Provincies, Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, Vlastroef straathoekwerk, Welzijnszorg

- 3° de geformuleerde doelstellingen op lange en op korte termijn binnen elk beleidsdomein;
- 4° de concrete beleidsacties;
- 5° het tijdpad, opgesteld voor de uitvoering;
- 6° de opgave van de indicatoren om de voortgang te meten;
- 7° de ingezette instrumenten.

Om een goed uitgewerkt en breed gedragen actieplan te ontwikkelen, is tijd nodig. Tijd om alle stakeholders te consulteren. Tijd ook om bij het begin van de legislatuur vorm te geven aan het beleid. Bovendien is het in deze moeilijke budgettaire periode niet evident om bijkomende middelen vrij te maken, of de beschikbare middelen onmiddellijk in te zetten. In dit verband is de goedkeuring van de meerjarenbegroting essentieel. Dit gebeurde pas net voor dit actieplan ingediend moest worden. Bovendien is het formuleren van gepaste indicatoren eveneens tijdsintensief. In dit actieplan wordt dan ook vooral ingegaan op de eerste vier elementen uit het uitvoeringsbesluit.

Zoals u in het laatste deel van dit actieplan (deel IV) kan lezen, wordt aan alle leden van de Vlaamse Regering gevraagd de in dit plan genomen doelstellingen en acties te concretiseren aan de hand van actiefiches. Deze oefening moet rond zijn tegen eind 2010 en zal weergegeven worden in het eerste voortgangsrapport in het voorjaar van 2011. Ook de moeilijke en veranderende sociaal-economische situatie zal een permanente evaluatie en bijsturing van het armoedebestrijdingsbeleid vragen. Een grondige bijsturing van dit actieplan zal dan ook in het voorjaar van 2012 opgemaakt worden. Niet alleen deze bijsturing moet gebeuren, we zullen voortdurend de vinger aan de pols moeten houden. Dit kan door het hanteren van een breed gedragen indicatorenset. Deze set zal ons voortdurend aangeven hoe het beleid zich ontwikkelt en waar bijsturing noodzakelijk is. Bijkomend zal nieuwe regelgeving vooraf onderworpen worden aan een armoedetoets teneinde armoede in de toekomst te vermijden.

We willen er tenslotte nog op wijzen dat armoedebestrijding een zaak is van iedereen. De Vlaamse overheid is slechts één speler op het terrein. In dit plan geven we op verschillende plaatsen aan op welke wijze Vlaanderen wil samenwerken met andere beleidsniveaus, maar ook met andere actoren (middenveldorganisaties, hulp- en dienstverleners, bedrijfsleven, ...) en niet in het minst met mensen in armoede en hun organisaties zelf. Zo zal bijvoorbeeld elke Vlaamse minister initiatieven nemen om opgeleide ervaringsdeskundigen, waar nodig, in te schakelen in zijn of haar beleidsdomein. Ook de rol van de aandachtsambtenaren moet meer (h)erkend worden. Om armoede uit te bannen, is het immers noodzakelijk dat iedereen zijn verantwoordelijkheid opneemt. Daartoe is kennis van armoede belangrijk. De ware draagwijdte van armoede kan men pas inschatten wanneer men weet hoezeer armoede ingrijpt op het zelfwaardegevoel van het individu. Een eerste aanzet om de armoede te bestrijden is de automatische toekenning van rechten. Mensen in armoede zijn vaak niet op de hoogte van hun rechten, waardoor ze geen voordeel hebben bij een aantal maatregelen die hun leven kunnen verbeteren.

Maar ook Vlaanderen kan dit niet alleen. Belangrijke hefboomen moeten gerealiseerd worden op federaal vlak. Denken we hierbij aan de uitkeringen en vervangingsinkomens en de financiële toegankelijkheid van de gezondheidszorg. Tevens moeten we oog hebben voor de armoedeproblematiek in Brussel. Ook hier moeten we als Vlaanderen binnen onze bevoegdheden de strijd tegen armoede aanbinden.

LEESWIJZER

Dit actieplan is ook te vinden op de website www.vlaanderen.be/armoede.

- **Deel I** geeft een situering van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid. Naast een definitie van armoede en de visie op armoedebestrijding bevat het de missie en uitgangspunten van het beleid.
- **Deel II** formuleert vier horizontale doorbraken voor de bestrijding van armoede. Armoede is immers een probleem dat op alle beleidsdomeinen aangepakt moet worden. Een aantal doelstellingen en acties zijn van belang over de bevoegdheidsgrenzen en – niveaus heen. In de genummerde kaders vindt u de concrete initiatieven die de Vlaamse overheid zal nemen.
- **Deel III** geeft een overzicht van de verschillende acties en maatregelen in de diverse beleidsdomeinen. Het is opgebouwd aan de hand van negen sociale grondrechten: participatie, maatschappelijke dienstverlening, inkomen, gezin, vrijetijdsbesteding, onderwijs, werk, wonen en gezondheid en welzijn. Ook in dit deel vindt u in de genummerde kaders de concrete initiatieven die de Vlaamse overheid zal nemen. Deze worden vaak puntsgewijs uitgewerkt onder de kader.
- **Deel IV** vermeldt hoe de opvolging en evaluatie van dit plan zal gebeuren.
- Tot slot wordt als **bijlage** een verklarende lijst van afkortingen opgenomen die in het actieplan voorkomen.

Deel I. Situering van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid

In dit deel geven we een korte definitie van armoede, visie op armoedebestrijding evenals de missie en uitgangspunten van het armoedebestrijdingsbeleid dat de Vlaamse overheid wil voeren.

1. Armoede

1.1. Definitie van armoede

- ***Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen op verschillende levensdomeinen die intens met elkaar verweven zijn***

Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt mensen in armoede van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving.² Tussen het leven van mensen in armoede en mensen zonder armoede-ervaring bestaat er dus een moeilijk overbrugbare kloof, die zich manifesteert op verschillende vlakken: structurele participatie, vaardigheden, kennis, gevoel en krachten van de mensen.

Deze kloof kan enkel overbrugd worden wanneer de samenleving (zowel het beleid als het brede middenveld en andere actoren) beroep doet op de kracht die mensen in armoede en hun omgeving bezitten, de voorwaarden creëert zodat mensen in armoede deze kracht kunnen aanwenden en iedereen gelijke kansen geeft om aan alle aspecten van de samenleving deel te nemen.³

Deze definitie beschrijft niet alleen wat armoede is, maar bevat ook de kern van de uitgangspunten voor een doeltreffend armoedebestrijdingsbeleid.

1.2. Visie op armoede en armoedebestrijding

- ***Het toelaten van armoede is een schending van de mensenrechten***

Bestaansonzekerheid, armoede en sociale, economische en culturele uitsluiting, zelfs van één enkele mens, doen op een ernstige manier afbreuk aan de waardigheid en aan de gelijke rechten van alle mensen zoals bepaald in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948⁴ en artikels 23 en 24 van de Belgische Grondwet.

Art. 23

Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

² Vranken, J., Geldof, D., Van Menxel, G. & Van Ouytsel, J. (red.) (2001). *Armoede en sociale uitsluiting*. Jaarboek 2001, Acco, Leuven/Leusden, 495 p.

³ Naar de aanvulling van Tine Van Regenmortel bij de definitie van Vranken, in Van Regenmortel, T. (2002), *Empowerment en Maatzorg. Een krachtgerichte psychologische kijk op armoede*, Leuven/Leusden: Acco.

⁴ Samenwerkingsakkoord tussen de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten betreffende de bestendiging van het armoedebeleid, ondertekend op 5 mei 1998 en door de Vlaamse Gemeenschap goedgekeurd bij decreet van 17 november 1998 (B.S. 16 december 1998).

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid :

1 ° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;

2 ° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;

3 ° het recht op een behoorlijke huisvesting;

4 ° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu;

5 ° het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing.

Art.24

[...]

§ 3. Ieder heeft recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden. De toegang tot het onderwijs is kosteloos tot het einde van de leerplicht.

[...]

- **Armoede is een verlies aan maatschappelijke (en sociaal-economische) waarde**

Armoede heeft nefaste effecten op een samenleving, niet alleen voor de mensen die sociale uitsluiting ervaren. Armoede in een samenleving is nadelig voor iedereen die deel uitmaakt van die samenleving en de samenleving als geheel. Armoede zorgt er voor dat heel wat beschikbaar – menselijk – kapitaal niet tot ontwikkeling kan komen en op welke manier dan ook kan bijdragen tot die samenleving. Heel wat sociaal-economisch potentieel blijft zo onbenut.

Deze visie op armoede noodzaakt een ambitieuze doelstelling: armoede uitroeien.

- **Armoedebestrijding moet gericht zijn op een volwaardige participatie aan de samenleving, zodat iedereen ten volle kan genieten van alle sociale grondrechten**

De leidraad van het beleid is de menselijke waardigheid en een visie waarin elke mens centraal staat.

Pact2020⁵ vertaalt dit als volgt: “In Vlaanderen kan in beginsel iedere burger genieten van welzijn en welvaart in een samenleving waarbij segregatie en uitsluiting in al zijn vormen worden teruggedrongen. In 2020 scoort Vlaanderen op het vlak van armoedebestrijding als beste van de EU-27.”

1.3. Armoede in Vlaanderen

Meer dan één op tien mensen in Vlaanderen leeft met een armoederisico. Armoede is niet enkel een kwestie van inkomen. Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen op verschillende levensdomeinen die intens met elkaar verweven zijn, zoals onderwijs, werk, vrijetijdsbesteding, huisvesting en gezondheid, ... Armoede is een complex probleem dat moeilijk in enkele cijfers te vatten is. Toch is er heel wat informatie beschikbaar. Eerder dan

---

⁵ Pact 2020 werd gelanceerd in het kader van het toekomstproject Vlaanderen in Actie en bevat doelstellingen met concrete streefcijfers. Alle maatschappelijke partners ondertekenden het Pact en engageren zich om die doelstellingen na te streven. Meer info: www.vlaandereninactie.be

deze hier te herhalen, verwijzen we u graag naar enkele relevante documenten die een actueel beeld geven over armoede in Vlaanderen:

- de beleidsnota 2009-2014 'Armoede uitsluiten, armen insluiten' van minister Lieten⁶;
- de VRIND 2010, waar naar aanleiding van het Jaar van de strijd tegen armoede een apart hoofdstuk gewijd is aan de armoedesituatie in Vlaanderen⁷.

Verdere informatie vindt u onder meer via:

- de Sociale Staat van Vlaanderen⁸;
- de jaarboeken armoede en sociale uitsluiting van OASes⁹;
- de tweejaarlijkse Verslagen van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting¹⁰;
- de Nationale Actieplannen Sociale Insluiting¹¹;
- het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen¹²;
- de Stadsmonitor¹³.

2. Missie en uitgangspunten van een doeltreffend armoedebestrijdingsbeleid

De missie en de uitgangspunten die noodzakelijk zijn om armoede doeltreffend te bestrijden vloeien voort uit de definitie en de visie, waaruit blijkt dat armoede een complex probleem is waarmee ook in Vlaanderen heel wat mensen geconfronteerd worden.

- **Vlaanderen pakt alle aspecten van armoede en sociale uitsluiting aan en voert een ambitieus beleid gericht op het voorkomen en bestrijden van armoede en sociale uitsluiting.**

Vlaanderen doet dit in dialoog met de doelgroep en creëert de nodige voorwaarden voor een volwaardige participatie van mensen in armoede aan de beleidscyclus en aan de samenleving. Vlaanderen voert hiertoe een inclusief en integraal beleid, waarbij er intensief samengewerkt wordt tussen de verschillende beleidsdomeinen en -niveaus.

2.1. Pact 2020

Het Pact 2020¹⁴ bevat 20 doelstellingen om Vlaanderen naar de top van Europa te leiden. De doelstellingen zijn verdeeld over vijf centrale thema's:

- Meer welvaart en welzijn;
- Een competitieve en duurzame economie;

⁶ http://www.vlaanderen.be/servlet/Satellite?c=Solution_C&cid=1171947608450&pagename=Infolijn%2FView

⁷ Vanaf najaar 2010 beschikbaar op de website <http://www.vlaanderen.be/svr>

⁸ <http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/Pages/2009-05-12-ssv2009.aspx>

⁹ http://www.oases.be/main.aspx?c=*OASES&n=1459

¹⁰ <http://www.armoedebestrijding.be/publicatiessteunpunt2jaarlijksverslag.htm>

¹¹ http://www.mi-is.be/be_nl/02/nationale%20actieplannen/index.html

¹² <http://www.vlaams-netwerk-armoede.be>

¹³ <http://www.thuisindestad.be/fb111ryee1043tqsb1ynob255.aspx>

¹⁴ Pact 2020 werd gelanceerd in het kader van het toekomstproject Vlaanderen in Actie en bevat doelstellingen met concrete streefcijfers. Alle maatschappelijke partners ondertekenden het Pact en engageren zich om die doelstellingen na te streven. Meer info: www.vlaandereninactie.be

- Meer mensen aan de slag, in meer werkbare jobs en in gemiddeld langere loopbanen;
- Levenskwaliteit van hoog niveau;
- Een efficiënt en doeltreffend bestuur

Naast doelstelling 13, die specifiek over de bestrijding van armoede gaat, komt sociale uitsluiting en de kloof die mensen in armoede ervaren ook aan bod op vlak van algemene participatie (doelstelling 2), werk (doelstellingen 9 en 10), onderwijs en vorming (doelstelling 11) en zorg (doelstelling 12). We vermelden ze dan ook hier. Deze doelstellingen worden verder uitgewerkt en aangevuld in de rest van dit actieplan.

2.1.1. Armoedebestrijding (doelstelling 13)

In 2020 ligt het aandeel inwoners dat leeft in armoede en geconfronteerd wordt met sociale uitsluiting laag in vergelijking met de best presterende EU27-landen.

Dat houdt in dat in 2020 in Vlaanderen elk gezin ongeacht de samenstelling, minstens een inkomen heeft dat de Europese armoederisicodrempel bereikt.

In 2020 is er een duidelijk resultaat merkbaar van een intensieve bestrijding van armoede en sociale uitsluiting op meerdere gebieden. Het betreft resultaten van investeringen in sociale woningen, onderwijs en opleiding van kansengroepen, ziektepreventie bij kansengroepen, ...

Die inspanningen resulteren onder meer in een halvering van het aantal kinderen dat geboren wordt in armoede, een beperking van de laaggeletterdheid tot 3% en op het vlak van huisvesting in een substantiële verhoging van de woonkwaliteit in 2020 door halvering t.a.v. 2006 van het aandeel van de bevolking dat een woning betreft met twee of meer structurele gebreken en/of een gebrek aan basiscomfort, o.a. door de creatie van minstens 43.000 bijkomende sociale huurwoningen zoals bepaald in het decreet Grond- en pandenbeleid.

2.1.2. Solidaire open regio (doelstelling 2)

In 2020 is Vlaanderen een solidaire, open en verdraagzame samenleving waarin het sociaal kapitaal minstens op het niveau ligt van de top 5 van Europese landen. Dit blijkt uit een actieve participatie aan het verenigingsleven en het vrijwilligerswerk. Alle inwoners van Vlaanderen kunnen worden bereikt door een vereniging, een buurtwerking, een vrijwilligersorganisatie of door samenlevingsopbouw. De Vlamingen hebben intense sociale contacten, meer vertrouwen in de medemens en de samenleving. Discriminatie is uitgebannen, de evenredige arbeidsdeelname is verzekerd en de deelname van alle kansengroepen aan de andere domeinen van de maatschappij is proportioneel tot hun aandeel in de bevolking.

2.1.3. Deelname aan het arbeidsproces (doelstellingen 9 en 10)

In het Vlaanderen van 2010 heeft elke persoon op actieve leeftijd de gelegenheid om een volwaardige job uit te oefenen. De globale werkzaamheidsgraad stijgt tot minstens 70% in 2020, dankzij een gemiddelde jaarlijkse groei van minstens 0,5 procentpunt. De werkzaamheidsgraad van vrouwen blijft verder stijgen. Voor kansengroepen (allochtonen, personen met een arbeidshandicap en 50) verdubbelt de gemiddelde jaarlijkse groei tot minstens 1 procentpunt.

Zowel de werkbaarheid (het hebben van een job met voldoende leermogelijkheden, goed te combineren met het privéleven en zonder aanleiding tot werkstress of motivatieproblemen) van werknemers als van zelfstandigen groeit jaarlijks gemiddeld met minstens 0,5 procentpunt. Bijzondere aandacht gaat naar vrouwen, kansengroepen en bijzondere gezinssituaties. Hiertoe wordt in het algemeen gestreefd naar een betere afstemming tussen arbeid en gezin.

2.1.4. Lerende samenleving (doelstelling 11)

Vlaanderen is in 2020 verder geëvolueerd naar een lerende samenleving. Zoveel mogelijk kinderen en volwassenen moeten het best mogelijke onderwijs en de best mogelijke vorming genieten. Het aantal kortgeschoolden is in 2020 op de arbeidsmarkt met de helft verminderd. Dit komt doordat meer jongeren het secundair onderwijs afwerken; meer jongeren na hun secundair onderwijs verder studeren zowel in het hoger beroepsonderwijs als in hoger onderwijs; meer mensen deelnemen aan levenslang en levensbreed leren (stijging tot 15% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd). Concreet halveren we het aantal schoolverlaters die het secundair onderwijs zonder voldoende startkwalificaties verlaten, stijgt het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs aanzienlijk ongeacht herkomst, werksituatie of opleidingsniveau van hun ouders. Kinderen van niet hooggeschoolde ouders bereiken een participatiegraad van ruim 60% in het hoger onderwijs. Ook zullen meer bedrijven en sectoren een strategisch competentiebeleid voeren. Een lerende samenleving erkent tenslotte competenties, waar en hoe ze ook verworven zijn.

2.1.5. Toegankelijke zorg (doelstelling 12)

In 2020 voorziet Vlaanderen in een toegankelijk en betaalbaar kwaliteitsvol aanbod aan hulp- en zorgverlening, dat toereikend is in het licht van de zich wijzigende maatschappelijke behoeften en sociaaldemografische ontwikkelingen. Bij de organisatie van het volledige hulp- en zorgcontinuüm staan efficiëntie, effectiviteit en daardoor de kwaliteit vanuit het oogpunt van de gebruiker centraal. Eerstelijns- en thuiszorg zijn versterkt. In de gehandicaptenzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de ouderenzorg is er voldoende aanbod gecreëerd. Voor minstens de helft van de kinderen tot 3 jaar worden formele en kwaliteitsvolle vormen van kinderopvang aangeboden.

2.2. Uitgangspunten van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid

De uitgangspunten van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid vloeien voort uit de missie en zijn noodzakelijk om armoede doeltreffende te bestrijden.

2.2.1. Empowerend beleid

- **De bij mensen in armoede aanwezige potenties, eigenheid en kracht wordt opgemerkt, ondersteund en aangewend**

Empowerment is een proces van versterking op drie niveaus, waarbij individuen, organisaties en gemeenschappen greep krijgen op de eigen situatie en hun omgeving, en dit via het verwerven van controle, het aanscherpen van kritisch bewustzijn en het stimuleren van participatie¹⁵.

Een empowerend beleid van mensen in armoede is een absolute voorwaarde in armoedebestrijding. Mensen in armoede zijn de greep op hun eigen leven verloren en beschikken niet over de nodige handvaten om dit weer in handen te nemen.

---

¹⁵ Driessens K. en Van Regenmortel T. (2006), *Bind-Kracht in armoede. Boek 1. Leefwereld en Hulpverlening*. Leuven: Uitgeverij LannooCampus, p.101

Een empowerend beleid richt zich op de aanwezige krachten en mogelijkheden van mensen in armoede. Er moet aandacht zijn voor de persoonlijke levensgeschiedenis van mensen en wat ze geleerd hebben uit vaak moeilijke levensgebeurtenissen. Dit houdt een positieve kijk in op de inzet, overlevingsstrategieën en levenskracht van mensen in armoede, waarbij dus niet gefocust wordt op hun falen of gebreken. Het is hiertoe noodzakelijk dat hulp- en steunbronnen ook voor hen toegankelijk gemaakt worden, dat de voorwaarden gecreëerd worden die empowerment en het aanspreken van de krachten van mensen mogelijk maken.

Maatregelen ter bestrijding van armoede zullen maar nuttig zijn, wanneer mensen in armoede zelf keuzes kunnen maken. Investeren in de mens in armoede zelf, is van primordiaal belang.

2.2.2. Participatief beleid

- **Mensen in armoede en hun organisaties worden tijdig en structureel betrokken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van het beleid.**

De tijdige participatie van mensen in armoede en hun organisaties aan de strategische planning en beleidsvoorbereiding, -uitvoering en -evaluatie wordt verzekerd, zodat het maatschappelijk draagvlak en de kwaliteit van het beleid worden versterkt. Mensen in armoede hebben immers net zoals elke burger recht op inspraak. De informatie, consultatie, overleg, communicatie en verantwoordingspraktijk worden verbeterd.

Het hele beleidsproces moet gebeuren in dialoog met de mensen in armoede zelf, de samenleving en het beleid. Een doeltreffend armoedebestrijdingsbeleid kan en mag immers geen eenrichtingsverkeer zijn. De actieve participatie van mensen in armoede moet ernstig worden genomen en voldoende worden ondersteund. Hun kennis en ervaring over de armoedeproblematiek, maar ook over mogelijke oplossingen, bieden een bijzondere meerwaarde voor een slagkrachtig armoedebeleid. Om schijnparticipatie te vermijden, moeten we rekening houden met de essentiële voorwaarden van de dialoogmethode: voldoende tijd, tweerichtingscommunicatie en terugkoppeling. Respect en begrip moeten de sleutelwoorden zijn. Mensen in armoede moeten echt het gevoel hebben dat naar hun ervaringen wordt geluisterd. De beleidsmakers moeten waar mogelijk en relevant rekening houden met de input van alle actoren.

2.2.3. Preventief beleid

- **In eerste instantie moet het beleid trachten armoede te voorkomen en de armoedespoiraal te doorbreken. In tweede instantie moet de overheid ervoor zorgen dat het beleid geen extra armoede creëert.**

De ultieme doelstelling van armoedebestrijding is de volledige uitroeiing van armoede. Een structurele aanpak zoekt dan ook naar het productieproces van armoede, naar de plaats en de aard van de uitsluitingsmechanismen, en probeert die uit te bannen, te wijzigen of minstens onder controle te krijgen.

Er moet proactief onderzocht worden wat nodig is om armoede te voorkomen en de armoedespoiraal te doorbreken. Er is nood aan een actief beleid dat effectieve maatregelen neemt die armoede voorkomen. Er moet ook oog zijn voor maatschappelijke tendenzen en hierop moet adequaat gereageerd worden om te vermijden dat deze tendenzen armoede creëren.

De overheid moet voorkomen dat bestaande of nieuwe maatregelen mensen uitsluiten of armoede veroorzaken. Hiertoe is het belangrijk om met een armoedebрил te kijken naar beleidsmaatregelen. Dit moet gebeuren bij de opmaak van nieuw beleid. Hiervoor kan de armoedetoets (zie verder) gebruikt worden om na te gaan of er doelgroepen uitgesloten worden bij een beleidsbeslissing. Ook het bestaand beleid moet door de armoedebрил bekeken worden om na te gaan of bepaalde doelgroepen uitgesloten worden.

2.2.4. Inclusief beleid

- **Het armoedebestrijdingsbeleid is een inclusief beleid; geïntegreerd waar kan, maatgericht waar nodig**

Een inclusief beleid voeren betekent dat men zoveel mogelijk probeert binnen de reguliere beleidsdomeinen geïntegreerde regels en normen te ontwerpen die rekening houden met de effecten op de diversiteit aan onderscheiden doelgroepen, zoals mensen in armoede. Te veel aparte maatregelen voor mensen in armoede moeten worden vermeden omdat ze zo dikwijls worden geconfronteerd met stigmatisering.

Een inclusief beleid houdt ook een maatgerichte aanpak in waar nodig, waarbij er aandacht is voor diversiteit. Er zijn hefboomen nodig om alle doelgroepen toegang te geven tot de reguliere beleidsmaatregelen. Hiervoor moet men de nodige middelen uittrekken.

- **We hebben aandacht voor diversiteit binnen de groep mensen in armoede.**

Binnen de doelgroep 'mensen in armoede' is er een (toenemende) diversiteit. Aangezien verschillende doelgroepen met een verhoogd armoederisico kampen zal het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid onder meer aandacht hebben voor kinderen, ouderen, nieuwe Vlamingen/personen van vreemde herkomst (gekleurde armoede), genderproblematiek, eenoudergezinnen (in het bijzonder alleenstaande moeders) en alleenstaanden. We denken hierbij ook aan de vaak verdoken plattelandsarmoede, de armoede in stedelijke context en armoede bij (gefailleerde) zelfstandigen en landbouwers. Een aantal groepen kampen bovendien met meervoudige risico's, bijvoorbeeld allochtone vrouwen in armoede.

2.2.5. Integraal beleid

- **Armoedebestrijding is een zaak van alle beleidsdomeinen, beleidsniveaus en beleidsverantwoordelijken.**

De definitie stelt armoede als netwerk van sociale uitsluiting op verschillende domeinen. Armoedebestrijdingsbeleid moet dan ook integraal zijn. De verschillende beleidsdomeinen nemen gecoördineerd initiatieven inzake armoedebestrijding¹⁶. Armoedebestrijding is geen bevoegdheid van één minister of één beleidsdomein. Onder meer het permanent armoedeoverleg en het coördinatiecomité armoedebestrijding zijn instrumenten om dit te realiseren (zie verder).

Pact2020 onderschrijft dit principe: er komt een meer geïntegreerde aanpak van het armoedebestrijdingsbeleid in de verschillende beleidsdomeinen en een doeltreffende horizontale afstemming.

Bij het nemen van beleidsdomeinoverschrijdende maatregelen mag budget geen belemmering zijn. Samenwerking tussen de beleidsdomeinen is ook op dit vlak noodzakelijk.

---

¹⁶ ViA-atelier – horizontale doorbraak 5

De inbedding van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid binnen de andere beleidsniveaus komt verder aan bod.

2.2.6. Volgehouden beleid

- **Armoedebestrijding vraagt een langetermijnvisie en een volgehouden aanpak.**

Het armoedebestrijdingsbeleid moet een langetermijnbeleid zijn, dat gedragen wordt door een gedeelde visie op armoede en armoedebestrijding. Deze visie willen we in dit plan voorstellen.

De resultaten van maatregelen genomen in het kader van het armoedebestrijdingsbeleid zijn bijgevolg vaak niet op korte termijn zichtbaar, zoals dit bij andere beleidsmaatregelen wel het geval kan zijn. Toch is het ook - en zeker dan - belangrijk de geplande en geleverde inspanningen (dit geldt ook voor experimentele projecten) vol te houden tot de maatregel echt geëvalueerd kan worden, en deze niet snel terug af te voeren.

2.2.7. Evaluerend en evoluerend beleid

- **Er is nood aan een zichtbare, effectieve meting, toetsing en evaluatie van het beleid op zijn potentiële en reële effecten op armoede die bijsturing indien nodig mogelijk maakt.**

De evaluatie van beleidsmaatregelen is ook in het kader van armoedebestrijding cruciaal.

Een evaluatief beleid gaat verder dan enkel monitoring. Monitoring of opvolgen van het beleid is het systematisch en continu verzamelen, analyseren en rapporteren van beleidsmatig relevante data die van nut zijn voor het periodiek vergelijken van resultaten met vooropgestelde normen of verwachte resultaten. Opvolgen zegt ons iets over het feit of al dan niet vooruitgang is gemaakt in de richting van de beoogde effecten of resultaten. Evalueren gaat echter verder, is grondiger en gedetailleerder. Men gaat op zoek naar verklaringen, naar correlaties tussen verschillende fenomenen die kunnen leiden tot de vastgestelde resultaten en effecten. Evalueren is het in de diepte beoordelen en gebruiken van de resultaten van dergelijke opvolging voor de bevestiging, de bijsturing of de ommekeer van de beleidsmaatregelen.

Om het beleid te toetsen op (potentiële) effecten, kan gebruik gemaakt worden van verschillende bronnen en methoden. Het kan gaan om een kwantitatieve analyse van wetenschappelijke en administratieve databanken of op basis simulatiemodellen, maar ook om kwalitatieve bevragingen van de relevante stakeholders, zoals mensen in armoede zelf en actoren op het terrein, of nog beter: om een combinatie van verschillende methoden.

Indien uit dergelijke evaluatie blijkt dat de beleidskeuze, de gehanteerde werkvorm of de ingezette middelen niet voldoen, moet de maatregel bijgestuurd worden en indien nodig hiervoor het nodige budget vrijgemaakt worden. Dergelijke evaluatie en bijsturing is zeker noodzakelijk bij gewijzigde maatschappelijke omstandigheden, zoals bijvoorbeeld de veranderende economische situatie.

Deel II. Horizontale doorbraken in de strijd tegen armoede

Op het ViA-atelier 'solidariteit tegen armoede en sociale uitsluiting' werden vijf sleuteluitdagingen geformuleerd die de grondrechten, levensdomeinen of beleidsthema's overstijgen. Het betreft:

1. Het verhogen van de financiële slagkracht van de laagste inkomensstrekkers;
2. Verschillende soorten van kennis over armoede en sociale uitsluiting moeten blijvend verzameld worden;
3. Kennis over armoede moet breed verspreid worden;
4. De Vlaamse overheid moet een expliciete keuze maken om aan armoedebestrijding te doen;
5. De Vlaamse overheid zorgt voor een duurzame coördinatie van de armoedebestrijding via beleidsnetwerken.

De eerste doorbraak inzake inkomens komt aan bod bij het recht op inkomen in deel III van dit actieplan. De overige vier doorbraken, die ook in de beleidsnota van coördinerend minister Lieten als kapstok gebruikt worden om de horizontale doelstellingen te duiden, krijgen in dit deel van het VAPA een verdere invulling.

Het is de verantwoordelijkheid van elke minister van de Vlaamse Regering om deze beleidsdomeinoverschrijdende doelstellingen te realiseren, binnen zijn of haar beleidsdomein en waar nodig in samenwerking met de collega-ministers.

1. De Vlaamse overheid kiest expliciet voor de bestrijding van armoede

Armoedebestrijding is een topprioriteit. In het Regeerakkoord wordt ingezet op een warme samenleving, wat een intensieve bestrijding van de armoede vereist. De Vlaamse overheid beschikt over verschillende instrumenten om deze armoedebestrijding vorm te geven binnen haar organisatie¹⁷. Deze worden voortgezet en verder uitgebouwd.

1.1. Coördinerend minister en coördinatiecomité armoedebestrijding

Minister Lieten werd expliciet belast met de coördinatie van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid. Om armoede doeltreffend te bestrijden is immers een wisselwerking noodzakelijk tussen een horizontaal, beleidsdomeinoverschrijdend beleid en een beleid binnen elk beleidsdomein. De coördinerend minister staat in voor de horizontale aspecten; elk lid van de Vlaamse Regering is bevoegd en verantwoordelijk voor de verticale aspecten binnen zijn/haar beleidsdomein. De coördinerend minister kan er op toe zien dat deze verantwoordelijkheid ook effectief opgenomen wordt, de problematieken blijvend onder de aandacht van de collega-ministers brengen, goede praktijken verspreiden en ondersteuning bieden waar nodig en gewenst.

1. In 2010 werd door de Vlaamse Regering een coördinatiecomité armoedebestrijding opgericht

Er werd door de Vlaamse Regering ook een Coördinatiecomité Armoedebestrijding opgericht. Onder het voorzitterschap van de coördinerende minister, staat dit coördinatiecomité in voor de organisatie, ondersteuning en coördinatie van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid. In dit coördinatiecomité is elk lid van de Vlaamse Regering vertegenwoordigd. De opvolging van het Vlaams Actieplan en het Europees Jaar krijgen in dit coördinatiecomité een belangrijke plaats.

2. Oprichting kennisplatform met stakeholders: 2011

Om de horizontale doorbraken een krachtige en kritische onderbouwing en opvolging te verlenen, zal de coördinerende minister een 'platform' oprichten waaraan naast de relevante ministers en beleidsdomeinen ook de verschillende stakeholders kunnen deelnemen (met name de verenigingen waar armen het woord nemen, het werkveld, de academici, de lokale besturen en sociale partners, etc.).

Hieronder vind je een (niet-limitatieve) opsomming van deze stakeholders:

- het Vlaams beleid met de link naar Europa en de Federale regering;
- de sociale partners binnen de SERV;
- de Strategische Adviesraad Vlaamse Welzijns-, Gezondheids- en Gezinsbeleid;
- de Verenigde Verenigingen als niet-gouvernementele koepelorganisatie;
- actoren van het middenveld en het werkveld;
- de lokale besturen;
- de verenigingen waar armen het woord nemen;
- vzw Tussenstap en vzw Boeren op een kruispunt;
- Kenniscentrum Vlaamse Steden.

¹⁷ meer info over deze instrumenten vindt u op de armoedewebsite van de Vlaamse overheid www.vlaanderen.be/armoede.

Dit initiatief heeft als doel te komen tot een coördinatie en afstemming van de kennis en informatie over armoede en van de instrumenten die ter beschikking staan van het beleid, waaronder de armoede-indicatoren en armoedetoets, het onderzoek, ...

Dit platform zal jaarlijks een forum krijgen onder voorzitterschap van de coördinerende minister van Armoedebestrijding.

1.2. Decreet armoedebestrijding

Op 21 maart 2003 keurde het Vlaams Parlement het decreet betreffende de armoedebestrijding goed. Op 11 oktober 2003 werd het uitvoeringsbesluit goedgekeurd en op 1 januari 2004 trad het decreet in werking. Op 18 juli 2008 werd het decreet gewijzigd. In navolging van de wijziging van het decreet werd een nieuw Besluit van de Vlaamse Regering goedgekeurd op 15 mei 2009. In dit besluit worden de instrumenten vermeld in het decreet verder uitgewerkt.

Het decreet bepaalt, samen met het uitvoeringsbesluit, hoe de coördinatie en organisatie van de armoedebestrijding in Vlaanderen moeten gebeuren. Hiertoe voorziet het in een aantal instrumenten, die verder worden toegelicht:

- een Vlaams Actieplan Armoedebestrijding;
- een horizontaal en een verticaal permanent armoedeoverleg;
- de verenigingen waar armen het woord nemen en het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen;
- de opleiding en tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede en de sociale uitsluiting;
- de subsidiëring van projecten met een experimenteel en vernieuwend karakter;
- wetenschappelijk onderzoek inzake armoede.

1.3. Aandachtsambtenaren

Armoede is een multidimensioneel probleem en armoedebestrijding is een zaak van alle beleidsdomeinen. Omdat armoedebestrijding ook integraal moet gebeuren, werd vice-minister-president Lieten belast met de coördinatie van het armoedebestrijdingsbeleid.

Belangrijk voor een integraal beleid is dat in elk beleidsdomein, vertegenwoordigd in het horizontaal permanent armoedeoverleg, een of meerdere aandachtsambtenaren inzake armoedebestrijding actief zijn. Zij hebben onder meer als taak de voorbereiding en voortgangscontrole van het actieplan¹⁸. Het geheel van taken die een aandachtsambtenaar kan uitvoeren, is opgenomen in het uitgewerkte functieprofiel van de aandachtsambtenaar.

In elke relevante entiteit is een aandachtsambtenaar aangesteld. Deze heeft een duidelijk mandaat en voldoende tijd en ruimte om zijn of haar taken uit te voeren. De maximale invulling van deze taken is terug te vinden in het functieprofiel van de aandachtsambtenaar. In welke mate de functie wordt ingevuld is uiteraard mede afhankelijk van de andere opdrachten die de aandachtsambtenaar in de eigen entiteit opneemt en de accenten die de functioneel bevoegde minister legt in het kader van armoedebestrijding.

Zeker in de voor armoedebestrijding meest relevante beleidsdomeinen, is een voltijdse aandachtsambtenaar binnen het departement aangewezen. Deze kan ook de samenwerking en afstemming met de aandachtsambtenaren in de agentschappen binnen hetzelfde beleidsdomein coördineren.

---

¹⁸ Art. 5 van het BVR van 11 oktober 2003

3. We zullen het netwerk van aandachtsambtenaren beter bekend maken binnen de Vlaamse overheid, zodat zij in hun rol als aanspreekpunt (h)erkend worden.

1.4. Permanent armoedeoverleg

Het permanent armoedeoverleg (PAO) bestaat uit een horizontaal en een verticaal luik. Een rapport uit december 2008 van het Expertencomit  van de Raad van Europa over de autonomisering van personen die geconfronteerd worden met grote armoede heeft het PAO geciteerd als een voorbeeld van een structuur die de participatie van mensen in armoede – via het Vlaams Netwerk - aan de uitwerking van het armoedebeleid toelaat.

Horizontaal permanent armoedeoverleg

In het horizontaal overleg komen de aandachtsambtenaren uit de verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse administratie samen met medewerkers van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en enkele bijkomende experts. Zij vertegenwoordigen de verschillende beleidsdomeinen waarin armoedebestrijding belangrijk is¹⁹. Ook het interfederale Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en de vzw De Link, die de opleiding en de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting coördineert, nemen deel aan het overleg.

De opdrachten van het horizontale overleg zijn²⁰:

1. acties voorbereiden in de verschillende beleidsdomeinen die voortvloeien uit het actieplan;
2. de impact en de effecten van die acties analyseren;
3. de acties coördineren en de acties van de verschillende beleidsdomeinen op elkaar afstemmen;
4. de voorwaarden bepalen voor het organiseren van het overleg;
5. kennisnemen van de voorstellen van het verticale overleg in elk van de beleidsdomeinen;
6. het actieplan evalueren;
7. de opdrachten van de Vlaamse Regering uitvoeren, op voorstel van de coördinerende minister, ingevolge beslissingen van de Interministeriële Conferentie in het kader van het samenwerkingsakkoord.

Naast de ambitie om de structurele, reeds aanwezige armoede te bestrijden wil de coördinerend minister twee bijkomende thema's bespreken op het horizontaal permanent armoedeoverleg: 'kinderen en hun gezin' en 'ouderen en de stille armoede'. De resultaten van deze bespreking zal de coördinerend minister overmaken aan de functioneel bevoegde ministers. Hierbij wordt rekening gehouden met de diversiteit van deze doelgroepen.

De werking van het permanent armoedeoverleg wordt jaarlijks opgevolgd aan de hand van een verslag in het voortgangsrapport van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding.

4. De werking van het horizontaal PAO wordt verder uitgebouwd zodat het een actieve rol speelt in het kader van een integraal armoedebestrijdingsbeleid.

Binnen het kader van de bestrijding van de armoede, zullen we voortdurend de vinger aan de pols moeten houden. Ook dit Vlaams Actieplan is een momentactie waarbij we weten dat we niet volledig (kunnen) zijn in de aanpak en bestrijding. Onze maatschappij is voortdurend in ontwikkeling en zal dus ten alle tijden antwoorden moeten zoeken. Om hier pro-actief op te

¹⁹ Een volledig overzicht van de leden van het PAO is te vinden op <http://wvg.vlaanderen.be/armoede>.

²⁰ Artikel 8 van het BVR van 21 maart 2003

intervenieren, zal de coördinerend minister, waar nodig, de coördinerende minister samen met de functioneel bevoegde minister(s) op regionaal vlak een horizontaal armoedeoverleg organiseren. Dit horizontaal armoedeoverleg moet er toe leiden dat er voor omschreven armoedeproblemen fora met diverse actoren plaatsvinden. Deze fora moeten leiden tot een grotere kennis van de problematiek en voorstellen formuleren tot een adequate bestrijding van de armoede.

5. Vanaf 2011 worden regionale horizontale armoedeoverlegfora georganiseerd.

Verticaal permanent armoedeoverleg

Het verticaal overleg is het overleg dat per beleidsdomein wordt georganiseerd met als taak de specifieke beleidsinitiatieven van het betreffende beleidsdomein te toetsen aan de visie en de ervaring van de doelgroep en voorstellen tot bijsturing te formuleren, dit door middel van rechtstreekse dialoog tussen de mensen in armoede en het beleid. Het decreet bepaalt dat het de verantwoordelijkheid is van ieder Vlaams minister om dit overleg te organiseren en in overleg met het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen de nadere regels van de werking van dit overleg binnen het eigen beleidsdomein vast te leggen. Het verticaal overleg vindt voor elk beleidsdomein minstens twee keer per jaar plaats. De aandachtsambtenaren nemen deel aan dit verticaal overleg binnen hun beleidsdomein. Naargelang het thema en in samenspraak met het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen worden het Steunpunt armoedebestrijding en andere organisaties bij het verticaal overleg betrokken. Een verslag van dit verticaal overleg wordt opgenomen in het voortgangsrapport van het Vlaams Actieplan.

Het Vlaams Netwerk organiseert overlegtafels waar zij samen met de verenigingen waar armen het woord nemen, de problemen identificeren en nadenken over mogelijke oplossingen. Het Vlaams Netwerk vertolkt, in samenwerking met de verenigingen, de resultaten van hun overlegtafels in het verticaal overleg. Op deze manier garanderen we dat de stem van mensen in armoede gehoord wordt en vertaald wordt in concrete beleidsmaatregelen. Ook biedt dit overleg de mogelijkheid om nieuwe beleidsinitiatieven af te toetsen. Het Vlaams Netwerk vervult hierbij een coördinerende rol en zorgt voor een vlotte terugkoppeling naar de verenigingen zodat deze inzicht krijgen in het verloop en de resultaten van hun beleidsdialoog.

6. Binnen elk relevant beleidsdomein wordt een verticaal PAO georganiseerd, dat minstens twee keer per jaar samenkomt, met vertegenwoordiging van alle relevante actoren. Hierbij staat de rechtstreekse dialoog van mensen in armoede met het beleid centraal.

Het verdient aanbeveling bij het verticaal overleg een sterke betrokkenheid te hebben van zowel kabinet als administratie met betrokkenheid van de aandachtsambtenaren. Er kan ook verticaal overleg georganiseerd worden met verschillende beleidsdomeinen, in het kader van beleidsdomeinoverschrijdende problemen en maatregelen.

Nog niet in alle beleidsdomeinen is momenteel een verticaal PAO. De coördinerend minister zal een overleg organiseren met alle collega-ministers en de actoren van het verticaal PAO om tot een gemeenschappelijk gedragen kader te komen waarbinnen we de krijtlijnen uitzetten van een kwaliteitsvol en resultaatgericht overleg.

7. In 2010 worden initiatieven genomen om een zo kwaliteitsvol en resultaatgericht mogelijk verticaal permanent armoedeoverleg te hebben.

Eén van de eerste opdrachten van deze regeerperiode voor het verticaal overleg bestaat uit het maken van een analyse over volgende onderwerpen:

- Welke bestaande beleidsmaatregelen includeren maatschappelijke uitsluiting?
- Welke beleidsmaatregelen binnen het eigen domein creëren maatschappelijke uitsluiting binnen een ander domein?

8. In 2011 wordt binnen het verticaal permanent armoedeoverleg gestart met de analyse van inkluderende en uitsluitende beleidsmaatregelen

1.5. De verenigingen waar armen het woord nemen en het Vlaams Netwerk

- **De verenigingen waar armen het woord nemen en het Vlaams Netwerk worden erkend en gesubsidieerd door de Vlaamse overheid en fungeren als gesprekspartner in het kader van een participatief armoedebestrijdingsbeleid.**

Participatie staat centraal in het armoededecreet. Om die participatie te bereiken, voorziet het decreet in de erkenning en subsidiëring van verenigingen waar armen het woord nemen. Dit zijn vzw's die werken aan zes criteria: armen samenbrengen in groep, armen het woord geven, werken aan de maatschappelijke emancipatie van armen, werken aan maatschappelijke structuren, vormingsactiviteiten en de dialoog organiseren en armen blijven zoeken. Door de wijziging van het decreet op 18 juli 2008, subsidieert de Vlaamse overheid de verenigingen waar armen het woord nemen rechtstreeks. Deze nieuwe erkennings- en subsidieregeling zal geëvalueerd worden.

De spreiding van de Verenigingen waar armen het woord nemen over heel Vlaanderen wordt mogelijk gemaakt, door per Vlaamse zorgregio minstens één vereniging te erkennen. Binnen de beschikbare middelen kunnen ook andere nieuwe verenigingen erkend worden.

Het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen²¹ heeft een belangrijke coördinerende functie om de uitwisseling tussen verenigingen te stimuleren en de dialoog tussen beleid en mensen in armoede te organiseren. Het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen ondersteunt hiertoe het participatieproces van de verenigingen. Het functioneert als gesprekspartner voor de overheid, ondersteunt en coördineert de activiteiten van verenigingen, het organiseert overleg en ervaringsuitwisseling en het neemt nieuwe initiatieven. De Vlaamse Regering kent aan het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen jaarlijks subsidies toe op basis van een meerjarenplan en jaarplan. Met het Vlaams Netwerk wordt een nieuwe overeenkomst afgesloten voor hun meerjarenplan 2011-2015. Deze periode is gelijkgesteld met de meerjarenplanning van de sector samenlevingsopbouw en de sector algemeen welzijnswerk, zodat zij hun initiatieven in het kader van armoedebestrijding op elkaar kunnen afstemmen.

In overleg met het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen worden de erkennings- en subsidiecriteria voor Verenigingen waar armen het woord nemen geëvalueerd, waarop de regelgeving kan aangepast worden.

9. In 2010 worden de erkennings- en subsidiecriteria voor verenigingen waar armen het woord nemen geëvalueerd

1.6. De inzet van (opgeleide) ervaringsdeskundigen

Een ander instrument om mensen in armoede zelf in te schakelen in armoedebestrijding, dat ook in het armoededecreet is vastgelegd, is de opleiding en tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting. Ervaringsdeskundigen zijn

²¹ www.vlaams-netwerk-armoede.be

mensen die de armoede aan den lijve ondervonden hebben en die via een opleiding hun eigen armoede-ervaring verwerkt en verruimd hebben en de nodige vaardigheden krijgen aangereikt om in een beroepscontext een brugfunctie te vervullen tussen de wereld van de armen en de niet-armen.

Het armoededecreet en het uitvoeringsbesluit regelen de coördinatie en de toeleiding tot de opleiding van opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede. De coördinatie bestaat in het scheppen van de voorwaarden voor de organisatie van de opleiding, de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen, de sensibilisatie rond het werken met ervaringsdeskundigen en het bewaken van de kwaliteit van de opleiding en de tewerkstelling. Hiertoe voorziet het in de mogelijkheid om organisaties die instaan voor de opleiding van ervaringsdeskundigen te betoelagen. Momenteel is één organisatie erkend, vzw De Link²². De hier opgeleide ervaringsdeskundigen beantwoorden aan het beroepscompetentieprofiel van ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting (zoals opgemaakt door het SERV). Het decreet bepaalt ook dat in alle materies waarmee armen geconfronteerd worden, de Vlaamse Regering initiatieven neemt voor de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede.

10. De Vlaamse Regering zal de diverse actoren en beleidsniveaus stimuleren om ervaringsdeskundigen in te schakelen.

Aanzet: einde 2010

In het kader van het permanent armoedeoverleg zullen we nagaan in welke beleidsdomeinen en sectoren de inzet van ervaringsdeskundigen zinvol kan zijn. De nodige budgetten moeten vrijgemaakt worden zodat de inzet in deze sectoren gerealiseerd kan worden.

11. Elke Vlaamse minister neemt binnen zijn beleidsdomein initiatieven inzake de betrokkenheid van opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting. De Vlaamse regering streeft hierbij naar structurele tewerkstelling waar dat zinvol is.

Start: begin 2012

Om een aanzet te geven tot de opname van deskundigheid in alle beleidsdomeinen en beleidsentiteiten op alle beleidsniveaus en als ondersteuning voor alle actoren, zal de coördinerend minister voor armoedebeleid in overleg met het Vlaams netwerk waar armen het woord nemen en de minister, bevoegd voor sociale economie, een pool van ervaringsdeskundigen samenstellen in het kader van de lokale diensteneconomie. De ervaringsdeskundigen uit deze pool worden ondersteund door opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede en kunnen op basis van hun expertise 'uitgeleend' worden met als doel het beleid en de dienstverlening op diverse beleidsniveaus en beleidsdomeinen beter af te stemmen op de concrete realiteit van mensen in armoede

12. In 2011 wordt overleg opgestart over de manier waarop een pool van ervaringsdeskundigen kan worden uitgebouwd

Het project Teams voor Advies en Ondersteuning (TAO) van vzw De Link wordt in 2010 experimenteel ondersteund door de ministers bevoegd voor Welzijn en Sociale Economie. In de stuurgroep is ook de coördinerend minister betrokken. Indien uit dit experiment en bijhorend onderzoek blijkt dat deze wijze van inzetten van ervaringsdeskundigen een belangrijke meerwaarde heeft, zal de structurele inbedding van het project onderzocht worden, bij voorkeur in het kader van de lokale diensteneconomie.

²² www.de-link.net

Vzw De Link wordt door de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin gesubsidieerd voor de coördinatie van de opleiding en de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting. Ook de verspreiding van de methodiek en visie behoort tot het takenpakket van De Link. De opleiding tot ervaringsdeskundige bestaat uit een eenjarig voortraject ingericht door Centra voor Basiseducatie en een driejarige modulaire beroepsopleiding ingericht door Centra voor Volwassenenonderwijs. Tevens zal via een werkgroep de loonvorming, verloning en loonstatuut van de ervaringsdeskundigen (tewerkgesteld buiten de Vlaamse overheid) in armoede en sociale uitsluiting onderzocht worden.

Binnen de Vlaamse overheid wordt de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen bij de VDAB en gezinsondersteuners bij Kind&Gezin verdergezet. De inzet van ervaringsdeskundigen in de sector samenlevingsopbouw wordt verder gesubsidieerd in Brussel, Antwerpen en Gent. De meerwaarde van tewerkstelling in welzijns- en gezondheidssectoren wordt in overleg met de betrokken actoren besproken. Een eerste focus hierbij ligt op de geestelijke gezondheidszorg.

1.7. Armoedetoets

In het kader van een inclusief beleid is het belangrijk dat beleidsmakers met een armoedebril naar de bestaande en nieuw te ontwikkelen regelgeving kijken. Regelgeving mag immers geen doelgroepen, zoals mensen in armoede, uitsluiten. Regelgeving mag ook geen nieuwe armoede creëren door bijvoorbeeld in te gaan tegen de uitgangspunten van het armoedebestrijdingsbeleid.

Een armoedetoets is per definitie proactief, in de zin dat ze de potentiële impact van allerhande beleidsmaatregelen moet evalueren, met bijzondere aandacht voor de maatregelen die specifiek gericht zijn op het bestrijden van armoede, sociale uitsluiting of sociale ongelijkheid. Een armoedetoets is niet altijd gericht op maatregelen die specifiek gericht zijn op het bestrijden van armoede. Het is vooral een instrument waarmee de armoede-incidentie gemeten wordt van het beleid dat op andere domeinen wordt gevoerd. De armoedetoets wordt verplicht uitgevoerd op alle voorgenomen beleidsmaatregelen en dit in twee fasen, vooreerst als quickscan om te zien of er een effect is voor mensen in armoede en zo ja, als volledige screening van de mogelijke effecten van de beleidsmaatregelen, ter eventuele evaluatie en/of bijsturing. Daarom wordt de armoedetoets altijd uitgevoerd voorafgaand aan de invoering van de maatregel, op een tijdstip vroegtijdig in de besluitvorming. Zo kan men mogelijke negatieve bijwerkingen identificeren en aanpakken, en positieve effecten indien mogelijk versterken.

13. Ten laatste in 2014 worden nieuwe beleidsmaatregelen systematisch getoetst op hun gevolgen voor mensen in armoede. Hierbij staat voorop dat de armoedetoets geïntegreerd wordt in de bestaande reguleringssimpactanalyse (RIA).

De wijze waarop deze armoedetoets concreet vorm zal krijgen, wordt verder onderzocht. De armoedetoets kan eventueel als onderdeel van een ruimer social impact assessment, opgenomen worden binnen een geïntegreerd assessment rond duurzame ontwikkeling. Hiervoor is afstemming nodig met bestaande toetsen zoals de kind- en jongere-effectrapportage (JoKER) en andere gelijkaardige initiatieven die een toetsing of 'impact analyse' op andere domeinen willen invoeren. Inspiratie hiervoor kan gezocht worden bij de geïntegreerde ex-ante impactanalyse bij de Europese Commissie. Uiteraard is de betrokkenheid van mensen in armoede en hun organisaties bij de invoering en toepassing van deze armoedetoets noodzakelijk.

1.8. Nodige budgetten

Een daadkrachtig armoedebestrijdingsbeleid kan slechts worden uitgevoerd wanneer daar ook financiële middelen tegenover staan.

Aangezien armoedebestrijding een verantwoordelijkheid is van alle beleidsdomeinen, moeten er ook door elke minister binnen zijn/haar beleidsdomein voldoende middelen ingezet worden voor initiatieven in het kader van armoedebestrijding.

Deze middelen worden ook ingezet voor onder meer:

- de structurele tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede en de sociale uitsluiting in de verschillende relevante sectoren;
- het verrichten van wetenschappelijk onderzoek en kennisverzameling;
- het ondersteunen van het participatieproces van mensen in armoede;
- het ondersteunen van vorming rond armoede.

Bij beleidsdomeinoverschrijdende initiatieven mag de financiering vanuit verschillende beleidsdomeinen geen belemmering zijn. Hiertoe gebeurt er de nodige afstemming tussen de verschillende betrokken kabinetten en administraties.

1.9. Armoede in de beleidsnota's en de jaarlijkse beleidsbrieven

Armoedebestrijdingsbeleid moet een integraal beleid zijn, dat doorheen alle beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid gevoerd wordt. Het is de opdracht van elke minister en elk beleidsdomein aandacht te hebben voor armoedebestrijding en maatregelen te nemen om de armoede terug te dringen.

**14. In de beleidsnota's en de jaarlijkse beleidsbrieven van de leden van de Vlaamse Regering wordt aangeduid op welke manier het armoedebestrijdingsbeleid binnen ieders bevoegdheden gevoerd wordt.
Uitvoering: vanaf de beleidsbrieven 2011**

1.10. Armoede in de beheersovereenkomsten van de Vlaamse overheid

Een beheersovereenkomst is een overeenkomst van bepaalde duur, waarin de wederzijdse engagementen tussen de politieke overheid (de functioneel bevoegde minister(s) namens de Vlaamse Regering) en de ambtelijke beleidsuitvoerders (de leidend ambtenaar van een intern verzelfstandigd agentschap of de Raad van Bestuur bij een publiek- of privaatrechterlijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap) worden vastgelegd.

**15. In de nieuwe beheersovereenkomsten van de Vlaamse overheid, die starten vanaf 1 januari 2011, wordt waar relevant de link met armoede opgenomen.
Start: midden 2010**

1.11. Sociale clausule bij overheidsopdrachten

16. Organisaties die aanzienlijke subsidies ontvangen of omvangrijke Vlaamse overheidsopdrachten uitvoeren, moeten een diversiteitsbeleid ontwikkelen. Hiertoe zal overleg gepleegd worden met de sociale partners. De Vlaamse overheid zorgt via de diversiteitsplannen en projectontwikkelaars voor de nodige professionele ondersteuning.

2. Verzamelen van verschillende soorten van kennis over armoede en sociale uitsluiting

- **Elke Vlaamse minister geeft waar nodig en zinvol binnen zijn beleidsdomein opdracht tot het verrichten van wetenschappelijk onderzoek inzake armoede. Deze kennis wordt gecombineerd met ervaringskennis van mensen in armoede en mensen uit het werkveld.**

Het armoededecreet stelt dat de Vlaamse Regering opdracht zal geven tot het verrichten van wetenschappelijk onderzoek voor de ondersteuning van het armoedebestrijdingsbeleid.

Dit houdt in dat binnen elk beleidsdomein onderzoek moet gebeuren naar de link tussen de bevoegdheden van het beleidsdomein en armoede, en om een beter zicht te krijgen op de mechanismen die hierachter schuil gaan.

Kwantitatief cijfermateriaal geeft echter maar een deel weer van de problematiek. De complexiteit er van komt vaak pas aan het licht in de levensverhalen en getuigenissen van mensen in armoede. Ook hulpverleners en begeleiders beschikken door hun werken met mensen in armoede over heel wat nuttige ervaring. Kwalitatief onderzoek op basis van deze verschillende soorten kennis kan de complexiteit bijgevolg verder uitdiepen. Er is nood aan een combinatie van al deze verschillende soorten van kennis over armoede en sociale uitsluiting²³, waarbij ze samen een bijdrage leveren aan het begrijpen van de problematiek en het werken aan oplossingen.

2.1. Wetenschappelijke kennis

Vlaamse armoede-indicatoren

Het is belangrijk om het armoedefenomeen ook te blijven opvolgen via afgesproken indicatoren, zelfs al zijn die indicatoren niet adequaat om de volledige betekenis van armoede op de ontwikkelingskansen van mensen weer te geven. Meten via welgekozen kernindicatoren is cruciaal om het effect van het armoedebestrijdingsbeleid te evalueren en eventueel bij te sturen of aan te passen. Het moet een maatstaf worden om de algemene ontwikkeling van een land of gebied mee te beoordelen en bij te sturen. Meten is bovendien belangrijk om de huidige situatie op het vlak van armoede tussen verschillende (Europese) regio's te vergelijken.

In de set indicatoren (het meetbaar maken van armoede) moet ook kinderarmoede opgenomen worden (in overleg met het kinderrechtencommissariaat).

Er moet ook afstemming worden gezocht tussen deze monitor en gelijkaardige al bestaande instrumenten (o.m. de interfederale armoedebaarometer, de indicatorenset van het Nationaal Actieplan Sociale Inclusie, de armoedebaarometer van de Decenniumdoelen 2017).

17. Opstart werkgroep Vlaamse armoede-indicatoren: einde 2010

Studiedienst Vlaamse Regering

De Studiedienst van de Vlaamse Regering verzamelt en publiceert cijfergegevens over de armoedesituatie in Vlaanderen. Dit gebeurt onder meer in het kader van de Vlaamse Regionale Indicatoren (VRIND), de Sociale Staat van Vlaanderen en verschillende

²³ ViA-atelier 27 april 2009, horizontale doorbraak 2 in de algemene probleemstelling door Danielle Dierckx

monitoringinstrumenten. In 2010 zal de Studiedienst in de VRIND een themahoofdstuk wijden aan armoede. Daarnaast zal de Studiedienst van de Vlaamse Regering betrokken worden bij bovenvermelde Vlaamse armoede-indicatoren.

Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting

Het onderzoekscentrum Ongelijkheid, Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stad (OASeS) van de Universiteit Antwerpen ontvangt in 2010 een subsidie voor de opmaak van hun 19^e Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting, dat in een themadeel focust op werk en armoede. Het beleidsdomein werk en sociale economie levert in dit kader in afstemming met het centrum OASeS de nodige informatie en tekstbijdragen.

Het Jaarboek is een referentiewerk binnen de sector van de armoedebestrijding. De coördinerend minister zal in overleg met de auteurs bekijken hoe dit Jaarboek blijvend kan bijdragen tot een onderbouwd armoedebeleid.

Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek

Eind december 2006 keurde de Vlaamse Regering de beheersovereenkomsten voor de tweede generatie Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek goed. Gebaseerd op de nieuwe Krachtlijnen van het regeerakkoord zal de creatie/reductie van steunpunten, evenals uitbreidingen en heroriëntaties van de missies een noodzaak zijn. Dit is o.a. het geval in verband met de ondersteuning van de horizontale beleidslijnen die zich zullen aftekenen. De werking van de huidige generatie Steunpunten zal worden geëvalueerd en tevens dienen de thema's voor een volgende generatie bepaald. Armoede moet als topprioriteit van de Vlaamse Regering een thema worden binnen deze Steunpunten.

Peer Reviews

Collegiale toetsing of peer review is een methode om de kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek te verbeteren door dat onderzoek te onderwerpen aan de kritische blik van andere deskundige onderzoekers met respect van alle regels van kritisch wetenschappelijk onderzoek.

Wij willen de methode van peer review overbrengen naar de sociale sector. In alle regio's zijn geëngageerde mensen bezig om mensen uit armoede te ondersteunen. Soms met verassend goede resultaten. Wat werkt en wat werkt niet? Wat maakt nu eigenlijk het verschil? Via "Peer reviews", dialoog onder gelijken, kan je de 'goede praktijken' ontdekken. Succesvolle praktijken kunnen de basis vormen van nieuwe en efficiënte beleidsmaatregelen. Europa voert, in het kader van territoriale aspecten van armoedebestrijding, sectorale 'peer reviews' uit. Indien bepaalde acties of vormen van aanpak aantoonbaar gunstige resultaten opleveren, vormen zij de ideale voedingsbodem om Vlaams, provinciaal of lokaal beleid op te enten. Zo zorgen we voor een positief 'olievlekeffect': een implementatie van die goede praktijken.

18. Opstart Peer Reviews: tweede helft 2010

Jeugd

19. Er zal kwantitatief en kwalitatief onderzoek gebeuren naar de effecten van jeugdwerk op sociale inclusie. Tevens wordt geïnvesteerd in een betere kennis rond de leefwereld van kinderen en jongeren

Vrijtijdsbesteding

20. Er loopt een onderzoek naar de vrijetijdsbesteding van kinderen in armoede. Bedoeling is om de effecten van beleidsstrategieën in beeld te brengen.

Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

21. Om een duidelijk zicht te krijgen op de thuislozenproblematiek in Vlaanderen en Brussel zullen we een onderzoek laten uitvoeren waarin zowel de vraag naar thuislozenzorg, als de omvang van het beschikbaar aanbod en de mate waarin de vraag en het aanbod zich tot elkaar verhouden in beeld gebracht worden.

22. In 2010 is een onderzoek gestart naar de werking en organisatie van erkende instellingen voor schuldbemiddeling met het oog op een mogelijke subsidiëring en stimulering van kwaliteit (zie verder deel 'inkomen en schulden').

23. Er gebeurt onderzoek naar de situatie van kwetsbare jongvolwassenen (overgang minder- naar meerderjarigheid).

24. Om zicht te krijgen op het verband tussen armoede & handicap is het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) en Gelijke Kansen in Vlaanderen betrokken bij onderzoeksinitiatieven in dit verband.

25. In 2010 wordt tevens een onderzoek afgerond naar de beleving van kinderen in armoede. Er is momenteel nog bijzonder weinig onderzoek gebeurd naar hoe kinderen die in armoede leven dit ervaren.

Werk en Sociale Economie

26. Er gebeurt een onderzoek naar de duurzame tewerkstelling van mensen in armoede.

27. De structurele verankering van integrale trajectwerking naar werk voor mensen in armoede binnen de reguliere werking van de VDAB en/of haar bevoorrechte partners wordt onderzocht.

Naast deze concrete onderzoeksinitiatieven, investeert de Vlaamse overheid ook in onderzoeken rond armoede die de afzonderlijke beleidsdomeinen overschrijden.

2.2. Ervaringskennis

Naast de (eerder) wetenschappelijke kennis is er ook nood aan de ervaringskennis. In de eerste plaats bezitten mensen in armoede zelf heel wat kennis, zowel over de problemen waarmee zij geconfronteerd worden als over mogelijke oplossingen. Zoals hierboven al aangehaald trachten we deze minstens via de verenigingen waar armen het woord nemen en de opgeleide ervaringsdeskundigen een plaats te geven in het armoedebestrijdingsbeleid.

Daarnaast is ook heel wat ervaringskennis aanwezig bij middenveldorganisaties, hulpverleners en begeleiders van mensen in armoede. Door het werken met mensen in armoede zelf hebben ook zij zicht op hun problemen, maar vaak ook op de beleidsmaatregelen die wel of niet goed werken.

Deze kennis moet aan bod komen in het kader van een participatief beleid. Via het permanent armoedeoverleg, maar ook via consultatie van allerlei stakeholders kan deze

kennis meegenomen worden bij het uittekenen, uitvoeren en evalueren van het beleid. Deze aspecten komen elders in het actieplan meer uitgebreid aan bod.

2.3. Het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en het tweejaarlijkse Verslag

In het kader van het verzamelen van zowel wetenschappelijke als ervaringskennis, kan het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting een belangrijke rol spelen.

Het Steunpunt werd opgericht in functie van de ondersteuning van de beleidsparticipatie van de verenigingen waar armen het woord nemen en van de andere actoren inzake armoedebestrijding. Het Steunpunt organiseert structureel overleg met de verschillende actoren die in de strijd tegen armoede actief zijn (verenigingen waar armen het woord voeren, organisaties die op het terrein werken, instellingen, overheidsdiensten, wetenschappers, ...) in thematische groepen. De analyses, inzichten en aanbevelingen, opgemaakt in deze thematische overleggroepen, worden opgenomen in een tweejaarlijks Verslag dat aan de verschillende regeringen, parlementen en adviesraden wordt overhandigd als bijdrage in het politieke debat. Zoals het tweejaarlijks Verslag een inspiratiebron kan zijn voor de beleidsteksten en –plannen binnen de verschillende beleidsdomeinen, kan het – op zijn beurt - heel wat materiaal putten uit het Vlaams Actieplan en zijn actualisaties. Het Steunpunt inventariseert documenten van de verschillende actoren aangaande armoede en sociale uitsluiting, en laat tevens onderzoek verrichten op basis van specifieke vragen die op het terrein leven.

28. Conform art. 4 van het samenwerkingsakkoord, zullen het Tweejaarlijks Verslag en de adviezen van het Steunpunt voorgelegd worden aan het Vlaams Parlement, de Vlaamse Regering en de verschillende adviesraden die hierover een inhoudelijk debat kunnen voeren.

3. Diverse actoren vormen beleidsnetwerken

Een integraal en participatief armoedebestrijdingsbeleid kan pas effectief zijn indien er samengewerkt wordt over bestaande grenzen heen. Enerzijds moet er binnen de Vlaamse overheid beleidsdomeinoverschrijdend gewerkt worden. Anderzijds moet de Vlaamse overheid ook de andere beleidsniveaus en organisaties uit het brede middenveld betrekken bij de bestrijding van armoede in Vlaanderen.

De samenwerking binnen de Vlaamse overheid, voornamelijk binnen het permanent armoedeoverleg, kwam al aan bod onder punt 4.1. Uiteraard is ook de participatie van mensen in armoede zelf essentieel, onder meer via de verenigingen waar armen het woord nemen en de opgeleide ervaringsdeskundigen. Ook dit komt elders in dit plan aan bod. We geven hier aan hoe de samenwerking met andere beleidsniveaus en het (brede) middenveld gestalte zal krijgen.

In Vlaanderen willen we de armoede bestrijden op 3 niveaus. Hiervoor zullen we met alle lokale actoren in overleg gaan. Tevens zullen we kijken hoe de bestaande methodieken die nu als experimenten worden ingezet, na evaluatie, overdraagbaar kunnen gemaakt worden naar alle actoren op deze niveaus van armoedebestrijding.

3.1. Regieniveaus in Vlaanderen

Binnen de Vlaamse context voorzien we een regiefunctie op drie niveaus: het Vlaams niveau, het lokaal niveau en het cliëntniveau.

3.1.1. Vlaams niveau

Het Vlaams niveau heeft zijn vorm reeds gevonden in de uitvoering van het decreet inzake Armoedebestrijding (21 maart 2003), namelijk het 'Horizontaal overleg'. Hieronder geef ik een overzicht van de kerntaken op dit niveau:

- de opmaak van dit Vlaams Actieplan armoedebestrijding;
- het organiseren van het permanent armoedeoverleg;
- het erkennen en subsidiëren van verenigingen waar armen het woord nemen en het Vlaams Netwerk;
- de opleiding en tewerkstelling van ervaringsdeskundigen;
- onderzoek doen;
- subsidiëring van experimentele en vernieuwende projecten.

Ook zorgen voor vorming en sensibilisering is een belangrijke taak die op Vlaams niveau opgenomen wordt.

Deze aspecten worden elders in dit deel verder uitgewerkt.

3.1.2. Lokale besturen

Inleiding

In het decreet Lokaal Sociaal Beleid wordt gesteld dat het lokaal bestuur (samenwerking van gemeente en OCMW) het lokaal sociaal beleid moet coördineren. Dit geldt dus ook voor de preventie en aanpak van de armoedebestrijding. Deze bestrijding moet gebeuren via een strategische planning met daarin opgenomen de doelstellingen en de nagestreefde outcome. Bij de opmaak worden ook alle actoren maximaal betrokken.

Lokaal sociaal beleid

- **De opmaak, uitvoering en evaluatie van het lokaal sociaal beleid gebeurt in een volgehouden participatieproces met mensen in armoede en hun organisaties**

Het kaderdecreet Lokaal Sociaal Beleid van 19 maart 2004 biedt een kader voor een coherent, democratisch, doelmatig en efficiënt lokaal sociaal beleid. Het decreet vertrekt vanuit de sociale grondrechten en wil de ongelijkheid wegwerken in de toegang tot die grondrechten. De lokale besturen moeten dat bereiken met een geïntegreerd beleid en een geïntegreerde dienstverlening, en door een coördinerende rol te spelen tegenover de lokale actoren.

Via de opmaak van een lokaal sociaal beleidsplan worden alle acties gebundeld waarbij een integrale, geïntegreerde en inclusieve aanpak het uitgangspunt vormde. Hierbij zal blijvend aandacht worden besteed aan de participatie in het bijzonder van kansarme doelgroepen. Om die participatie te garanderen is het belangrijk dat gemeenten waar verenigingen waar armen het woord nemen actief zijn, gestimuleerd worden in het opzetten van een overleg met deze verenigingen. In gemeenten waar geen verenigingen actief zijn, dient er gekeken of er overleg mogelijk is met andere organisaties van en met mensen in armoede. Ook participatie in de uitvoering - en niet enkel in de planning - van het beleid is hierbij belangrijk

omdat daar vaak heel concrete beslissingen worden genomen die een belangrijk verschil kunnen maken voor mensen in armoede.

Niet alleen verenigingen waar armen het woord nemen dienen betrokken te worden, maar ook alle andere actoren die een meerwaarde hebben in het Lokaal Sociaal beleid, bijv. Samenlevingsopbouw, CAW's, sociale huisvestingsmaatschappijen, de Werkwinkel, enz.

Een belangrijke pijler van het decreet is een goede toegang tot de dienstverlening. Burgers weten niet altijd waar ze hulp of diensten kunnen verkrijgen en voor sommigen is de drempel ook te hoog. De aangeboden dienstverlening is vaak ook versplinterd tussen verschillende diensten waardoor de burger soms heen en weer moet lopen. Het decreet verplicht de lokale overheden om binnen het lokaal sociaal beleid een specifieke informatie-, loket- en doorverwijsfunctie uit te bouwen: het sociaal huis. Dat loket moet minimaal een geïntegreerde toegang bieden tot de sociale dienstverlening van gemeente en OCMW. Dat moet een belangrijke hefboom zijn voor de automatische toekenning van rechten en voor de verhoogde toegankelijkheid van basisrechten voor iedereen, maar vooral voor de mensen in armoede. Het uiteindelijke doel van het sociaal huis is om zo dicht mogelijk bij de mensen te staan.

3.1.3. Het cliëntniveau

“Coördinatie op cliëntniveau heeft tot doel om tegemoet te komen aan de behoefte van afstemming van concrete hulp- en dienstverlening t.a.v. één cliënt/gezin. Sommige cliënten hebben te kampen met een zware en gediversifieerde problematiek en zijn gekend bij vele verschillende hulpverleners. In het belang van de cliënt is het noodzakelijk dat deze op de hoogte zijn van elkaars acties. Het werken vanuit een gedeelde analyse van het probleem laat toe om een omvattend hulpverleningsaanbod te ontwikkelen, waarin duidelijke taken en verantwoordelijkheden worden afgesproken. Individueel cliëntoverleg neemt de vorm aan van Permanent Armoedeoverleg, casemanagement, zorgbemiddeling en de SEL's.”

Coördinatie op cliëntniveau is dus coördinatie van individuele hulp- en dienstverlening en behoort aldus tot de coördinatieopdracht die het OCMW is toegemeten via artikel 62 van de organieke wet betreffende de OCMW's:

”Het centrum kan de instellingen en diensten die binnen het ambtsgebied van het centrum een sociale activiteit of specifieke activiteiten uitoefenen, voorstellen om gezamenlijk een of meer comités in te stellen waarin het centrum en die instellingen en diensten hun werkzaamheden kunnen coördineren en overleg plegen over de individuele of collectieve behoeften en de middelen om daarin te voorzien.”²⁴

Wij stellen voor om de 3 methodieken die nu voornamelijk experimenteel gebruikt worden te evalueren:

- het lokaal cliëntoverleg;
- de eigen kracht conferenties;
- ModeM.

Het lokaal cliëntoverleg: samen met de cliënt de knoop ontwarren.

Een cliëntoverleg brengt alle hulpverleners samen die op een bepaald moment bij een bepaald gezin betrokken zijn. Het gaat met andere woorden om een casegebonden overleg zonder vaste samenstelling. De cliënt (het gezin) is bij dit overleg betrokken en neemt er actief aan deel.

Een cliëntoverleg wordt door een 'vaste' coördinator bijeengeroepen op vraag van een hulpverlener die vaststelt dat in een bepaald gezin verschillende hulpverleners actief zijn of op vraag van een cliënt die met verschillende hulpverleners te maken krijgt.

---

²⁴ Artikel 62 uit de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn - **wet van 8 juli 1976**, http://www.binnenland.vlaanderen.be/regelgeving/wetgeving/OCMW-WET/H4_OCMWwet.htm .

De bedoeling is een zorgaanbod te realiseren op maat van het gezin. Een cliëntoverleg leidt tot een hulpverleningsplan op lange termijn dat positief, integraal, gestructureerd en gecoördineerd is en dat tot stand komt met actieve inbreng van de cliënt.

Het cliëntoverleg mondt uit in duidelijke afspraken tussen de betrokken hulpverleners en het gezin. Het lokaal cliëntoverleg zorgt voor een betere afstemming van de hulpverlening op elkaar en op de noden van de cliënt. Hulpverlening wordt zorg op maat. Het geeft de cliënt zelf meer inspraak in de hulpverlening die wordt opgezet omdat er een duidelijker zicht komt op de problemen, op het geheel van te nemen maatregelen en te zetten stappen. Het uiteindelijke doel is de cliënt terug meer greep te geven op zijn of haar situatie.

Noch het aanbod, noch de methode, noch de discipline, noch de instelling staat centraal bij het overleg. Wel de vraag van de cliënt: wat wil hij aan zijn situatie verbeterd zien; wat kan hij daaraan zelf doen, wat kan zijn omgeving doen en waarin wil hij ondersteund worden?

Concrete doelstellingen van een cliëntoverleg zijn:

- een breed zicht krijgen op de situatie van de cliënt,
- het vastleggen van de doelstellingen van de hulpverlening in overleg met de cliënt,
- een concreet plan van aanpak,
- de onafhankelijkheid van de cliënt ten aanzien van de hulpverlening vergroten (empowerment van de cliënt),
- duidelijke en concrete afspraken maken,
- afstemming van de hulpverlening.

Deze methodiek werkt alleen als de betrokkenheid van de cliënt gegarandeerd is. Lokaal cliëntoverleg werkt alleen als er met een open geest naar de mensen geluisterd wordt. Waar willen ze met hun leven naar toe? Welke problemen willen ze zeker opgelost zien? Welke prioriteiten stellen zij? Welke hindernissen ervaren ze?

Dit overleg is een middel om de hulpverlening beter af te stemmen op wat mensen aan ondersteuning nodig hebben. Zolang diensten, los van elkaar en enkel vanuit hun invalshoek, naar de situatie kijken, is er weinig kans op verbetering. Lokaal cliëntoverleg brengt structuur in de chaos van problemen. Cliënt en hulpverleners komen tot een akkoord over de volgorde van de te zetten stappen.

De eigen kracht conferenties

In Limburg en Vlaams-Brabant worden in het kader van de regionale projecten integrale jeugdhulp 'Eigen-Krachtconferenties' georganiseerd. Tijdens Eigen-Krachtconferenties worden alle belangrijke personen rond een cliënt en zijn gezin samengebracht om een plan uit te werken alvorens er ingrijpende beslissingen worden genomen door hulpverlenende instanties. In zo'n plan staat wat de familie zelf zal doen – de 'eigen krachten' die ze wil inzetten – en waarvoor ze een beroep wil doen op professionele hulp.

ModeM

'ModeM' is een vorm van hulpverlening voor multiprobleemgezinnen. ModeM is dan ook een dienst 'tussen' de hulpvrager en de reguliere diensten. ModeM werkt aan een kwaliteitsvolle maatschappelijke dienstverlening die toegankelijk is voor en voldoet aan de behoeften van multiprobleemgezinnen. Hiervoor werkt zij samen met het lokaal beleid en de actoren in de wijk.

Na evaluatie wordt onderzocht in welke mate de werkingen kunnen geïmplementeerd worden in de reguliere werking.

29. opstarten werkgroepen begeleidingsvormen armoedebestrijding: 2011
--

Proeftuin OCMW/VDAB

Begin 2009 gingen de proeftuinen van start in 10 gemeenten en 1 cluster, namelijk Dendermonde, Genk-Hasselt, Gent, Knokke-Heist, Kortrijk, Leuven, Meetjesland-Noord (cluster Assenede, Eeklo, Evergem, Kaprijke, Maldegem, Sint-Laureins), Merchtem, Mortsel, Tielt en Waregem. De proeftuinen vertrekken van een gedecentraliseerde bottom-up aanpak. Het doelpubliek is werkzoekenden bij VDAB waarvan een welzijnsproblematiek hun zoektocht naar werk belemmert, bij de OCMW's zijn dat leefloners (al dan niet na art 60§7) die zouden kunnen doorstromen naar de reguliere arbeidsmarkt.

30. De proeftuinen OCMW/VDAB worden geëvalueerd. We komen tot een meer systematische samenwerking tussen VDAB en OCMW.

Gemeentefonds

Het gemeentefonds (decreet van 5 juni 2002) is een belangrijk instrument van de Vlaamse Regering om de lokale besturen financieel te ondersteunen. De verdeling van de middelen uit dat fonds houdt onder meer rekening met het aantal kansarme burgers en de fiscale armoede in de gemeente. De lokale besturen kunnen echter vrij beslissen over de besteding van de middelen uit het gemeentefonds. De Vlaamse Regering verwacht wel dat de lokale besturen het ocmw op hun grondgebied een deel van minstens 8% van de middelen uit het gemeentefonds geven om een lokaal sociaal beleid te voeren.

Vlaams Stedenfonds

Het Vlaams Stedenfonds (decreet van 5 juli 2002) is een specifieke bijkomende financiering voor 13 steden en voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC), die Vlaanderen vertegenwoordigt in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Via dit fonds ondersteunt de Vlaamse Regering de steden en de VGC bij het voeren van een stedenbeleid, waarbij stedelijkheid in al zijn dimensies aan bod kan komen. De Vlaamse Regering opteert met name voor duurzame steden. In een leefbare en duurzame stad wordt de behoeftevoorziening op een rechtvaardige manier bevorderd en streeft men naar welvaart en welzijn voor zoveel mogelijk leden van de gemeenschap, met bijzondere aandacht voor de zwakkeren. Een duurzame stad is dus een stad waarin tezelfdertijd economische ontwikkeling, sociale rechtvaardigheid en ecologische kwaliteit worden bereikt.

Vanuit die visie op duurzaamheid heeft de Vlaamse Regering op 14 december 2007 een beleidsovereenkomst afgesloten met de 13 steden en de VGC voor de periode 2008-2013. De beleidsovereenkomsten focussen op het verbeteren van de leefbaarheid én het tegengaan van dualisering. De steden hebben in die overeenkomsten aangegeven hoe ze die doelen willen nastreven. Over alle beleidsovereenkomsten heen komen vooral het recht op huisvesting, onderwijs, werkgelegenheid, cultuur, jeugd en vrije tijd, en maatschappelijke dienstverlening aan bod (zie www.thuisindestad.be).

31. In 2011 wordt het instrument en de doelstellingen, waaronder dualisering tegengaan, van het Vlaams stedenfonds door een Visitatiecomité geëvalueerd. De resultaten zullen mee genomen worden in de bijsturing van dit Actieplan in 2012.

Stadsvernieuwingsfonds

Het stadsvernieuwingsfonds (decreet maart 2002) richt zich naar 35 steden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Het zijn geen trekkingsrechten, maar via een oproep kunnen de steden een project voor stadsvernieuwing indienen. De projecten die het best voldoen aan de selectiecriteria worden door een externe en multidisciplinaire jury ter goedkeuring aan de Vlaamse regering voorgelegd. Het fonds financiert de fysieke ingrepen in het publieke domein van het stadsvernieuwingsproject, maar de sociale component van het project is

minstens even belangrijk. Zo moeten de projecten aandacht hebben voor de participatie van de allerswaksten en sociale verdringing vermijden. In 2010 wordt het opzet van het fonds bijgestuurd. Voortaan kunnen de steden jaarlijks een projectvoorstel indienen. Nog meer dan in het verleden zal de sociale component van de voorstellen door de jury worden bewaakt. De monitoring en de resultaten ervan zullen de Vlaamse regering toelaten het fonds verder te verbeteren. De ervaringen zullen in het Actieplan 2012 mee worden genomen.

Plattelandsfonds

Plattelandsgemeenten hebben hun takenpakket de voorbije periode zien aangroeien maar dat ging niet gepaard met een evenredige groei van de financiering. Bovendien kunnen plattelandsgemeenten ook minder middelen genereren als gevolg van weinig of geen aanwezigheid van economische bedrijvigheid, minder inwoners enzovoort. In het regeerakkoord 2009-2014 werd dan ook beslist om een plattelandsfonds op te starten. De VLM heeft de opdracht gekregen de decretale basis van het plattelandsfonds uit te werken.

Verhoging van de financiële slagkracht en bestuurskracht van plattelandsgemeenten moet hen toelaten een gericht doelgroepenbeleid te voeren, in het bijzonder naar mensen in armoede. Er dient hierbij rekening gehouden te worden met de complexiteit van plattelandsarmoede, fijnmazig geconcentreerd en vaak verdoken.

32. Er wordt een plattelandsfonds opgestart.

Zoro-projecten

Het Zoro-project ontwikkelt dorpsnetwerken die zich richten op een concrete zorgbehoefte voor één of meerdere doelgroepen in het dorp. Het netwerk is opgebouwd rond een aantal vertrouwenspersonen die actief zijn in het dorp. In de eerste plaats is dit de coördinator van het netwerk. Hij/zij is de spilfiguur en bezieler van het netwerk en neemt het beheer en de werking van het netwerk als een professionele taak op zich. Daarnaast omvat het netwerk een aantal lokale actoren, vrijwilligers, sleutelfiguren en verenigingen die actief zijn in de gemeente. Deze bouwen, onder de coördinatie van de netwerkcoördinator het zorgnetwerk ter plaatse uit. Op die manier komt een stevig, lokaal netwerk van vertrouwenspersonen in de dorpen tot stand. Het netwerk voor zorg vervult in de eerste plaats een signaalfunctie. Het spoort de zorgbehoevenden op en signaleert dit aan de bestaande, reguliere zorg- en welzijnsdiensten. Het netwerk garandeert op die manier de doorstroming van de zorgbehoevende naar de diensten. Daarnaast maximaliseert het dorpsnetwerk de informatie-uitwisseling tussen de zorgbehoevenden en het bestaande zorgaanbod. Naast een doorverwijs- en informatiefunctie, neemt het netwerk ook concrete zorgtaken op zich. Dit kan enkel daar waar het reguliere aanbod een leemte kent en waar dit bijgevolg een meerwaarde kan betekenen. Het dorpsnetwerk kan als krachtig complementair instrument worden ingezet binnen het lokaal sociaal beleid van de lokale besturen. Vanuit het Plattelandsbeleid zullen in 2011 opnieuw een aantal pilootprojecten gefinancierd worden, in afwachting van een structurele verankering.

33. De Vlaamse overheid gaat na op welke wijze de Zoro-projecten gefinancierd kunnen worden.

3.2. Provinciale besturen

Momenteel rekenen de provinciebesturen volgende opdrachten tot hun kerntaken:

- garanderen van de sociale grondrechten;
- voeren van een inclusief provinciaal beleid;

- integreren van de participatie van de doelgroep in de beleidsvoering;
- verhogen van de kwaliteit van een behoeftedekkend en doelmatig hulpverlenings- en dienstenaanbod;
- stimuleren van de netwerkvorming;
- zichtbaar maken van armoede.

Binnen deze huidige bevoegdheden werken we samen in het kader van een integraal armoedebestrijdingsbeleid.

Anderzijds dringt een hergroepering van bevoegdheden op, vanuit een breed gedragen partnerschap met de lokale en provinciale besturen. Per beleidssector kijken we na hoe we de huidige versnippering van bevoegdheden over verschillende bestuurslagen kunnen aanpassen tot meer homogene pakketten en sleuteltaken per bestuurslaag. In het bijzonder zullen we het provinciale bestuursniveau, de intercommunales, de gedeconcentreerde en andere intermediaire bestuursvormen doorlichten op doorheen de tijd ontstane mengvormen van beleid of nichebeleid. Zo komen we tot een sluitende lijst van provinciale bevoegdheden die een grondgebonden karakter hebben. De provincies fungeren daarbij ook als regisserend en afstemmend intermediair niveau. Dit Vlaams Actieplan doet op geen enkele manier een voorafname op deze interne staatsvorming.

3.3. Federaal en interfederaal

Samenwerkingsakkoord betreffende de bestending van het armoedebeleid

In 1998 werd het 'Samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende de bestending van het armoedebeleid'²⁵ ondertekend. Het samenwerkingsakkoord bekrachtigt drie hoofdprincipes voor armoedebestrijding:

- armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting worden als een schending van de grondrechten beschouwd van degenen die er het slachtoffer van zijn. Armoede bestrijden verloopt dus via het herstel van de uitoefening van de rechten van de mens, een gemeenschappelijke doelstelling van alle overheden van dit land;
- armoedebestrijding vergt een transversaal, globaal en gecoördineerd beleid in alle bevoegdheidsdomeinen en een evaluatie van alle initiatieven en acties die worden ondernomen;
- voor een relevant beleid moet de participatie van alle betrokken overheden en personen versterkt worden, in het bijzonder de participatie van mensen die in armoede leven.

Een voorstel van actualisatie van dit akkoord werd 30 maart 2009 op een interministeriële conferentie voorgelegd.

Het samenwerkingsakkoord was de aanzet tot de oprichting van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting²⁶. Dit steunpunt vervult volgende opdrachten:

- informatie over bestaansonzekerheid, armoede, sociale uitsluiting en toegang tot de rechten inventariseren, systematiseren en analyseren op basis van indicatoren;
- structureel overleg organiseren met de verenigingen waar armen het woord nemen en met andere private of openbare actoren die op dit vlak deskundig zijn;
- om de twee jaar een verslag opmaken op basis van een structureel overleg met de verenigingen waar armen samenkomen en andere private of openbare actoren die op dit vlak deskundig zijn;
- adviezen, aanbevelingen en concrete voorstellen uitbrengen over ieder vraagstuk dat betrekking heeft op armoedebestrijding.

²⁵ <http://wvg.vlaanderen.be/juriwel/armoede/regelgeving/sa050598.htm>

²⁶ www.armoedebestrijding.be

De Vlaamse overheid is vertegenwoordigd in de beheers- en begeleidingsorganen van het Steunpunt.

34. De coördinerend minister zal een evaluatie van het samenwerkingsakkoord vragen, met bijzondere aandacht voor de rol van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

Vlaanderen moet meer betrokken worden bij het beheer en de uitbouw van het Steunpunt. We willen dat het Steunpunt zich in eerste instantie richt tot die domeinen waar de verschillende bevoegdheidsniveaus gezamenlijk de strijd tegen armoede moeten voeren.

Interministeriële Conferentie Sociale Integratie

Om overleg tussen de verschillende Regeringen te waarborgen, bepaalt het samenwerkingsakkoord eveneens dat de Interministeriële Conferentie Sociale Integratie minstens tweemaal per jaar bijeen dient te komen. Deze conferentie heeft tot taak te zorgen voor een globale, geïntegreerde en gecoördineerde benadering van het armoedebestrijdingsbeleid.

35. De coördinerend minister zal waar nodig in overleg met functioneel bevoegde ministers relevante thema's voor overleg met de federale overheid agenderen.

Het betreft minstens volgende thema's:

- het optrekken van de vervangings- en minimuminkomens tot boven de Europese armoederisicodrempel en deze ook welvaartsvast maken;
- fundamenteel hogere en welvaartsvaste kinderbijslagen voor alle kinderen;
- bestrijden van de digitale kloof;
- de federale aspecten van (het bestrijden van) schuldoverlast (bijvoorbeeld de wet consumentenkrediet en misleidende reclame, wet collectieve schuldenregeling, invorderingspraktijken van incassobureaus, afstemming in het kader van preventie-initiatieven);
- het huurwaarborgfonds;
- het statuut van mensen in arbeidszorg en in werk-welzijnstrajecten;
- automatische toekenning van federale rechten (bv. OMNIO-statuut, ...) en bekendmaking van het OMNIO-statuut.
- makkelijkere en bredere toepassing van het derdebetalerssysteem;
- afstemmen van het beleid van de POD Maatschappelijke Integratie op het beleid van de functioneel bevoegde minister van Welzijn.

Oprichting van permanente interfederale IKW armoedebestrijding

Om te komen tot een contante afstemming en bestrijding van de armoede zal ik de met de nieuwe federale regering de gemaakte afspraken om te komen tot een permanent overleg terug opnemen.

36. Gesprekken met de federale overheid opstarten om te komen tot een permanente interfederale IKW armoedebestrijding: 2011

Nationaal actieplan sociale insluiting

De opmaak van het NAP sociale inclusie (cf. 4.1.1. Europees) wordt gecoördineerd door de POD Maatschappelijke Integratie²⁷. De Vlaamse overheid levert een bijdrage aan dit rapport in overleg met de federale overheid en de andere gemeenschappen en gewesten. Het Nationaal actieplan sociale insluiting 2008-2010 bevat drie sleuteluitdagingen:

- activering en diversiteit: meer mensen uit risicogroepen aan het werk;
- een kwaliteitsvolle, duurzame en betaalbare woning voor iedereen;
- Strijd tegen de armoede bij kinderen: doorbreken van de cirkel van de armoede.

Voor elk van deze doelstellingen worden in het actieplan nationale targets vooropgesteld.

Vlaanderen moet in de toekomst veel meer betrokken worden bij de opmaak, uitvoering en opvolging van het Nationaal actieplan, door middel van de permanente interfederale IKW.

3.4. Europa

- **Vlaanderen zal bij het uittekenen en uitvoeren van het Europese beleid steeds de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting naar voor blijven schuiven**

In het EU-Verdrag stellen de Europese Unie en de lidstaten zich onder meer als doel de bevordering van de werkgelegenheid, de gestage verbetering van de levensomstandigheden en de arbeidsvoorwaarden, een adequate sociale bescherming, de sociale dialoog, de ontwikkeling van de menselijke hulpbronnen om een duurzaam hoog werkgelegenheidsniveau mogelijk te maken, en de bestrijding van uitsluiting.²⁸ De bestrijding van sociale uitsluiting blijft een van de belangrijkste uitdagingen voor de Europese Unie. De groei van de economie en de werkgelegenheid van het pre-crisis decennium heeft niet kunnen verhinderen dat de ongelijkheden zijn toegenomen en dat armoede en sociale uitsluiting in de meeste landen van de EU nog steeds een belangrijk probleem vormen²⁹. De crisis heeft deze uitdagingen nog scherper gesteld.

Ondertussen werkt de Europese Unie ook aan de post-Lissabonstrategie, die de strategische keuzes van Europa tot 2020 moet bepalen. Hoewel de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting als een van de prioriteiten naar voor wordt geschoven (en een van de zeven 'flagships' krijgt toegewezen), is het nog steeds de vraag in hoeverre deze ambitie hard gemaakt zal worden. Er is immers nog geen overeenstemming tussen de lidstaten over een concrete doelstelling over de reductie van armoede en sociale uitsluiting. Hierover wordt in juni 2010 verder onderhandeld.

Vlaanderen legt de lat inzake armoedebestrijding ook op Europees niveau alvast hoog, door als minimale doelstelling voor de EU2020-strategie de halvering van de kinderarmoede en de vermindering van armoede met 30% voorop te stellen. Bovendien pleit Vlaanderen voor een beter uitgebouwd vlaggenschip 'sociale inclusie', met onder meer de opname van actieve inclusie en sociale economie. Actieve inclusiestrategieën zijn niet alleen van cruciaal belang om de meest kwetsbaren van de samenleving in de crisis te steunen, maar ook om het verlies aan menselijk kapitaal te beperken en het potentieel voor toekomstige groei te behouden.

Inzake methodologie vraagt Vlaanderen een versterking van de Open Methode van Coördinatie, zodat de Commissie de lidstaten er op een meer dwingende manier toe kan aanzetten om de vooropgestelde doelen te halen. Vlaanderen wil dat de Europese Unie de "at risk of poverty" indicator gebruikt om de armoededoelstellingen te realiseren, op te volgen

---

²⁷ www.mi-is.be

²⁸ Art. 136 en 137 van het verdrag betreffende de Europese Unie en het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, geconsolideerde versie 2002. http://europa.eu/eur-lex/pri/nl/oj/dat/2002/c_325/c_32520021224nl00010184.pdf

²⁹ Kernboodschappen SPC 2009

en te vergelijken in alle lidstaten en regio's. M.b.t kinderarmoede vraagt Vlaanderen om specifieke meetinstrumenten te ontwikkelen teneinde armoede in deze zeer kwetsbare doelgroep in kaart te brengen zodat opvolging mogelijk wordt.

Het Europees Parlement en de Raad hebben 2010 uitgeroepen tot het Europees Jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting en heeft het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting aangesteld als nationaal uitvoerend orgaan. Het Europees Jaar in 2010 valt samen met de afsluiting van de tienjarige EU-strategie voor groei en banen én met het Belgische voorzitterschap van de Europese Unie (tweede helft 2010).

Samen met de federale overheid en de andere gewesten en gemeenschappen schoof de Vlaamse overheid drie prioritaire thema's naar voren voor het EU-voorzitterschap en het Europees Jaar: kinderarmoede; een toereikend inkomen en dakloosheid. Ook de beleidsparticipatie van mensen in armoede vormt een belangrijke prioriteit, waarbij Vlaanderen de beleidsparticipatie via de verenigingen waar armen het woord nemen en de opgeleide ervaringsdeskundigen in de kijker wil plaatsen. Vlaanderen zal zich verder vooral toespitsen op de strijd tegen kinderarmoede.

Vlaanderen zal, in navolging van het Europees Jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, de 'lead' nemen in het uitwerken van een goede set indicatoren mbt armoede-indicatoren, die vooral niet-monetaire componenten bevatten, de armoedetoets, de strijd tegen kinderarmoede, het uitwisselen van good-practices, indicatoren die kinderarmoede meten, ... De reeds bestaande indicatoren moet effectief aangewend worden om armoede/welzijn in Europa te meten, zowel op landelijk vlak als op gelijkgestelde regionale gebieden.

Ook het ontwikkelen van een overleg met de verschillende regio's en het verder ontwikkelen van een 'budgetstandaard' behoren tot mijn actiepunten.

Daarom is het nodig dat Vlaanderen een meer actieve inbreng kan hebben bij de discussies over de armoede-indicatoren in het kader van de werkzaamheden van het SPC.

Ten slotte zal Vlaanderen er ook in de komende discussies over het post-2013 cohesiebeleid en de herziening van de financiële perspectieven voor pleiten om de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting hoog op de Europese agenda te houden.

37. Opstarten gesprek met Vlaamse en Europese partners: einde 2010

3.5. Brussel

De aanpak van armoede in Brussel stoot onvermijdelijk op de institutionele versnippering, zowel in de interne structuren van Brussel als in de relatie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot de andere regio's. De Vlaamse Regering wil maximaal investeren in de bestrijding van armoede in haar hoofdstad. Ook zal hier de bestrijding van de structurele armoede voorop staan met de extra accenten naar kinderen en ouderen inbegrepen. De Vlaamse Regering zal dit doen binnen haar gemeenschapsbevoegdheden. In overleg met de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) en alle andere betrokken actoren, zullen we de mogelijkheden onderzoeken om een permanent overleg armoede op te starten.

38. Opstarten gesprekken Brussel: 2^e helft 2010

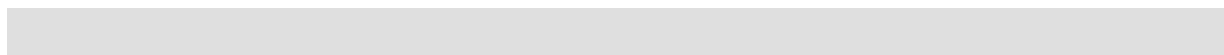
3.6. Het brede middenveld

Een doeltreffende en integrale bestrijding van armoede en sociale uitsluiting kan de overheid echter niet alleen realiseren. Er is ook betrokkenheid nodig van andere actoren. Alle organisaties die werken met mensen in armoede, hebben hierin een belangrijke rol te spelen. Zoals eerder al aangehaald beschikken ook zij over heel wat kennis en expertise inzake de armoedeproblematiek. We denken onder meer aan het onderwijs, werkgevers, vakbonden, mutualiteiten, ziekenhuizen, samenlevingsopbouw, algemeen welzijnswerk, andere hulp- en dienstverlenende organisaties, sport- en culturele verenigingen, enz.

De Vlaamse Regering wil komen tot een breed eigenaarschap van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid. Heel wat middenveldorganisaties ondertekenden de doelstellingen geformuleerd in Pact2020. Op die manier kan het middenveld ook haar rol opnemen bij de realisatie van de doelstellingen. De Vlaamse overheid stimuleert organisaties om in hun werking aandacht te hebben voor een effectieve bestrijding van armoede overeenkomstig de in dit plan geformuleerde principes, bv. toegankelijkheid, participatie, vorming, ...

De coördinerend minister zal in samenwerking met de andere betrokken ministers op geregelde tijdstippen de stakeholders van het armoedebestrijdingsbeleid bijeen roepen om de voortgang van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid te bespreken en na te gaan hoe initiatieven van al deze actoren elkaar kunnen versterken (zie actie oprichting kennisplatform). Dit gebeurt in elk geval naar aanleiding van de voortgangsrapporten en de tussentijdse bijsturing van dit Vlaams Actieplan, zoals ook het geval was bij de opmaak ervan.

Daarnaast moeten binnen de verschillende betrokken beleidsdomeinen de bestaande en waar nodig nieuwe structuren gebruikt worden, die de betrokkenheid van alle stakeholders verzekeren bij de totstandkoming, de vormgeving en de uitvoering van het Vlaamse beleid tot bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. Dit kan bijvoorbeeld gegarandeerd worden door de nodige consultatie van de stakeholders op te nemen als element van de in te voeren armoedetoets (zie eerder).

4. Kennisverspreiding, sensibilisering en vorming

4.1. Informatie en communicatie voor mensen in armoede

Verstaanbare informatie en respectvolle communicatie lijken een evidentie. Toch krijgen mensen in armoede nog steeds moeilijk toegang tot informatie die hen aanbelangt. De communicatie met de verschillende (overheids)diensten verloopt vaak moeizaam en stroef. Begrijpelijke informatiecampagnes via lokale en centrale informatiepunten en een goede samenwerking met ervaringsdeskundigen en verenigingen waar armen het woord nemen, zijn noodzakelijk. Mensen in armoede zijn evenwaardige klanten die recht hebben op klantgerichtheid, klachtenbehandeling en wettelijke bescherming. Extra inspanningen moeten waarborgen dat informatie de mensen bereikt.

- **De Vlaamse overheid communiceert tijdig, eerlijk en duidelijk. De communicatie van de Vlaamse overheid gaat zo min mogelijk uit van veronderstelde voorkennis. Aparte communicatie op maat van de doelgroep wordt vermeden waar mogelijk, en verzorgd waar noodzakelijk.**

Verschillende beleidsdomeinen plannen in dit verband specifieke maatregelen. Dit moet een permanent aandachtspunt zijn bij communicatie vanuit elk beleidsdomein.

**39. Er wordt een project opgestart om tot structureel verbeterde communicatie van de Vlaamse overheid met mensen in armoede te komen.
Opstart: 2^e helft van 2010**

Dit project wordt gerealiseerd door de Koning Boudewijnstichting in samenwerking met het Vlaams Netwerk en de coördinerend minister voor armoedebestrijding. Ook de kabinetten van de minister-president en de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en de afdeling communicatie van de DAR worden betrokken.

Het project bestaat uit twee pijlers:

- uitwerken van een "lakmoesproef" waarmee beter en tijdiger wordt geïdentificeerd in welke projecten bijzondere aandacht nodig is voor doelgroepencommunicatie;
- uitwerken van praktische draaiboeken (met bv. aanbevelingen i.v.m. de projectorganisatie, praktische checklists wat betreft communicatiekanalen of -producten, aanbevelingen i.v.m. efficiënte pretesting bij de doelgroep en dergelijke meer). Het is de bedoeling zich daarbij niet enkel te baseren op theoretische inzichten maar vooral ook op ervaringen opgedaan tijdens een aantal proefprojecten.

40. De dienstverlening van 1700 wordt beter bekend gemaakt bij kansengroepen

Binnen de communicatiedienst van de Vlaamse overheid is er aandacht voor doelgroepen, laagdrempelige communicatie, de rol van het middenveld en sociale media bij communicatie vanuit de overheid. Deze legislatuur wil men de dienstverlening van 1700 en andere dienstverleningen van het Contactpunt Vlaamse Infolijn, en langs die weg alle relevante voorlichting vanwege de Vlaamse overheid, laten doordringen bij de kansengroepen. 1700 biedt de mogelijkheid tot gratis één-op-één contact op mensenmaat.

Klantentevredenheidsonderzoeken en mystery shopping hebben aangetoond dat wie klant wordt van 1700, tevreden is over de dienstverlening. En in de opleiding van de telefoonoperatoren wordt rekening gehouden met minder-evidente klanten (anderstaligen, kwetsbare of onzekere mensen, "lastige klanten", ...). Wie 1700 belt, kan er elke mogelijke vraag aan stellen, ook als die niet gaat over iets wat een Vlaamse bevoegdheid is. Er wordt

met geduld geluisterd en men krijgt vervolgens ofwel meteen het juiste antwoord, ofwel een juiste doorverwijzing - bv. ook naar specifieke loketten van federale overheidsdiensten. Echt ingewikkelde vragen die wat opzoekwerk vereisen, krijgen binnen een korte termijn een grondig antwoord; wie zo'n vraag stelde, wordt door 1700 teruggebeld. Desondanks was (en is) het palet aan dienstverlening van het Contactpunt Vlaamse Infolijn onvoldoende bekend. Zeker bij kwetsbare doelgroepen, wordt hierdoor het zgn. Mattheüseffect versterkt, en dat mag niet de bedoeling zijn.

Jeugd

41. Er loopt een onderzoek om de nood aan toegang tot jeugdinformatie in kaart te brengen vanuit een bevraging van de doelgroep zelf, vooral jongeren die moeilijker toegang hebben tot bestaande kanalen.

Wonen

42. Het beleidsdomein wonen zal een doordacht communicatiebeleid voeren met onder meer een doelgroepspecifieke aanpak.

Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

43. De acties van bekendmaking van de toegang tot de jeugdhulp worden versterkt in samenwerking met cliëntorganisaties.

4.2. Sensibilisering en vorming over armoede

Armoede bestaat in alle conjuncturen en welvaartsregimes, ook in hooggeïndustrialiseerde en welvarende samenlevingen. De vraag waarom dat zo is, blijft meestal onbeantwoord. Het individueel schuldmodel legt de schuld van armoede bij de mensen zelf omdat men de diepere oorzaak, armoede, niet (her)kent. Mensen in armoede zouden lui, spilzuchtig, drankzuchtig, onverantwoord zijn. Een dergelijke verklaring doet het vaak goed bij de publieke opinie maar zet weinig zoden aan de dijk. Ze is immers sterk beschuldigend, gaat voorbij aan de maatschappelijke processen die armoede veroorzaken en belemmert daarmee een doeltreffend armoedebestrijdingsbeleid. Dit gebrek aan kennis ligt (mee) aan de basis van de drempels waar mensen in armoede op verschillende levensdomeinen mee geconfronteerd worden.

De ware draagwijdte van armoede kan men pas inschatten wanneer men weet hoezeer armoede ingrijpt op het zelfwaardergevoel van het individu en hoe belemmerend een geschiedenis van armoede-ervaring is. We vragen aandacht voor de binnenkant van armoede en wat dat met een mens, zijn keuzemogelijkheden en perspectieven doet. Hieronder volgt een (niet-limitatieve) oplijsting van alle actoren die belang hebben bij vorming rond armoede:

- beleidsmakers: kabinetten en administraties, onder meer de aandachtsambtenaren;
- andere beleidsactoren;
- het middenveld;
- de geschreven en de audiovisuele pers;
- iedereen die instaat voor dienst-, hulp- en zorgverlening die essentieel is voor een menswaardig bestaan.

De overheid moet de verzamelde kennis en ervaringsdeskundigheid over armoede en sociale uitsluiting (zie 4.6) in Vlaanderen bij een ruim publiek verspreiden om op die manier te komen tot meer respect, solidariteit en sociale insluiting.³⁰

44. De Vlaamse overheid stimuleert de verspreiding van kennis over armoede en sociale uitsluiting voor iedereen, ingezonderd sensibiliseert zij haar eigen medewerkers.

H.A.O.-overleg: begin 2011

Mogelijke vormen en ondersteuning:

- in de consultatiebureaus van Kind&Gezin;
- voor hulp- en dienstverleners in de welzijns- en gezondheidssectoren;
- voor cultuuraanbieders;
- voor jeugdconsulenten en jeugdwerkers;
- voor sportdiensten en sportfunctionarissen;
- voor trajectbegeleiders die werken met mensen in armoede;
- voor alle mensen met een eerstelijnsfunctie (onthaal, screening, intake...), die zo een verhoogde gevoeligheid ontwikkelen voor het detecteren van laaggeletterdheid en armoedeproblematiek;
- projectleiders stadsvernieuwingsprojecten.

Media

Media spelen een belangrijke rol inzake de beeldvorming over armoede en mensen in armoede. Zij kunnen helpen de situatie van mensen in armoede te duiden en de solidariteit te verhogen. Ook voor het brede mediaveld zullen we acties opzetten om hen te sensibiliseren; bijvoorbeeld in de vorm van een sensibiliseringspakket of het opzetten van een dialoog tussen mediaprofessionals en het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen. Er wordt ook een kenniscentrum mediawijsheid opgericht, dat expliciet oog zal hebben voor kwetsbare doelgroepen zoals mensen in armoede.

45. Oprichting kenniscentrum mediawijsheid

Daarnaast kunnen “ervaringsdeskundigen in de armoede” ook toegevoegd worden aan de “expertendatabank” die Gelijke Kansen in Vlaanderen heeft opgericht en die tot doel heeft mediaprofessionals toe te leiden naar personen met een specifieke expertise die afkomstig zijn uit doelgroepen. Ervaringsdeskundigen in de armoede horen zeker thuis in deze databank: zij hebben immers expertise in armoede en in het domein waar zij tewerkgesteld zijn.

Jeugdwerk

46. We stimuleren het competentiedenken en –handelen in het jeugdwerk, in het bijzonder voor medewerkers (beroepskrachten en vrijwilligers) die werken met bijzondere doelgroepen. Jeugdwerkers en leerkrachten worden gevormd op methodisch vlak met een bijzondere aandacht voor interculturalisering. We behouden expliciet middelen voor voor uitwisseling gericht op het versterken van kansengroepen.

Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

47. De sensibilisering en vorming van welzijns- gezondheids- en preventiewerkers rond de armoedeproblematiek wordt gestimuleerd.

³⁰ ViA-atelier 27 april 2009, horizontale doorbraak 3 in de algemene probleemstelling door Danielle Dierckx

Om mensen in armoede beter te informeren en te sensibiliseren over (preventieve) gezondheidszorg, is het belangrijk dat welzijns- en gezondheidswerkers kennis hebben over de situatie en de leefwereld van mensen in armoede en over gezondheidsbevorderende methodieken zodat ze deze op maat hanteren. De meerwaarde van sectoroverschrijdende samenwerking dient verspreid te worden. We willen volgende acties realiseren:

- er zijn formingen over de leefwereld van mensen in armoede voor dienstverlenende organisaties;
- welzijns- en gezondheidssectoren worden gestimuleerd om naast de bestaande vormingskanalen gebruik te maken van de vormingsinitiatieven zoals Bindkracht, TAO en Armoede Inzicht;
- uitwerken van een attractieve deskundigheidsbevordering door expertisecentra zoals VIGeZ die zowel de armoedekennis als de vaardigheid voor kloofverkleinende gezondheidsbevordering van intermediairs versterkt;
- alle welzijnssectoren die mensen in armoede en kwetsbare allochtone gezinnen bereiken stimuleren hun medewerkers voor deze deskundigheidsbevordering. We nemen dit op in de sectorregelingen.

48. Binnen de Jeugdhulp wordt kennis over armoede verspreid bij hulpverleners door participatie van cliëntvertegenwoordigers in netwerken en stuurgroepen integrale jeugdhulp.

Werk en Sociale Economie

49. Complementair aan het versterken van zorgaspecten in de begeleiding van werkzoekenden zullen we samen met de betrokkenen een ondersteuningspakket ontwikkelen voor bedrijfsleiders en direct leidinggevenden om hen inzicht te laten krijgen in de situatie van ondermeer mensen in armoede op de werkvloer. Op die manier is de organisatie voorbereid en verhoogt de slaagkans van de tewerkstelling van mensen in armoede.

Onderwijs

50. Er wordt nagegaan hoe kennis over armoede en sociale uitsluiting aan bod komt in de opleidingen, stages en nascholingen die leiden tot jobs waar mensen in contact komen met mensen in armoede.

51. Leerkrachten, medewerkers van het CLB en andere actoren betrokken bij de studie en beroepskeuzebegeleiding worden meer geïnformeerd over de (gevolgen van de) armoedeproblematiek.

- Eerstelij (Klasseredactie 2010) besteedt een uitgave aan het thema kansarmoede
- Het beleidsdomein Onderwijs & Vorming wijdt in het kader van het Belgisch voorzitterschap van de Europese Unie een internationale conferentie aan het thema van onderwijs en de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting.
- In overleg met de Minister van Welzijn wordt de inzet van het onderwijs en vooral de CLB's in de Integrale Jeugdhulp (IJH) geëvalueerd.
- Ook de Task Force VDAB-CLB wordt hierover verder geïnformeerd.
- Verenigingen waar armen het woord nemen in de buurt van de scholen worden hierbij betrokken.

52. Het begrip voor de armoedeproblematiek en de weerbaarheid bij leerlingen worden aangescherpt.

- Onderwijs en Vorming ondersteunt de verspreiding en promotie van het serious game 'PING' (Poverty is no game).

Ondersteuning van vormingsinitiatieven

53. We blijven vormingsinitiatieven ondersteunen en stimuleren hun onderlinge samenwerking en afstemming van hun aanbod, zodat ze een zo breed mogelijke waaier van publieke en private organisaties, bedrijven, verenigingen bereiken.

We denken hierbij in elk geval aan volgende initiatieven:

- Bind-Kracht, een initiatief van de Karel de Grote-hogeschool dat vormingen aanbied voornamelijk aan hulpverleners en organisaties van mensen in armoede zelf;
- Armoede-In-Zicht, een gezamenlijk project van het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen en Welzijnszorg vzw, dat via vorming in verschillende sectoren kortsluitingen tussen armen en niet-armen bloot wil leggen en op die manier werken aan een duurzamere dialoog;
- Teams voor advies en ondersteuning (TAO) van vzw De Link, een experimenteel project opgestart in Limburg (zie actie 12. oprichting pool ervaringsdeskundigen).

Deel III. Doelstellingen ter realisatie van de sociale grondrechten

Dit deel van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding is opgebouwd geïnspireerd op de tien sociale grondrechten, zoals opgenomen in het Algemeen Verslag over de Armoede: recht op participatie, maatschappelijke dienstverlening, gezin, rechtsbedeling, vrijetijdsbesteding (cultuur, jeugd, sport, media, toerisme), inkomen, onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting (inclusief energie) en gezondheidszorg. Voor elk levensdomein of grondrecht formuleren we de doelstellingen en acties die de Vlaamse overheid deze planperiode zal nemen.

Het kader en de inspiratie voor het actieplan wordt gevormd door het regeerakkoord 2009-2014 dat gebaseerd is op de doelstellingen van het Pact 2020 dat door regering, sociale partners en verenigingen ondertekend werd en VIA (zie eerder).

De invulling voor de concrete doelstellingen en acties werd gezocht en gevonden in tal van documenten: de beleidsnota's 2009-2014 van de Vlaamse Regering³¹, verslag van het ViA-atelier armoede en sociale uitsluiting³², tweejaarlijks Verslag van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting³³, ... maar ook in de memoranda en de opmerkingen en aanvullingen die het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en verschillende andere stakeholders bezorgden. Op deze manier trachten we het draagvlak voor de geformuleerde doelstellingen en acties zo groot mogelijk te maken.

Vooraf geven we nog enkele opmerkingen mee. Op bepaalde levensdomeinen heeft Vlaanderen meer beleidsbevoegdheden dan op andere domeinen. Inzake recht op 'Recht' ligt de bevoegdheid bijvoorbeeld bijna volledig op federaal niveau, dit behandelen we dan ook niet als afzonderlijk hoofdstuk. Sommige delen zijn dan ook uitgebreider dan andere. Bovendien zijn de rechten 'participatie', 'maatschappelijke dienstverlening' en ook 'inkomen' eerder levensdomeinoverschrijdend en de andere grondrechten eerder levensdomeinspecifiek. We behandelen deze transversale grondrechten dan ook eerst. Doordat armoede een netwerk van sociale uitsluiting op verschillende levensdomeinen is, is samenwerking tussen verschillende beleidsdomeinen echter voor de realisatie van alle grondrechten essentieel. Hiermee moet rekening gehouden worden bij de effectieve uitvoering van het actieplan.

---

³¹ www.vlaanderen.be

³² www.vlaandereninactie.be

³³ <http://www.armoedebestrijding.be>

1. Participatie

Participatie werd al genoemd als een van de uitgangspunten van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid. Participatie is belangrijk op alle aspecten van het maatschappelijk leven. We behandelen hier ook drie specifieke vormen: beleidsparticipatie, de digitale kloof en sociale netwerken.

1.1. Maatschappelijke participatie, op alle levensdomeinen

Alle inwoners en doelgroepen moeten tijdens elke levensfase voldoende ontwikkelingskansen en keuzemogelijkheden hebben om op elk domein deel te nemen aan het maatschappelijke en politieke leven. De participatiekloof waar mensen in armoede mee geconfronteerd worden moet verkleinen. Deelname van mensen in armoede aan alle domeinen van de maatschappij moet proportioneel zijn tot hun aandeel in de bevolking.

Dit is een heel algemene doelstelling, die verder wordt ingevuld binnen elk levensdomein in de volgende hoofdstukken. Participatie van mensen in armoede moet immers op elk levensdomein gegarandeerd worden.

1.2. Beleidsparticipatie

1.2.1. Beleidsinstrumenten uit het armoededecreet

Voor deze aspecten van beleidsparticipatie (de verenigingen waar armen het woord nemen, de opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting en het permanent armoedeoverleg) verwijzen we naar deel II van dit actieplan.

1.2.2. Andere vormen van beleidsparticipatie

Naast de instrumenten die verankerd zijn in het armoededecreet, wordt de beleidsparticipatie van mensen in armoede nog op andere wijzen vorm gegeven.

- Het Vlaams Netwerk is lid van het Raadgevend Comité van het Subsidieagentschap, lid van het permanent overleg werkzoekenden met een arbeidshandicap van de VDAB en lid bij de thematische werking armoede van het ESF-agentschap.
- Op het vlak van werk blijven we een stevig relais uitbouwen naar de individuele organisaties van kansengroepen via de structurele projecten, in het bijzonder via de taskforce Allochtonen en Arbeid van het structurele EADproject Work-up II, via het forum van etnisch-culturele minderheden, migrantenorganisaties en via het gebruikersplatform van organisaties voor personen met een arbeidshandicap en via het netwerk van organisaties waar armen het woord nemen. Zo zorgen we voor een sterke betrokkenheid bij het beleid, maar ook voor meer draagvlak, inspiratie en responsabilisering in de beleidsvorming.
- Er is ook binnen de VDAB een uitgebreide samenwerking met de stakeholders waaronder het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen, in het bijzonder inzake de voorbereiding en advisering van een aantal belangrijke thema's.
- Het Vlaams Netwerk zetelt in de gemengde denktank wonen-welzijn met woon- en welzijnsactoren en betrokken administraties.
- De betrokkenheid van mensen in armoede bij lokale toepassingen van de decreten (o.a. in jeugdbeleidsplan, sportbeleidsplan, ...) moet door de overheid positief gestimuleerd worden.

54. In de overeenkomst met het Vlaams netwerk waar armen het woord nemen zullen we de structurele participatie aan de netwerken integrale jeugdhulp opnemen.

1.3. Digitale participatie

Een specifiek en levensdomeinoverschrijdend element van participatie is de toegang tot (nieuwe) media en elektronische toepassingen en het kwaliteitsvol gebruik ervan, zodat dit kan bijdragen tot de verbetering van het dagelijks leven (mediageletterdheid). Het gebrek hieraan zorgt vaak voor een bijkomende uitsluiting van mensen in armoede. Men noemt dit de digitale kloof. Deze kloof willen we verkleinen. Binnen het Actieplan Wetenschapscommunicatie worden rond dit thema specifieke acties opgezet.

1.3.1. Kwetsbare doelgroepen hebben voldoende mediatoegang

Elke Vlaamse woning moet ideaal beschikken over een breedbandinternetaansluiting tegen democratisch tarief. Momenteel zijn de discussies op Europees niveau nog bezig over mogelijkheid om hiervoor met sociale tarieven te werken.

55. Het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen wordt betrokken bij het Nationaal Plan ter bestrijding van de digitale kloof.

- We volgen het dossier van de universele dienstverlening en sociale tarieven voor internet op. In overleg met de betrokken actoren (o.m. federale regering) zetten we in op een volwaardige toegang voor mensen in armoede zodat zij kunnen deelnemen aan de digitale samenleving (voldoende capaciteit voor sociaal, educatief en professioneel internetgebruik).
- Bestaande maatregelen aangaande de terbeschikkingstelling van computers (tussenkomen OCMW, campagnes als 'iedereen online'...) worden geëvalueerd, en indien nodig, aangepast. Daarbij moet ook rekening gehouden worden met de beschikbaarheid van computers in publieke ruimtes of in kader van het aangeboden onderwijs.
- Overheidsdiensten blijven werk maken van eenvoudige en gebruiksvriendelijke elektronische dienstverlening en een niet-elektronische dienstverlening.
- Consumentenbewustzijn aangaande de kosten van extra aangeboden interactieve diensten bij digitale televisie is een aandachtspunt.

1.3.2. Kwetsbare doelgroepen zijn voldoende mediageletterd

56. Begin 2012 start het overleg met betrekking tot laagdrempelige instapopleidingen: e-inclusie.

- In het kader van levenslang en levensbreed leren wordt een specifieke aanpak ontwikkeld om mensen in armoede de kans te geven om gebruik te leren maken van de informatietechnologie. Sociaal-culturele organisaties besteden een bijzondere aandacht aan kwetsbare groepen in het dichten van de digitale kloof.
- Het Kenniscentrum Mediawijsheid stimuleert in en samen met het veld de ontwikkeling van aangepaste lespakketten en –methodes voor mensen in armoede. Deze lesmethodes zijn afgestemd op hun noden, competenties en mogelijkheden.
- Het kenniscentrum Mediawijsheid zorgt voor coördinatie en afstemming van de bestaande e-inclusie-initiatieven.
- In alle openbare computerruimtes zijn voldoende vrijwillige of professionele begeleiders aanwezig die kunnen inspelen op de noden en vragen van bezoekers.

- Formele opleidingen (basiseducatie, CVO, VDAB, ...) voorzien een laagdrempelige instapmodule vanuit informele e-inclusie-initiatieven. Deze drempel is momenteel nog te hoog, waardoor er weinig doorstroom is.

1.4. Sociale netwerken

Het opbouwen van sociale netwerken is een erg belangrijke hefboom om uit armoede te geraken. Mensen die actief zijn in verenigingen waar armen het woord nemen en andere organisaties van mensen in armoede (vb jeugdverenigingen met kwetsbare doelgroepen), kunnen geleidelijk op een voor hen haalbaar tempo hun netwerken uitbouwen. Vaak is dat een noodzakelijke eerste stap naar verdere sociale mobiliteit.

57. Verenigingen die werken met mensen in armoede worden maximaal ondersteund, ook in hun basiswerking. Het belang van diverse groepen, verenigingen, organisaties van mensen in armoede wordt erkend.

Zie ook de hoofdstukken inzake vrijetijdsbesteding, werk, ...

1.5. Mobiliteit als specifieke randvoorwaarde voor maatschappelijke participatie

Het al dan niet mobiel zijn kan een enorm effect hebben op dit 'netwerk van sociale uitsluitingen'. In de eerste plaats is basismobiliteit als dusdanig enorm belangrijk om – tout court – te kunnen deelnemen aan de samenleving, 'er' te kunnen zijn, 'erbij' te kunnen horen, zowel letterlijk, fysiek als figuurlijk. Toegang tot mobiliteit betekent niet enkel toegang tot 'de wereld' maar vaak ook tot het uitoefenen van diverse grondrechten. Zich niet of moeilijk kunnen verplaatsen daarentegen, creëert ook uitsluiting op andere gebieden.

58. De Lijn verlegt verder de focus naar het netmanagement, zodat het aanbod steeds meer vraaggestuurd verloopt.

Door het aanbod meer vraaggestuurd te organiseren zullen, indien er voldoende vraag is, bijkomende vervoersmogelijkheden bijkomen naar belangrijke sociale ontmoetingscentra zoals bibliotheken, cultuurcentra, ... De integratie van de belangrijke ontmoetingsplaatsen kan bijdragen tot een verdere integratie van mensen in armoede in het sociaal leven.

59. We besteden bijzondere aandacht aan de toegankelijkheid van het openbaar vervoer voor personen met een handicap.

Alle vormen van regulier vervoer moeten op termijn zonder hulp toegankelijk zijn voor iedereen, ongeacht de manier waarop een persoon zich voortbeweegt. Personen met een handicap zijn daarbij een belangrijke doelgroep, vooral omdat ze weinig alternatieven hebben om zich over grotere afstanden te verplaatsen. Nu de lage vloervoertuigen al in grote mate zijn ingevoerd, is een inhaaloperatie vooral nodig op het vlak van de inrichting van het openbaar domein. Het vraagafhankelijk vervoer moet dan weer worden geïntegreerd met andere bestaande initiatieven. Er zal onderzocht worden wat de kostprijs is voor deze integratie. Bijkomend zullen eveneens alternatieve constructies onderzocht worden. Het Toegankelijkheidsoverleg Vlaanderen wordt erkend als gesprekspartner.

60. In samenspraak met De Lijn wordt onderzocht hoe er toegankelijke vormingsinitiatieven georganiseerd kunnen worden 'hoe neem ik het openbaar vervoer' op maat van mensen in armoede.

61. De werking van fietspunt wordt uitgebreid met specifieke aandacht voor mensen in armoede. Expliciete acties worden ontwikkeld in dit kader (ter beschikking stellen van fiets en slot, toegankelijk betaalbaar onderhoud, ...).

2. Maatschappelijke dienstverlening

2.1. Rechten en hun (automatische) toekenning

Mensen in armoede zijn vaak niet op de hoogte van hun rechten, waardoor ze geen voordeel hebben bij aan aantal maatregelen die hun leven kunnen verbeteren. Elk beleidsdomein moet daarom aandacht hebben voor een goede maatschappelijke dienstverlening en volgende doelstellingen realiseren.

Rechten moeten waar technisch mogelijk automatisch toegekend worden en dit in alle levensdomeinen. Daartoe wordt een plan van aanpak voor een stapsgewijze ontsluiting van gegevens en databanken uitgewerkt en opgestart. Dit gebeurt in overleg met mensen in armoede. Waar nodig (vb. kruispuntbank, data FOD Financiën) zijn hierover afspraken gemaakt met de federale overheid.

2.1.1. Vlaanderen kent zoveel mogelijk rechten automatisch toe

62. De schooltoelage wordt automatisch toegekend.

63. Er wordt opgesteld welke (andere) Vlaamse rechten in aanmerking komen voor automatische toekenning tegen het voorjaar van 2011.

64. In overleg met de federale overheid worden in 2011 knelpunten opgesteld en weggewerkt om automatische rechtentoekenning mogelijk te maken. De correcte ontsluiting van inkomensgegevens door de FOD financiën naar de Vlaamse overheid is hierin een cruciale factor.

65. In 2011 nodigen we de federale overheid uit om in overleg te bekijken hoe we het OMNIO-statuut beter bekend kunnen maken en welke rechten er kunnen worden verbonden aan het OMNIO-statuut.

2.1.2. Mensen zijn op de hoogte van hun rechten en worden ondersteund om ze te doen gelden

Daar waar een automatische toekenning van rechten nog niet mogelijk is moeten mensen maximaal op de hoogte zijn van hun rechten en worden geholpen om deze te doen gelden.

De rechtenverkenner geeft een online (www.rechtenverkenner.be) overzicht van sociale rechten: premies en andere voordelen op het vlak van onderwijs, arbeid, wonen, welzijn, energie, ... voor kwetsbare groepen en door verschillende overheden: federale, Vlaamse, provinciale en lokale overheid.

Personen in armoede moeten in de rechtenverkenner het volledige palet vinden van hun rechten en de wijze waarop ze deze kunnen verwerven.

66. De rechtenverkenner wordt permanent geactualiseerd en gepromoot.

Niet iedereen kan echter zelf op zoek gaan naar zijn rechten via deze internettoepassing. Hulp- en dienstverleners moeten mensen dan ook proactief helpen bij het verkrijgen van hun rechten. Zij gaan samen met de mensen actief op zoek naar nog niet uitgeputte rechten en helpen hen bij het aanvragen ervan evenals bij de opvolging van de ingediende aanvragen.

67. De Vlaamse overheid stimuleert het gebruik van de rechtenverkenner bij de start van een hulp- en dienstverleningstraject in OCMW's, CAW's, ...

2.2. Toegankelijkheid van maatschappelijke dienstverlening

Maatschappelijke hulp- en dienstverlening moet op alle levensdomeinen toegankelijk zijn voor iedereen. Mensen in armoede worden echter met tal van drempels geconfronteerd wanneer ze beroep (willen) doen op maatschappelijke hulp- en dienstverlening in brede zin. Het betreft niet alleen de betaalbaarheid van de hulp- en dienstverlening. Ook een aantal randvoorwaarden zijn vaak afwezig: een goede mobiliteit om ter plaatse te geraken of het beroep kunnen doen op kinderopvang. Ook eerder sociaal-culturele en psychologische drempels spelen mee: mensen voelen vaak schaamte, beschikken over onvoldoende informatie over het aanbod of krijgen onduidelijke en onbegrijpelijke informatie. De kloof tussen mensen in armoede en hulpverleners speelt een belangrijke rol. Om deze drempels weg te werken, is onder meer aandacht nodig voor communicatie en informatie op maat van mensen in armoede en vorming en sensibilisering van hulp- en dienstverleners over de leefwereld van mensen in armoede. Participatie van de mensen zelf is hierbij noodzakelijk. Mensen in armoede ervaren zelf de drempels die toegang tot maatschappelijke hulp- en dienstverlening bemoeilijken of verhinderen en kunnen zo aangeven wat er misloopt en wat er beter kan.

De horizontale aspecten participatie, vorming en communicatie kwamen eerder al aan bod. Een aantal acties situeren zich binnen een specifiek grondrecht en worden daar behandeld. Daarnaast worden onderstaande initiatieven genomen.

68. Inspanningen voor bekendmaking van de initiatieven opvoedingsondersteuning en 'brede instap' in de jeugdhulp.

69. De Vlaamse overheid stimuleert dat OCMW's, CAW's en andere in hun maatschappelijke dienstverlening meer preventief werken en maatschappelijk kwetsbare groepen opsporen en benaderen.

2.3. Integrale begeleiding

Mensen in armoede worden vandaag geconfronteerd met een veelheid aan diensten waar ze beroep op kunnen doen, waar ze opdrachten van krijgen, die hen ondersteuning geven. Bij deze verschillende diensten en instanties, (soms zelfs binnen één en dezelfde dienst) komen ze telkens in contact met andere hulpverleners, ondersteuners. Verschillende diensten zijn vaak ook niet op de hoogte welk traject er bij de andere diensten wordt afgelegd.

Het is belangrijk dat mensen in armoede niet steeds opnieuw hun hele levensverhaal moeten brengen, maar dat ze op een geïntegreerde manier geholpen worden. De hulp- en

dienstverlening moet ook tot stand komen in dialoog tussen hulpverlener en hulpvrager. Deze dialoog is een tweerichtingsverkeer tussen evenwaardige partners. Dit moet gebeuren in een empowerend proces, waarbij mensen in armoede zelf sterker worden en durven en kunnen brengen wat ze zelf willen.

Deze regierol op cliëntniveau kwam ook aan bod in deel II, 3.1.3.

70. Het project integrale trajecten naar werk wordt uitgebreid en geëvalueerd.

Het project integrale trajecten naar werk te Antwerpen wordt in het kader van het werkgelegenheid- en investeringsplan uitgebreid naar alle provincies. Tevens is hierbij een onderzoeksluik aan gekoppeld met het oog op een structurele verankering van de integrale trajectwerking in de reguliere werking van de VDAB en/of bevoorrechte partners.

71. De CAW's voorzien in een integraal psychosociaal begeleidingsaanbod.

72. Eerstelijnsvoorzieningen (OCMW's, CAW's, Verenigingen ..., Samenlevingsopbouw) werken samen en stemmen hun werking op elkaar af in functie van de aanpak van de armoedeproblematiek.

3. Inkomen

Pact 2020 vermeldt de ambitieuze doelstelling dat tegen 2020 geen enkel gezin, ongeacht de samenstelling, nog een inkomen mag hebben dat onder de Europese armoederisicodrempel ligt.

Het is ook belangrijk in te kunnen schatten hoeveel huishoudens een langere termijn in inkomensarmoede verzeilen. Een indicator om deze blijvende armoede te meten, wordt beschikbaar vanaf EU SILC 2009. Bovendien moet EU SILC ook worden gecorrigeerd met gegevens over groepen van mensen die niet voorkomen in de statistieken gebaseerd op het rijksregister, zoals daklozen en mensen zonder papieren.

Het besteedbaar inkomen van mensen moet hen toelaten om op alle levensdomeinen volwaardig te participeren aan de maatschappij. Dan wordt het ook belangrijk om in te grijpen op de uitgavenposten die mensen hebben en moet ook de problematiek van overmatige schuldenlast worden aangepakt. De Vlaamse wetenschappelijke budgetstandaard is inspirerend ter bewaking van een menswaardig inkomen van de schuldenaar en zijn familie (zie actie 79. ontwikkelen en uitwerken budgetstandaard).

3.1. Vlaamse mogelijkheden voor een inkomensbeleid

Hoewel inkomen en schulden grotendeels federale bevoegdheden zijn, denken we bijvoorbeeld aan de hoogte van de uitkeringen, kan Vlaanderen zeker ook een rol spelen om de financiële slagkracht van mensen en gezinnen met lage inkomens te verhogen³⁴.

Ingrijpen op de uitgavenposten die mensen hebben op verschillende levensdomeinen kan zowel door de prijs die mensen betalen te beheersen, als door inkomenssteun gericht op een bepaald levensdomein, bijvoorbeeld door substantiële huursubsidies, betaalbare sociale woningen, ontwikkelingskrediet, premie voor jonge kinderen, ...

³⁴ ViA-atelier 27 april 2009, horizontale doorbraak 1 in de algemene probleemstelling door Danielle Dierckx

Gezien elk beleidsdomein hier haar verantwoordelijkheid heeft, worden prijsbeheersende of inkomensondersteunende maatregelen per beleidsdomein behandeld. Belangrijk is steeds dat mensen maximaal genieten van de rechten die ze hebben. Daarrond formuleren we doelstellingen in het kader van maatschappelijke dienstverlening (zie hierboven).

Hieronder formuleren we een aantal bijkomende horizontale initiatieven.

73. De Vlaamse Regering zal alle administratieve processen waarin een inkomenstoets is opgenomen, inkomensgegevens digitaal consulteren in beschikbare authentieke gegevensbronnen. Dit maakt in de toekomst het inkomensgerelateerd maken van bijdragen administratief eenvoudiger. De correcte ontsluiting van inkomensgegevens door de FOD financiën naar de Vlaamse overheid is hierin een cruciale factor.

Waar nodig en mogelijk zal door de bevoegde ministers en administraties de regelgeving aangepast worden om dit te realiseren. De entiteit EIB/CORVE neemt alle nodige voorbereidingen voor het ontsluiten van de authentieke bronnen met inkomensgegevens, waar nodig in overleg met het federale niveau met betrekking tot de gegevens van de FOD Financiën. De entiteit Wetsmatiging screent, in samenspraak met de cellen wetskwaliteit, de huidige regelgeving om, waar wenselijk en mogelijk, te komen tot afstemming, vereenvoudiging, verfijning en/of standaardisering van het inkomensbegrip.

74. Waar wenselijk en mogelijk gebeurt de berekening van bijdragen en prijzen en de toekenning van financiële steun inkomensgerelateerd.

De inkomensgerelateerde bijdrage in de gezinszorg wordt behouden maar vereenvoudigd door een gebruik van fiscale gegevens.

De bijdrage voor aanvullende thuiszorg wordt inkomensgerelateerd

75. Om een krachtig en vernieuwd sociaal beleid gestalte te geven zal een basisdecreet met betrekking tot de Vlaamse Sociale Bescherming worden gerealiseerd, met aandacht voor betaalbaarheid en toegankelijkheid.

Het basisdecreet heeft als leidend principe het empoweren van mensen met specifieke noden en beperkingen op het vlak van welzijn en gezondheid en de ondersteuning van gezinnen met kinderen. In voorbereiding van het decreet zal in werkgroepen gewerkt worden aan volgende voorstellen:

- De **zorgverzekering** wordt geconsolideerd om de financiële toegankelijkheid van de zorg te waarborgen ook op lange termijn. De bijdragen worden met uitzondering van de VT/OMNIO gerechtigden geïndexeerd om de uitkeringen voor alle gerechtigden te indexeren.
- De **maximumfactuur in de thuiszorg** begrenst de kosten voor thuiszorg in functie van het inkomen. Er wordt werk gemaakt van het inkomensgerelateerd maken van de bijdrage voor een aantal thuiszorgdiensten. Voor de zwaarst zorgbehoevende VT-OMNIO gerechtigden komt er een bijkomende forfaitaire tegemoetkoming binnen de zorgverzekering.
- Elke Vlaming heeft recht op een Vlaamse **basishospitalisatieverzekering** om de zorg in een tweepersoonskamer voor iedereen betaalbaar te maken.
- De Vlaamse **premie voor jonge kinderen** is forfaitair en een recht voor elk kind wordt ingevoerd voor kinderen bij de geboorte en tijdens hun eerste en tweede levensjaar. Deze wordt gekoppeld aan de preventieve zorg van Kind en Gezin. Daarnaast wordt onderzocht op welke wijze er een hoger forfait kan worden toegekend aan die gezinnen met kinderen met extra zorgnoden.

- Een nieuw systeem van **begrenzing van kosten voor residentiële ouderenvoorzieningen** moet ertoe leiden dat de kostprijs van deze voorzieningen gereguleerd wordt en heeft op termijn tot gevolg dat de kostprijs voor de resident het inkomen niet overschrijdt.

76. Samen met de lokale besturen en actoren en in overleg met het Vlaams Netwerk en anderen, willen we het gesprek aangaan over een harmonisering van de OCMW-steun.

Veel mensen doen beroep op aanvullende OCMW-steun. Er zijn echter zeer grote lokale verschillen.

3.2. Schuldoverlast

Leven met overmatige schulden kan mensen onder de armoederisicogrens duwen of hun armoedesituatie nog vergroten. Een aanpak van deze schuldoverlast moet bestaan uit verschillende aspecten: preventie en het verhogen van de financiële draagkracht van mensen om nieuwe schuldoverlast te voorkomen, maar ook begeleiding van mensen met financiële problemen via erkende instellingen voor schuldbemiddeling. In het kader van een preventief beleid mag Vlaamse regelgeving evenmin bijdragen tot het creëren of vergroten van overmatige schuldenlast.

We willen dat het aantal mensen dat te maken heeft met overmatige schulden en afbetalingsproblemen daalt. Tegen 2014 beschikt Vlaanderen over een toegankelijk aanbod van schuldhulpverlening

Schuldoverlast grijpt enorm in op het werkelijk besteedbaar inkomen en dus op een essentiële voorwaarde om volwaardig te kunnen participeren aan de maatschappij. Een groot deel van de mensen met overmatige schulden heeft deze opgebouwd bij gebrek aan een voldoende hoog basisinkomen. Zolang dat basisinkomen niet stijgt tot een leefbaar minimum dreigt steeds opnieuw nieuwe schuld te worden opgebouwd. Ook andere, externe, factoren dragen bij tot de opbouw van overmatige schulden: misleidende commerciële handelingen of te vlotte kredietverstrekking, een onverwachtse gebeurtenis op persoonlijk vlak (ziekte, invaliditeit, verlies van werk, een overlijden...) Hier moet de overheid in de eerste plaats ingrijpen op de externe factoren zelf door de nodige beschermende beleidsmaatregelen te nemen: consumentenbescherming, verzekeringen, ...

Deze maatregelen worden hier niet hernomen, maar per beleidsdomein behandeld voor zover ze tot de Vlaamse bevoegdheden behoren. Opnieuw is hier zeer belangrijk dat mensen maximaal de rechten uitputten die ze hebben (zie 2.1. rechten en hun automatische toekenning).

Daarnaast zet Vlaanderen in op het informeren en beter wapenen van mensen met het oog op preventie van schuldopbouw en op schuldbemiddeling en begeleiding voor mensen met schuldoverlast zodat zij opnieuw schuldenvrij kunnen worden en blijven. In het kader van een preventief beleid mag Vlaamse regelgeving bovendien niet bijdragen tot het creëren of vergroten van overmatige schuldenlast.

Dit vertaalt zich in een integrale preventieve aanpak van schuldoverlast en het verhogen van de toegang tot en de kwaliteit van de schuldhulpverlening, in overleg met mensen in armoede en ondersteund door het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling.

77. Integrale preventieve aanpak van schuldoverlast
--

- De weerbaarheid van jongeren en volwassenen tegen kredietverstrekkers wordt verhoogd (bv. via In Balans, project Budgetsurvivalkids). Ook het actieplan kwetsbare jongvolwassenen zal hier specifiek aandacht aan besteden.
- We versterken de vaardigheden van mensen bij het beheren van hun huishoudbudget (via instrument info en doorverwijzing, via eenvoudige hulpmiddelen zoals 'op eigen benen', via overleg met onderwijs, via In Balans,...)
- We sensibiliseren het brede middenveld voor de schuldenproblematiek met het basispakket Eerste Hulp Bij Schulden, zodat problemen in een snelle fase opgemerkt en behandeld worden met indien nodig een correcte en snelle doorverwijzing.
- We maken een preventieplan op in samenwerking met het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling.

78. Verhogen van de toegang tot en de kwaliteit van de schuldhulpverlening.

- Alle mensen met schuldbemiddeling hebben toegang tot kwaliteitsvolle schuldbemiddeling.
- We werken een subsidiesysteem uit voor de erkende instellingen voor schuldbemiddeling.
- Een kader met minimale kwaliteitseisen voor de erkende instellingen is vastgelegd en een ondersteuningsaanbod naar deze instellingen en hun personeel is uitgewerkt. De Vlaamse wetenschappelijke budgetstandaard is inspirerend ter bewaking van een menswaardig inkomen van de schuldenaar en zijn familie³⁵.
- In overleg met de federale overheid is een begeleidingsaanbod uitgewerkt binnen de erkende schuldhulpverlening van CAW's en OCMW's dat mensen die in collectieve schuldenregeling zitten extra begeleiding biedt en waarbij de hulpverlener op vraag van de schuldenaar kan betrokken worden in de communicatie met de bemiddelaar. Ook groepsmethodieken dienen in dit aanbod te worden opgenomen.

79. De budgetstandaard zal verder ontwikkeld en uitgewerkt worden. Budgetstandaard uitwerken: begin 2011

80. We maken een besluit ter uitvoering van het decreet inzake de subsidiëring van een verzelfstandigd Vlaams Centrum Schuldbemiddeling, zodat dit Centrum zijn werking kan optimaliseren en de toegekende taken volwaardig kan uitvoeren.

Het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling is immers een belangrijke partner bij het uitvoeren van het Vlaams beleid inzake schuldoverlast.

³⁵ De budgetstandaard brengt in kaart wat mensen minimaal nodig hebben om waardig te kunnen leven. Het bedrag dat bekomen wordt ligt voor verschillende categorieën (onder andere op basis van gezinssamenstelling) een stuk hoger dan de armoede risico drempel. De budgetstandaard laat vandaag nog een aantal zaken buiten beschouwing, zoals bijvoorbeeld de gezondheidskosten, gezondheidssituatie van mensen in armoede. Het dient verder geoperationaliseerd, maar is het indicatief een goed instrument om het bedrag te bepalen dat minimaal nodig is om waardig te kunnen leven.

4. Gezin

Het percentage kinderen geboren in een kansarm gezin in Vlaanderen is op tien jaar tijd fors toegenomen. In 1997 telden we 4% (2.603); in 2008 is dat percentage opgelopen tot 7,6% (5.207). In Pact 2020 wordt er tegen 2020 gestreefd naar een halvering van het aantal kinderen dat geboren wordt in armoede.

Om het aantal geboortes in armoede te doen dalen dienen gezinnen in de eerste plaats een voldoende inkomen te hebben (zie hoofdstuk inkomen).

Preventieve ondersteuning in de context van vroege kinderontwikkeling en pril ouderschap heeft een zeer groot potentieel: op medisch, opvoedkundig en sociaal-emotioneel vlak en op de schoolse prestaties achteraf. De preventie van armoede begint al voor de geboorte en dit dient op een integrale, empowerende manier te gebeuren (zie gezinsondersteuning).

4.1. Tijdens de zwangerschap worden de effecten van kansarmoede voor de toekomstige kinderen voorkomen door een gepaste en toereikende ondersteuning voor kansarme zwangeren en hun gezin.

81. De prenatale zorg wordt verder uitgebouwd, waarbij in stedelijke gebieden de zorgcoördinatie en psychosociale begeleiding voor kwetsbare zwangeren prioriteit krijgt.

- Er wordt een project uitgewerkt rond de sensibilisering voor de gevolgen van Zwangerschapsdiabetes. Dit project wordt ontwikkeld in samenwerking met mensen in armoede.
- De pre- en perinatale begeleiding voor kwetsbare zwangere vrouwen wordt uitgebreid en versterkt. Kinderen die in een kansarm gezin of een gezin van etnisch-culturele herkomst opgroeien hebben een grotere kans op een achterstand op het vlak van sociaal-emotionele ontwikkeling, taalontwikkeling en motoriek. Onder meer de vroegtijdige inzet van interculturele bemiddeling en ervaringsdeskundigen bij de pre- en perinatale begeleiding kan bijdragen tot het voorkomen van achterstand bij kansarme kinderen van diverse origine.

4.2. De voorschoolse educatie als een preventieve, proactieve strategie in de bevordering van kindergelukkig wordt bevorderd.

Met voorschoolse educatie wordt een brede interventiestrategie bedoeld die de kinderen rechtstreeks in hun ontwikkeling stimuleert en die de ouders ondersteunt in hun begeleidingstaak. Er is nood aan brede vertrouwensondersteuning en begeleiding van gezinnen met kinderen tot de leeftijd van 6 jaar, waarbij consultatiebureaus betrokken worden.

82. Er is een afgestemd, gepast en toereikend aanbod van voorzieningen voor kwetsbare jonge kinderen en gezinsondersteuning.

Voor de kinderen zelf kan kinderopvang betekenen dat ze kunnen genieten van de interactie met andere kinderen en met de medewerkers van de kinderopvang en er hun voordeel kunnen mee doen. Hun cognitieve, taalkundige, emotionele en sociale ontwikkeling kan erdoor verbeteren en de effecten hiervan lijken langdurig (Innocentierapport).

- Een aanbod inzake taalstimulering en taalontwikkeling in de kinderopvang en preventieve gezinsondersteuning wordt meer gestimuleerd zodat de kinderen hun taal verder kunnen ontwikkelen.

- De aandacht voor de emotionele en sociale ontwikkeling van kinderen wordt verder uitgebouwd in overleg met kinderopvanginitiatieven die hier nu al expertise rond hebben.

83. Er is een toereikend en gepast aanbod van gezinsondersteuning waardoor kansarme ouders zich erkend voelen in hun gezinsrollen

- Via een strategisch, wetenschappelijk onderbouwd project, wordt het aanbod, de organisatie en taakverdeling binnen de consultatiebureaus hertekend met bijzondere aandacht voor gezinnen in kansarmoede. Mensen in armoede hebben een stem in de stuurgroep van dit project.
- Bij de consultatiebureaus is het belangrijk om prioritair aandacht te hebben voor vorming. Pas indien men meer kennis heeft over de leefwereld van mensen in armoede, kan men stappen zetten in de ondersteuning ervan.

84. Er wordt een beleid voor jongeren boven de 12 jaar die geconfronteerd worden met een complexe armoedeproblematiek uitgewerkt en uitgevoerd.

- Organisaties die zich richten op jongeren in armoede worden hierbij betrokken. Deze organisaties werken vanuit het perspectief en de leefwereld van de jongere en vormen een signaal- en brugfunctie met de maatschappij. De organisaties werken vanuit een vertrouwensrelatie aan de persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke emancipatie van jongeren in armoede.
- Er is een uitbreiding van thuisbegeleiding (ambulant en mobiel werken) met nadruk op kortdurende trajecten.

4.3. Kansarme gezinnen hebben in gelijke mate toegang tot de voorzieningen voor jonge kinderen en maken stijgend gebruik van de voorzieningen voor jonge kinderen door de uitbouw van de toeleiding en een toereikend en gepast aanbod.

Kinderopvang is voor ouders een belangrijke plaats waar ouders met opvoedings- en ontwikkelingsvragen terecht kunnen. Ouders in armoede ervaren dit nu niet zo. We willen kinderopvang ook voor ouders in armoede een opvoedings-/gezinsondersteunende rol laten spelen waarin aandacht gaat naar de cognitieve, taalkundige, emotionele en sociale ontwikkeling van kinderen. Hierin zal het uitbouwen van een vertrouwensrelatie en werken aan gehechtheid met ouders cruciaal zijn. We streven ernaar om opvoedingsondersteuning en kinderopvang met elkaar te verbinden. De Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning zijn hierbij belangrijke partners.

85. Het aanbod van kinderopvang en preventieve gezinsondersteuning volgt de nataliteitsevolutie.

Nederlandstalige taalstimulering en inbedding van opvoedingsondersteuning in de kinderopvang kunnen belangrijke vooruitgang betekenen. Idealiter wordt een integrale, strategische visie op preventief armoedebelied in de kinderopvang uitgewerkt (= meer dan taal- en opvoedingsondersteuning, bv. ook gezondheidszorg, psychomotoriek, socio-emotionele ontwikkeling enz.). Naast kwantitatieve uitbreiding van de kinderopvang is er ook nood aan verbetering van de toegankelijkheid. Hiervoor dienen inspanningen geleverd te worden die maken dat ouders in armoede overtuigd kunnen worden van de meerwaarde van kinderopvang. Bij het niet gebruiken maken van kinderopvang spelen momenteel immers onder andere de mechanismen die ook maken dat ouders wantrouwig staan tegenover deelname aan het kleuteronderwijs.

86. Mensen in armoede zijn een van de prioritaire doelgroepen in het voorrangsbelied in de kinderopvangsector.

87. We realiseren een kaderdecreet kinderopvang dat er op termijn toe leidt dat alle gezinnen een recht op kinderopvang kunnen uitoefenen, in het bijzonder kwetsbare gezinnen.

Voor alle gezinnen met een behoefte inzake formele kinderopvang moet er, mits een groeipad naar een voldoende aanbod (ook budgettair), op termijn een opvangplaats zijn. De ambitie is om de pact 2020 doelstelling te bereiken tegen 2016 en ten laatste tegen 2020 de volledige dekking te realiseren en dit binnen een afgesproken budgettair kader. Bij het realiseren van het 'recht op kinderopvang' moeten we zeker aandacht hebben voor de kwetsbare gezinnen. We weten dat we deze momenteel nog onvoldoende bereiken. Elementen zoals betaalbaarheid, maar ook zeker toeleiding naar het aanbod zijn hierbij van belang. Voor deze gezinnen is vooral 'toegang tot' kinderopvang van groot belang. Het is niet zo dat ze 'recht hebben op' kinderopvang omdat ze behoren tot een specifieke doelgroep. De overheid moet vooral inzetten op extra stimulerende maatregelen (bvb. actieve toeleiding, lokaal loket, ...) bij deze gezinnen om het aanbod bekend en toegankelijk te maken, om zo het Matteüseffect te stoppen. Deze maatregelen moeten er toe bijdragen dat alle gezinnen een zelfde garantie krijgen op kinderopvang, in het bijzonder kwetsbare gezinnen.

88. Tegen het einde van deze legislatuur weten alle medewerkers van kinderopvanginitiatieven wat bedoeld wordt met de sociale functie van kinderopvang en hebben ze concrete handvaten om hiermee aan de slag te gaan.

89. Er wordt verder geïnvesteerd in de kwaliteit van de begeleiding in de kinderopvang. Hiervoor dient onder andere het inzicht over armoede toe te nemen bij de medewerkers van kinderopvanginitiatieven.

We verhogen de toeleiding van kansarme kinderen naar het kinderopvangaanbod. Via monitoring wordt opgevolgd of het aandeel kinderen uit kansengroepen – in het bijzonder die uit de gezinnen in de laagste inkomenscategorieën - in de opvang toeneemt. Zoals het regeerakkoord bepaalt, realiseren we hiertoe voldoende, kwaliteitsvolle, toegankelijke en betaalbare kinderopvang, waarbij het komen tot een toereikend en evenwichtig gespreid aanbod aan inkomensgerelateerde kinderopvang een belangrijke randvoorwaarde is.

90. De opvoedingsondersteunende rol van kinderopvang wordt versterkt, ook voor mensen in armoede, zodat ouders in de kinderopvang terecht kunnen met hun lichte opvoedingsvragen. Er wordt samen met mensen in armoede bekeken hoe dit het best kan.

Gezinnen en kinderen in armoede komen nog (te) vaak met plaatsing in contact, wat een grote impact heeft op het hele gezin. Het is belangrijk gezinnen integraal te ondersteunen en om tijdig de juiste hulp te bieden, zodat er wordt ingegrepen in de ontwikkeling van opvoedings- en gedragsproblemen. Een preventieve benadering staat dus centraal.

4.4. Opvoedings- en gedragsproblemen bij kinderen uit kansarme gezinnen moeten sneller aangepakt en meer voorkomen worden.

91. Er is een laagdrempelig aanbod van opvoedingsondersteuning, met specifieke aandacht voor kansarme gezinnen.

- Het bestaande aanbod van opvoedingsondersteuning wordt geëvalueerd in samenwerking met mensen in armoede.

- Het aanbod triple P is toegankelijk voor ouders in armoede.
- De pedagogische spreekuren zijn voldoende gekend bij mensen in armoede en worden meer benut.
- Inloopteams en opvoedingswinkels zijn voldoende herkenbaar en bereikbaar voor mensen die in armoede leven.
- Er is meer sensibilisering en vorming van hulp- en dienstverleners rond de armoedeproblematiek en er zijn meer ervaringsdeskundigen tewerkgesteld in de welzijns- en gezondheidssector

92. Er is een laagdrempelig aanbod van jeugdhulpverlening en eerstelijnswelzijnszorg, met specifieke aandacht voor kansarme gezinnen

- De positionering van de 3 sectoren (Kind en Gezin, Centra voor Leerlingenbegeleiding en de Centra voor Algemeen Welzijnswerk) die instaan voor de 'brede instap' in de jeugdhulp wordt versterkt.
- De brede instap wordt uitgebreid, zeker in die regio's waar weinig of geen aanbod is.
- Er worden extra inspanningen gedaan om netwerken van kansengroepen te bereiken (mensen in armoede, jongeren en gezinnen van allochtone afkomst,...). Het convenant tussen de provincies en integrale jeugdhulp kan hier een hefboom zijn.
- Er wordt gestreefd naar een flexibilisering van de leeftijdsgrens voor cliëntoverleg zodat jongvolwassenen die op het moment van de overgang naar meerderjarigheid gebruik maakten van jeugdhulp tot hun 21 jaar beroep kunnen doen op cliëntoverleg.
- De regelgeving zal worden gescreend op concrete knelpunten die zorg op maat voor jongvolwassenen bemoeilijken en waar nodig zal de regelgeving worden aangepast. Hulp en dienstverleners kunnen via een gecentraliseerd e-mailadres knelpunten signaleren.
- De jongeren worden geïnformeerd over en bewust gemaakt van een verlenging van het hulpaanbod binnen en buiten het kader van de bijzondere jeugdzorg.

93. Opvoedings- en gedragsproblemen worden vroegtijdig aangepakt, in het bijzonder naar kansengroepen.

- Het ambulante en mobiele aanbod van de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG) wordt versterkt om opvang en begeleiding van kleine kinderen in crisis- of risicosituaties te bieden.
- Goede praktijken, aangevoelde noden en praktijkaanbevelingen inzake crisishulp voor jongvolwassenen worden verzameld met het oog op het ontwikkelen van een ontwerpdraaiboek van crisishulp voor jongvolwassenen.
- Er wordt gestreefd naar een hulpcontinuïteit en –coördinatie door het onderzoeken en verkennen van concepten die aan de functie van hulpcoördinator gestalte kunnen geven.
- Ook het residentiële aanbod waar kinderen, samen met hun ouders (CIG) kunnen worden opgevangen, wordt uitgebreid

94. Hulpcontinuïteit en –coördinatie staan centraal in de gezinsondersteuning naar kwetsbare gezinnen.

- De agentschappen Jongerenwelzijn, Zorg & Gezondheid, het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap en de afdeling Welzijn en Samenleving werken intersectoraal aan informatiemateriaal dat jongvolwassenen en hun ouders begeleidt bij het verlaten van de jeugdhulp. Ondermeer wordt gedacht aan acties om jongvolwassenen te behoeden voor schuldoverlast.
- Pleegzorg wordt overwogen in geval van gezinsvervangende opvang voor kinderen onder de 6 jaar. Er wordt een Vlaamse methodiek ontwikkeld die bij de begeleiding naar pleegzorg de biologische ouders ondersteunt.

- Tijdens het verblijf in een instelling worden de contacten met het gezin en met het sociaal netwerk vergemakkelijkt.
- De jongeren worden tijdens hun verblijf in een instelling voor bijzondere jeugdzorg voorbereid op hun terugkeer in de maatschappij, zodat het risico dat ze op dat moment in dakloosheid vervallen beperkt wordt.

95. Er is een betere kennis en inzicht van jongvolwassenen en hun specifieke behoeften.

- Er wordt een onderzoek gevoerd naar de reële omvang, kenmerken en behoeften van de groep maatschappelijk kwetsbare jongvolwassenen.
- Er worden intervisie- en vormingsmomenten opgezet om hulpverleners in hun doelgroepspecifieke benadering te ondersteunen.

5. Vrijtijdsbesteding

Hoewel de positieve effecten van vrijetijdsparticipatie op het leven van mensen in armoede niet ter discussie staan, participeren zij beduidend minder aan vrijetijdsactiviteiten. Mensen in armoede worden met heel wat drempels geconfronteerd die verhinderen dat ze kunnen kiezen of ze al dan niet aan vrijetijdsactiviteiten participeren. Het betreft niet alleen het financiële aspect, maar ook het toeleiden naar deze activiteiten: bekend maken van het aanbod, begeleiden van mensen, materiële, sociaal-culturele, psychologische en andere drempels helpen overwinnen, ... Dit moet resulteren in een verkleining van de kloof inzake vrijetijdsparticipatie.

5.1. De participatie in het cultuur-, jeugd- en sportbeleid wordt verder ondersteund, verrijkt en versterkt in het kader van het participatiedecreet

96. Het participatiedecreet wordt geëvalueerd, met bijzondere aandacht voor de deelname van kansengroepen.

De resultaten van het participatiebeleid naar lokale netwerken worden in kaart gebracht, met aandacht voor de effecten er van op de lokale cultuur-, jeugd- en sportpraktijk. Deze evaluatie gebeurt in samenspraak met mensen in armoede en hun verenigingen. Er wordt onder andere bekeken in welke mate de toeleiding werkt voor mensen in armoede.

5.2. Een algemene vrijetijdskaart

97. Een algemene Vlaamse vrijetijdskaart schept een niet-stigmatiserend en aantrekkelijk kader voor de vrijetijdsbesteding van elke Vlaming. In 2011 wordt een proefproject binnen het beleidsdomein Cultuur uitgevoerd in een regio rond een centrumstad.

Dit proefproject voorziet communicatie, promotie, toeleiding naar een breed vrijetijdsaanbod. Voor mensen in armoede wordt het systeem gekoppeld aan een financiële korting en een actieve en participatieve toeleiding naar het aanbod. Bij positieve evaluatie van het proefproject binnen Cultuur, wordt bekeken of een uitbreiding naar andere vrijetijdssectoren mogelijk is. Voor mensen in armoede wordt een gepaste financiële korting gekoppeld aan dit systeem. Dankzij dit geheel zouden mensen in armoede kunnen beschikken over betere toegang (praktisch, informatie, financieel...) tot een breed vrijetijdsaanbod, en kunnen ze op niet-stigmatiserende wijze participeren.

98. Tegen het einde van de legislatuur is er een algemeen kader voor communicatie en promotie en participatie aan het vrijetijdsaanbod van de Vlaamse gemeenten.

5.3. In Cultuur wordt een diversiteitsbeleid ontwikkeld om de participatiekloof waarmee mensen in armoede geconfronteerd worden te overbruggen

99. De cultuursector levert een actieve inspanning naar diversiteit in publiek, programmatie en personeel

- Vanuit een bottom-up benadering worden de sectoren bevraagd om zelf voorstellen te formuleren en aan zelfevaluatie te doen.
- Er wordt gestreefd naar een zo divers mogelijke personeelsbezetting op alle echelons, als belangrijke voorwaarde voor het stimuleren van de participatie en de ontwikkeling van een divers aanbod.

- Cultuuraanbieders voorzien een aangepaste communicatie en een toeleidingspakket voor mensen in armoede bij hun programmering, uitgewerkt in samenspraak met mensen in armoede en hun verenigingen.
- Er wordt geïnvesteerd in vorming voor cultuuraanbieders en lokale samenwerkingsverbanden tussen cultuuraanbieders en verenigingen waar armen het woord nemen, om zo het inzicht in de leefwereld van mensen in armoede te vergroten.

100. Mensen in armoede krijgen alle kansen om actief aan cultuurcreatie te doen

- In het kader van de landschapstekening van het kunstendecreet worden de sociaal-artistieke projecten onderzocht op bereik, betrokkenheid en effect op mensen in armoede.
- Actieve cultuurcreatie wordt ingeschakeld in welzijnsorganisaties om de persoonlijke ontwikkeling, emancipatie en sociale mobiliteit van mensen in armoede te vergroten.
- Er is een financieringskader voor projectmatige en structurele sociaal-artistieke projecten binnen welzijnsorganisaties.

5.4. Zoveel mogelijk kinderen van zo divers mogelijke achtergrond nemen zoveel mogelijk actief deel aan het jeugdwerk

101. De toegankelijkheid van het jeugdwerk wordt vergroot, specifiek voor kinderen en jongeren in armoede

- We werken mee aan een EU-resolutie rond toegankelijkheid van het jeugdwerk en jeugdactiviteiten voor armste kinderen en jongeren.
- Het jeugdwerk wordt gestimuleerd en gemotiveerd om in te zetten op toegankelijkheid; het jeugdbeleid engageert zich in het kader van het gelijkekansendecreet om specifieke initiatieven te nemen om ongelijke kansen op vlak van gebrek aan toegankelijkheid te voorkomen of te bestrijden.
- Meer jongeren en kinderen nemen deel aan het bestaande cultuureducatieve aanbod door culturele competenties van kinderen en jongeren te bevestigen als prioriteit bij de evaluatie en uitvoering van het Participatiedecreet.
- Lokale trekkingsrechten voor jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare doelgroepen worden verhoogd, lokale besturen worden gestimuleerd om deze middelen in te zetten voor jeugdwerk met kinderen en jongeren in armoede.

102. Een inclusief jeugdbeleid heeft aandacht voor jongeren in armoede en vergroot de toegankelijkheid van het jeugdwerk.

- De proeftuinen jeugdwerk met jongeren in armoede worden geëvalueerd en waar mogelijk ingebed in de reguliere werkingen. Zij sluiten specifiek aan bij de noden en behoeften van kinderen in armoede en kunnen zo een brugfunctie vervullen in de toeleiding naar het reguliere aanbod.
- Openheid en toegankelijkheid van het jeugdwerk, in het bijzonder voor laaggeschoolde en armste jongeren, versterken door stimuleren van recht op zelforganisatie in functie van emancipatie en stimuleren van inclusie via uitwisseling van praktijkervaringen, vorming van jeugdconsulenten en jeugdwerkers.

103. Jongeren uit kansengroepen stromen door naar leiding

- Actieve projecten rond leiderschapsvorming bij kansengroepen stimuleren en good practices verspreiden.

104. Samenwerking met andere beleidsdomeinen

- Samenwerking tussen jeugdwerk, cultuur, onderwijs, werk en welzijn versterken, o.a. op vlak van detecteren en ontwikkelen van vaardigheden van kinderen en jongeren, door ruimte te geven aan intensieve vormingsprojecten die aansluiten bij de nood aan een langdurige time-out van schoolmoë jongeren en het ontwikkelen van een vorm van erkenning van deze trajecten.
- Bij de coördinatie van de opmaak van het jeugdbeleidsplan 2011-2014, dat vertrekt vanuit het perspectief van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind, wordt expliciet aandacht besteed aan kinderen en jongeren die niet volwaardig kunnen participeren aan het maatschappelijk leven. Ook de coördinatie van de implementatie van het kinderrechtenverdrag houdt hiermee rekening.

5.5. Door het nemen van drempelverlagende maatregelen op het vlak van diversiteit en gelijke kansen moet het sportaanbod toegankelijker worden voor kansengroepen.

Het Vlaamse sportbeleid wil en zo groot mogelijke sportparticipatie realiseren, zodat meer mensen levenslang sporten.

105. De sportsector ontwikkelt een visie op sportparticipatie van mensen in armoede.

- Sportdiensten en sportfunctionarissen worden gesensibiliseerd door middel van vorming en intervisietrajecten.
- Het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid ontwikkelt samen met het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en Demos een publicatie over sport en armoede. Deze publicatie dient als inspiratie en motivatie voor sportdiensten en iedereen die betrokken is bij het lokale beleid en initiatieven rond sport en armoede.
- In de basisopleiding opleiding tot initiator van de Vlaamse Trainersschool krijgen de sportbegeleiders inzicht in de diversiteit van sportbeoefenaars waaronder ook mensen in armoede.
- In het kader van het Belgisch EU-voorzitterschap sport is het thema 'maatschappelijke rol van sport' één van de drie hoofdthema's. Hierbij wordt de focus op sociale inclusie gelegd met een duidelijk accent naar armoede (2010).

106. De toegankelijkheid van reguliere sportinitiatieven wordt vergroot.

- Via het uitvoeringsbesluit Sportkampen van 2009 worden sportfederaties gestimuleerd om initiatieven die de deelname van kansengroepen aan sportkampen verhogen, bevorderd. Hierbij kan de betrokkenheid van opgeleide ervaringsdeskundigen voorzien worden.
- Bloso past een gediversifieerde prijzenpolitiek toe voor kansarmen in de Bloso sportkampen en sportklassen.

107. Nieuwe of experimentele initiatieven om mensen in armoede te bereiken met het sport- en bewegingsaanbod worden ondersteund.

- Om de toegankelijkheid van het beweeg- en sportaanbod te vergroten, wordt een flexibel en kwalitatief sportaanbod ontwikkeld met aandacht voor andersgeorganiseerde en niet-georganiseerde sport- en bewegingsvormen.
- De lopende proeftuinen sport (Brede School, opleiding en vorming van buurtsportbegeleiders, Open Stadion en Sport in grote steden) worden geëvalueerd onder meer op de effectieve participatie van kansengroepen.
- Via de Belgian Homeless Cup worden dak- en thuislozen uit verschillende steden toegeleid naar een duurzame sportbeoefening.
- In het kader van de werkgroep voeding en beweging worden er specifieke initiatieven ontwikkeld om mensen in armoede aan te zetten tot meer actief bewegen.

5.6. Mensen in armoede kunnen op een volwaardige en door henzelf gekozen wijze participeren aan het toerisme.

Toerisme biedt kansen tot ontmoeting, persoonlijke verrijking, verdieping van het gezinsleven, natuur- en cultuurbeleving. Ook toerisme en vakantie dragen zo bij tot het maatschappelijk welzijn. Mensen in armoede moeten hieraan kunnen participeren.

108. Het Steunpunt Vakantieparticipatie wordt verder uitgebreid.

- Het personeel en de middelen van het Steunpunt worden uitgebreid.
- Er worden inspanningen geleverd naar mensen zonder vakantie-ervaring.
- Sociale lidorganisaties worden ondersteund in het bereiken van de meest geïsoleerde doelgroepen met een vakantie-aanbod

109. Het sociaal-toeristisch aanbod wordt uitgebreid en gediversifieerd.

- Er gebeurt promotie en sensibilisering rond sociaal toerisme bij de private sector.
- We gaan op zoek naar nieuwe partners uit de toeristische sector. De bestaande samenwerkingsverbanden worden verdiept.

110. Er wordt gewerkt aan een geïntegreerd sociaal toeristisch beleid.

- Acties van verschillende actoren (vakantie-industrie, fonds vrijetijdsparticipatie, steunpunt vakantieparticipatie, lokale overheden...) worden op elkaar afgestemd volgens criteria die mee bepaald worden door alle betrokkenen.
- We nemen initiatief om overeenkomsten af te sluiten met De Lijn en de NMBS om ook het vervoer op te nemen in het aanbod van het steunpunt vakantieparticipatie.

111. Sociaal-toeristische verenigingen die vakanties voor gezinnen en kampen voor kinderen en jongeren organiseren, worden gesubsidieerd.

5.7. Vlaanderen ondersteunt en versterkt de actieve participatie aan het verenigingsleven in zijn brede betekenis en het vrijwilligerswerk.

Het uitgebreide verenigingsleven in Vlaanderen biedt niet alleen ontspanning, maar ook sociale contacten, informatie, vorming, ... Dit zijn elementen die er voor zorgen dat mensen actief kunnen deelnemen aan de samenleving. Het is belangrijk dat alle inwoners kunnen worden bereikt door verenigingen (vb. vrijwilligersorganisaties, culturele organisaties, sportbewegingen, jeugdbewegingen, ...), een buurtwerking, een vrijwilligersorganisatie of door samenlevingsopbouw.

112. Verenigingen worden ondersteund om op actieve wijze kansengroepen, zoals mensen in armoede, te betrekken in hun werking. Hiervoor wordt geïnvesteerd in vorming, sensibilisatie, toelidings- en samenwerkingsprojecten.

113. Kansengroepen worden ondersteund om zich te verenigen. Laagdrempelige ontmoetingsplaatsen waarbij actief wordt gezocht naar mensen in armoede, zijn belangrijk voor het doorbreken van sociaal isolement, instap naar hulpverlening en diensten, ontmoeting onder gelijkgezinden, ... Verenigingen waar armen het woord nemen worden ondersteund in hun basiswerkingen.

5.8. Levenslang en levensbreed leren wordt gestimuleerd.

Heel wat verenigingen voorzien ook in een aanbod van niet-formeel leren. Dit heeft een belangrijke waarde in de persoonlijke ontwikkeling van mensen die zo een aantal competenties verwerven buiten het formele educatieve aanbod.

114. Evaluatie van het strategisch plan geletterdheid

- Het strategisch plan geletterdheid wordt geëvalueerd in samenwerking met het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en waar nodig bijgestuurd. Daarbij wordt voorzien in innovatieve strategieën over de betrokken beleidsdomeinen heen.

115. Niet- formeel of informeel leren

Heel wat verenigingen voorzien ook in een aanbod van niet-formeel leren. Dit heeft een belangrijke waarde in de persoonlijke ontwikkeling van mensen die zo een aantal competenties verwerven buiten het formele educatieve aanbod.

- De waarde van niet-formeel leren wordt zichtbaar gemaakt en gevaloriseerd.
- Speciale aandacht moet gaan naar kansengroepen, waaronder mensen in armoede, (met de nadruk op inclusie) en de begeleiding en ondersteuning van individuen en organisaties. We willen hen optimaal oriënteren in hun levensloopbaan en maximale erkenningsmogelijkheden bieden voor verworven competenties, zodat zij deze kunnen inzetten in verschillende contexten.
- Het beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media informeert de sector over Erkenning van Competenties (EVC), Vlaamse Kwalificatiestructuur (VKS), Levenslang en Levensbreed Leren (LLL) en ondersteunt de sector in het zichtbaar maken van competenties, draagvlak creëren bij de sector rond het thema.

6. Onderwijs en vorming

Inzetten op gelijke kansen in het onderwijs, impliceert een ambitieus onderwijs- en flankerend beleid dat tegelijk inspeelt op de context waarin kinderen opgroeien en dat voldoende flexibiliteit aan de dag legt om 'leren' voor elke leerling/student/cursist een langdurige, waardevolle ervaring te maken. Gelijke kansen impliceert een flexibele aanpak, een leerlinggerichte aanpak op maat. Met aandacht op extra zorg en begeleiding voor de jongeren uit kansarme gezinnen. Er moet regelmatig overleg zijn tussen Welzijn en Onderwijs. Een goede gerichte aanpak op de armoedeproblematiek steunt op vier pijlers; de kennis van armoede, de communicatie, de verantwoordelijkheid van de verschillende participanten en de kosten.

6.1. Zoveel mogelijk kleuters, ongeacht socio-economische achtergrond of etnische herkomst, nemen regelmatig deel aan het kleuteronderwijs.

In Vlaanderen zijn heel veel kleuters in een kleuterschool ingeschreven. Niet alle kleuters zijn evenwel ook geregeld in de kleuterschool aanwezig. Omdat inschrijving én regelmatige aanwezigheid in het kleuteronderwijs kinderen een optimale start in onderwijs biedt (zeker voor kansarme en anderstalige kleuters) moet een vroege en regelmatige deelname aan kleuteronderwijs intensief worden gestimuleerd.

Echter moeten er ook inspanningen gebeuren om gezinnen in armoede te overtuigen van de meerwaarde daarvan. Gezinnen in armoede ervaren ook het kleuteronderwijs eerder als ongelijkmakend in plaats van gelijkmakend.

In samenwerking met Kind en Gezin worden veel ouders gemotiveerd en ingelicht worden over het kleuteronderwijs voor hun kind. Zij zijn de mensen die deze ouders regelmatig zien op consultatie voor de vaccinaties.

116. De kleuterparticipatie (inschrijving en aanwezigheid) wordt verder verhoogd.

- De scholen, clb's, K&G, LOP's en gemeenten werken samen om ouders aan te moedigen om kleuters zo vroeg mogelijk naar school te sturen.
- De samenwerking met Kind en Gezin wordt door middel van een protocol versterkt om de kleine groep ouders van niet-ingeschreven kleuters te bereiken.
- Het decreet van 20 maart 2009 dat een nieuwe toelatingsvoorwaarde invoert voor kinderen die naar het eerste leerjaar van het gewoon lager onderwijs gaan, wordt, zoals gevraagd, vanaf het schooljaar 2010-2011 ingevoerd. Die toelatingsvoorwaarde bepaalt dat kinderen die in de derde kleuterklas geen 220 halve dagen aanwezig waren, niet naar het eerste leerjaar kunnen overstappen, tenzij ze slagen voor een taalproef. Indien ze niet slagen voor de taalproef, moeten ze de derde kleuterklas overdoen.
- De bestaande voorschoolse stimuleringsprogramma's worden uitgebreid.
- De toekenning van de schooltoelage is gekoppeld aan de aanwezigheid vanaf de eerste kleuterklas.
- De aanwezigheid in de kleuterschool wordt op een eenduidige manier geregistreerd.

117. Er is een volwaardige omkadering en financiering van heel het kleuteronderwijs.

- De omkadering en werkingsmiddelen van kleuterscholen worden geleidelijk gelijkgeschakeld met de lagere scholen, met als doel kleinere klassen te realiseren in het kleuteronderwijs.

118. Er komt een zachtere overgang tussen opvang en onderwijs.

- In de kleuterklassen is er voor de allerkleinsten meer aandacht naar zorg, zonder het onderwijsaspect te verwaarlozen.
- Er is regelmatig overleg met de minister van Welzijn. Hierop worden onder meer een aantal aspecten rond kleuterparticipatie en de rol van Kind & Gezin daarin bekeken.
- De kwaliteit, de betaalbaarheid en locatie van de voor- en naschoolse opvang wordt in kaart gebracht.

6.2. Scholen, en alle andere betrokken instanties, hebben een goede kennis van de armoedeproblematiek en de gevolgen ervan op het kind.

Onderwijzers, orthopedagogen, zorgcoördinatoren, administratief personeel, directies, en alle andere pleitbezorgers van een kwaliteitsvol opvoedings- en onderwijsaanbod voor iedereen hebben soms nog te weinig kennis van de thematiek van armoede en de mechanismen van sociale uitsluiting. Via onder andere de lerarenopleiding en de nascholing kan de kennis over het leven in armoede verbeterd worden (zie ook transversale strategische doelstelling – toegankelijkheid maatschappelijke dienstverlening). Samenwerking en uitwisseling met verenigingen waar armen het woord nemen is een te promoten piste.

119. Er wordt een beleid ontwikkeld dat het pedagogisch partnerschap tussen scholen en ouders ondersteunt.

Concrete samenwerking met vrijetijdsaanbieders, sport, jeugdwerk, lokale welzijnsactoren, buurtwerk, opbouwwerk, inburgering en integratie, verenigingen waar armen het woord nemen, ... in het kader van een sterk uitgebouwd flankerend beleid is daarbij essentieel en dit in overleg met de functioneel bevoegde ministers.

120. De betrokkenheid van de ouders bij het schoolleven van de kinderen wordt verhoogd.

- Alle scholen hebben een uitgewerkt laagdrempelig communicatiesysteem, dat steunt op de wederzijdse betrokkenheid van ouders en scholen; een communicatiebeleid waar continu aandacht aan wordt besteed en dat continu bijgestuurd wordt.
- Er is een engagementsverklaring tussen school en ouders vanaf schooljaar 2010-2011. In deze engagementsverklaring is er expliciet aandacht voor mensen in armoede.
- Scholen worden gestimuleerd om met een aanspreekpunt/vertrouwenspersoon te werken, in het bijzonder voor mensen in armoede.
- Alle scholen beschikken over een leesbare versie in klare taal van het schoolreglement.
- In alle scholen is er een actieve ouderparticipatie in de schoolwerking, waarbij ook ouders uit kansengroepen actief betrokken worden.

121. De betrokkenheid van de scholen bij de levenssituatie en leefomgeving van de kinderen wordt verhoogd. Er is een actief engagement tot wederzijdse communicatie tussen de school en de ouders.

6.3. Leerplichtonderwijs geeft elke jongere, ongeacht socio-economische achtergrond, de best mogelijke vorming. Schoolse vertraging, het watervaleffect en vroegtijdig schoolverlaten worden teruggedrongen.

De begeleiding en oriëntering van de leerlingen moeten worden geoptimaliseerd en gezuiverd van vertekeningen als gevolg van sociaaleconomische of etnisch-culturele achtergrond. Dit moet er toe leiden dat elke leerling, ongeacht zijn socio-economische achtergrond, met zijn talenten afstudeert in de voor hem meest geschikte studierichting. Dit moet tevens leiden tot een beter welbevinden van de leerlingen.

122. De oriëntering van leerlingen verbetert door de kennis over de verderzetting van sociale ongelijkheden en de competenties om ermee om te gaan worden aangescherpt.

- Leerkrachten, CLB-teams en andere actoren, actief in de studie- en beroepskeuzebegeleiding, verhogen hun competenties om de verderzetting van sociale ongelijkheid tegen te gaan. Daarbij zullen ze in staat moeten zijn om alle, al dan niet latent aanwezige, talenten van de leerling te ontdekken en in kaart te brengen.
- Bij de hervorming van het secundair onderwijs zal de nodige aandacht gaan naar de integratie van het keuzeproces in het schoolbeleid. De verschillende stappen in het proces zullen in kaart gebracht worden alsook de opdracht voor de verschillende actoren in de begeleiding.
- De bestaande tutoringprojecten worden geëvalueerd en waar wenselijk ingepast.

123. De financiële drempels in het onderwijs worden verder aangepakt.

- Studiefinanciering wordt automatisch toegekend (zie ook transversale doelstelling 2. Automatische toekenning van rechten).
- Door de verhoogde schooltoelage vanaf 3 jaar, die geëffectueerd wordt door de inschrijving in het kleuter-, lager of secundair onderwijs, worden kinderen financieel ondersteund.
- De repercussies van de nieuwe financiering van het leerplichtonderwijs en de maximumfactuur worden geëvalueerd.
- Een structurele aanpak van kostenbeheersing in het secundair onderwijs. Momenteel worden in samenwerking met de Koning Boudewijnstichting 5 provinciale denk -en doedagen georganiseerd (voorjaar 2010) over kostenbewustzijn op school. Vervolgens wordt de vergaarde informatie gebundeld en verspreid via diverse kanalen naar een breder doelpubliek (gaande van tips en tricks voor meer kostenbewustzijn tot het formuleren van een schoolbeleid rond kostenbeheersing) opdat kostenbewustzijn geïntegreerd wordt als waarde bij het dagelijkse handelen van schoolteams.
- De Vlaamse overheid zorgt voor laagdrempelige en toegankelijke uitleg en promotie van de schooltoelagen, in afwachting van de automatische toekenning er van.

De notie 'schoolkost' moet in de oefening rond kostenbeheersing worden gezien als een ruim begrip. Elke vorm van discriminatie verbonden met problemen omtrent schoolkosten moet worden bestreden.

124. Het vroegtijdig schoolverlaten wordt teruggedrongen

Hiertoe dient niet enkel op de finaliteit van het onderwijs worden ingezet, maar evenzeer op het proces. Pesten is een probleem dat vele kinderen en jongeren in armoede treft en dat een belangrijke rol speelt in hun welbevinden op school. Overleg met en tussen alle

betrokkenen (slachtoffer, pestkop, toeschouwers, ouders, leerkrachten...) dient te worden gestimuleerd. Er is nood aan meer en diepgaander ondersteuning van leerkrachten door het aanbieden van instrumenten, werkgroepen en concrete acties. Er moet aandacht zijn voor alle vormen van pesten, ook diegene die minder zichtbaar zijn zoals cyberpesten. Pesten dient nog meer uit de taboesfeer te worden gehaald en bespreekbaar gesteld binnen scholen. Men moet voor alle directies een duidelijke procedure voorzien die hen toelaat uitval en uitsluiting in het onderwijs tegen te gaan. Men moet er tevens voor zorgen dat definitieve uitsluiting een uitzonderlijke maatregel is en er moet de voorrang gegeven worden aan positieve acties zoals Time-out.

Bij de studiekeuze is er al een zeer grote socio-economische component. Het is dan ook logisch om ook bij de studiekeuze (begeleiding) maatregelen te nemen. Een initiële foute studiekeuze heeft namelijk rechtstreeks impact op de verdere studieresultaten en het welbevinden op school.

Op het einde van het secundair onderwijs dient speciale aandacht te gaan naar de preventie van vroegtijdig schoolverlaten. Te veel leerlingen vervullen wel hun leerplicht tot 18, maar missen de motivatie of steun om hun studie af te werken. Doordat jongeren uit kansarme milieus nog te vaak het onderwijs zonder kwalificaties op niveau 4 (Vlaamse kwalificatiestructuur) verlaten, raken ze moeilijker aan een degelijke job. Het verminderen van de ongekwalificeerde uitstroom is een globaal verhaal van het kleuter-, basis-, secundair- en hoger onderwijs. Pact 2020 wil dat zoveel mogelijk kinderen en volwassenen het best mogelijke onderwijs en de best mogelijke vorming genieten. Het Vlaamse Regeerakkoord 2009-2014 stelt zich als doel het aandeel vroegtijdige schoolverlaters terug te dringen onder de 12%.

- De oriëntering van leerlingen verbetert door de kennis over de bestending/reproductie van sociale ongelijkheden en de competenties om ermee om te gaan worden aangescherpt.
- Het secundair onderwijs wordt grondig hervormd.
- Bij deze hervorming van het secundair onderwijs is aandacht voor aspecten die vroegtijdig schoolverlaten tegengaan.
- Het vroegtijdig ontdekken van talenten in functie van een doordachte studie- en beroepskeuze zal de rode draad doorheen de hervorming zijn.
- De mogelijkheden om een diploma secundair onderwijs te behalen via het tweedekansonderwijs of de examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap worden versterkt, waarbij de basisdoelstelling blijft dat jongeren hun diploma via het reguliere circuit behalen.
- Er worden leertrajecten ontwikkeld die de combinatie van leren, werken of gezinsverplichtingen vergemakkelijken
- De werking van de examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap en het tweedekansonderwijs worden inhoudelijk op elkaar afgestemd zodat mensen met succes hun diplomatrajecten kunnen afronden.

125. De overgangsmomenten worden extra begeleid.

Er is aandacht en voldoende ondersteuning van de scholen en CLB's bij alle schakelmomenten, zoals bij de overgang tussen kleuter naar basis, van basis naar secundair, maar ook bij overgang van de ene naar de volgende graad en andere belangrijke overgangen. Dit gebeurt steeds met sterke betrokkenheid van de ouders en de school.

126. Leerlinggerichte ondersteuning op maat.

Jongeren uit kansarme gezinnen ontvangen ook extra zorg en begeleiding om zodoende ook tot gelijke kansen in de uitstroom te komen. Dit moet tevens een belangrijke motor zijn in het terugdringen van de verwijzingen naar het buitengewoon onderwijs op basis van sociaal-

economische factoren. Jongeren die enkel omwille van hun Nederlandsonkundigheid in het buitengewoon onderwijs terecht komen en/of hun kansen ernstig zien dalen en er aldus reproductie van kansengelijkheid optreedt, worden zeer intensief ondersteund op vlak van Nederlands zodat ze zo snel als mogelijk aansluiting vinden in het gewone onderwijs

6.4. De deelname van jongeren uit kansengroepen aan het hoger onderwijs wordt verder gestimuleerd, zodat elke jongere de opleiding kan volgen die best aansluit bij zijn talenten.

127. De mogelijkheden van HBO worden versterkt.

Er worden leertrajecten ontwikkeld die de combinatie van leren en werken vergemakkelijken. Vormen van afstandsleren worden geïntegreerd.

128. De middelen van het Aanmoedigingsfonds worden verder ingezet.

- De resultaten van de eerste ronde beheersovereenkomsten in het kader van het Aanmoedigingsfonds worden geëvalueerd.
- Voor de tweede ronde beheersovereenkomsten worden concrete resultaatsindicatoren ontwikkeld om de stijging van de instroom, doorstroom en uitstroom van studenten uit ondervertegenwoordigde groepen op kwalitatief en kwantitatief niveau te meten.

129. De sociale voorzieningen worden hervormd.

Er komt een nieuw financieringsmodel van de sociale voorzieningen voor de studenten en een nieuw bestuurs- en beheersmodel. Er zal nagegaan worden hoe alle studenten, ingezonderd kwetsbare studenten, de nodige aandacht krijgen.

130. De mobiliteit van alle studenten wordt bevorderd.

- In het kader van het Belgische voorzitterschap willen we op Europees niveau een aantal krijtlijnen uitwerken voor de financiering van de mobiliteit van studenten in het hoger onderwijs met bijzondere aandacht voor de sociale dimensie.
- Er komt een actieplan Mobiliteit studenten in het kader van de Bologna mobiliteitsdoelstelling 20% met een financieel luik waarin de bevordering van de mobiliteit van studenten uit ondervertegenwoordigde groepen een belangrijke prioriteit zal zijn met als doel een proportionele deelname van studenten uit die ondervertegenwoordigde groepen aan de mobiliteitsprogramma's.

6.5. De Nederlandstalige laaggeletterdheid wordt verder aangepakt.

In Vlaanderen heeft 15 tot 18% (IALS) van de 15- tot 64-jarigen niet het niveau dat wenselijk is om zonder grote problemen in onze samenleving te kunnen functioneren. Jongeren uit kansarme milieus verlaten nog te vaak de school zonder de basisnoties van het schrijven, het lezen en het rekenen goed te beheersen. Het Pact 2020 stelt dat de intensieve bestrijding van armoede en sociale uitsluiting moet leiden tot een beperking van de laaggeletterdheid.

131. Laaggeletterdheid wordt beter gedetecteerd.

- Er wordt een screeningsinstrument ontwikkeld dat zal ingezet worden in de context van trajectbegeleiding naar werk en/of een gepaste opleiding

132. Geïntegreerde opleidingstrajecten krijgen verder vorm en worden gestimuleerd.

- De samenwerking tussen de Centra voor Basiseducatie en de publieke en private opleidingsverstrekkers van beroepsopleidingen voor het organiseren van geïntegreerde leertrajecten wordt versterkt.

133. Het beleid inzake Nederlandstalige laaggeletterdheid wordt versterkt en de evolutie van de geletterdheid (taalkundige en numerieke vaardigheden) van volwassenen in Vlaanderen wordt opgevolgd

- Het strategisch plan geletterdheid wordt geëvalueerd. Afhankelijk van de resultaten van de evaluatie wordt eventueel een nieuw strategisch plan geletterdheid opgesteld.
- Vlaanderen neemt deel aan het PIAAC-onderzoek (gegevensverzameling gebeurt in 2011, de eerste rapportering in 2013) dat een internationale vergelijking mogelijk maakt met andere OESO-landen en waarmee de evolutie sinds de vorige bevraging (IALS, International Adult Literacy Survey uit 1997) kan worden opgevolgd.

6.6. Levenslang leren wordt gestimuleerd, met bijzondere aandacht voor kansarmen.

Er moet aandacht besteed worden aan de relatie tussen levenslang leren en inkomen. Mensen met een laag inkomen kunnen vaak geen beroep doen op de maatregelen die levenslang leren bevorderen. Zelfs een klein inkomensverlies omwille van opleiding is voor hen niet haalbaar.

Levenslang leren wordt vaak gezien als een remedie voor een tekort aan scholing in het initieel onderwijs, maar ook hier manifesteert zich duidelijk de sociale ongelijkheid. Zo nemen laaggeschoolden veel minder deel dan hooggeschoolden, ouderen minder dan jongeren, allochtonen minder dan autochtonen. Ook volwassenen met een functiebeperking nemen weinig deel aan levenslang leren. Een aandachtspunt hierbij is dat naast het leren in formele contexten, ook manieren gezocht worden om leren in non-formele contexten te valoriseren.

134. Drempels die de toegang tot levenslang leren bemoeilijken worden weggenomen.

- De studiefinanciering wordt uitgebreid naar cursisten in het hoger beroepsonderwijs en cursisten die een diplomagericht traject volgen in het tweedekansonderwijs.
- De erkenning van competenties (EVC) wordt in elk formeel en informeel leertraject buiten het leerplichtonderwijs gehonoreerd. Om EVC ruimer bekend te maken wordt een uniek loket opgericht. Leercentra (CVO's, Syntra, CBE's, ...) streven naar een samenwerkingsovereenkomst met een kinderdagverblijf en/of maken hun opleidingen op maat van de cursist.

7. Werk

Iedereen heeft recht op een kwaliteitsvolle tewerkstelling. Het hebben van een duurzame job kan immers het armoederisico verlagen. De arbeidsmarktintegratie van mensen in armoede kan een middel zijn tot sociale inclusie.

Kwaliteitsvolle tewerkstelling impliceert ook de nodige aandacht voor werkbaarheid. Kansengroepen, en mensen in armoede in het bijzonder, krijgen begeleiding op maat bij het traject dat nodig is om in die kwaliteitsvolle job te geraken. Bij mensen in armoede zal het vaak gaan om integrale (opleidings)trajecten waarbij zowel aan arbeid als aan welzijn wordt gewerkt. De beperkingen die resulteren uit sociaaleconomische herkomst, de valkuilen op weg naar een job en de drempels die de instap in een job bemoeilijken of zelfs verhinderen, moeten worden weggewerkt.

7.1. Het aantal mensen op beroepsactieve leeftijd in kwalitatieve duurzame tewerkstelling stijgt.

De werkzaamheidsgraad stijgt tot 70% in 2020. De werkzaamheidsgraad van kansengroepen stijgt jaarlijks met minstens 1%.

135. Een sluitend maatpak leidt werkzoekenden tot duurzame tewerkstelling, bij voorkeur in het reguliere circuit.

- Via een meer gedifferentieerd begeleidingsmodel voor werkzoekenden komen we tot een efficiëntere aanpak van de werkloosheid.
- Een systematische screening vanaf de inschrijving zorgt voor een vroege detectie van problemen en mogelijkheden: taalkennis Nederlands, laaggeletterdheid, arbeidshandicap, basisvaardigheden ICT, talenten, elders verworven competenties, ... Dit moet zich vertalen in een hoger bereik van werkzoekenden met meer aangepaste begeleidings- en opleidingsacties.
- De gefaseerde aanpak uit het Jeugdwerkplan wordt uitgebreid tot alle werkzoekenden tot 50 jaar. De vacaturebemiddeling gaat gepaard met begeleidingsgesprekken, zowel individueel als collectief, waardoor we problemen vroeger kunnen detecteren en remediëren. De intensiteit van de begeleiding wordt afgestemd op de behoefte van de klant. Sommige meer zelfredzame werkzoekenden behoeven immers geen intensieve begeleiding. Het al dan niet zelfredzaam zijn kan wijzigen, de nodige expertise om dit te detecteren dient aanwezig te zijn. (Mensen in armoede hebben vaak geleerd zich 'zelfredzaam' voor te doen, ook al is dit niet altijd het geval. Er dient steeds een aanbod van intensieve begeleiding te blijven. De toeleiding naar de arbeidsmarkt gebeurt via de arbeidsmarktregisseur.
- Inspanningen om kansengroepen te bereiken in de trajectwerking worden voortgezet. Begeleiding en opleiding moeten voor alle werkzoekenden, ook deze uit de kansengroepen, de kortste, meest efficiënte weg naar duurzaam kwaliteitsvol werk betekenen. We willen de In het bijzonder streven we naar een betere vertegenwoordiging van de vier prioritaire kansengroepen (kortgeschoolden, allochtonen, 50-plussers, personen met een arbeidshandicap, ...) in de intensieve, competentieversterkende trajecten.
- De werking van Jobkanaal wordt in het kader van het WIP uitgebreid naar de laaggeschoolden en de personen met een armoedeproblematiek. Dit vergt een specifieke aanpak en de nodige middelen.

136. Bijzondere aandacht voor jonge werkzoekenden

- Als gevolg van de crisis is ook de jeugdwerkloosheid fors toegenomen in Vlaanderen. Met het Jeugdwerkplan zorgen we voor een begeleiding op maat van deze jonge werkzoekenden.
- Specifieke campagnes voor moeilijk bereikbare jongeren worden verder ontwikkeld en versterkt.
- In grootsteden, centrumsteden en andere gemeentes waar een grote concentratie is van werkloosheid in het algemeen, en van werkloosheid van (allochtone) jongeren in het bijzonder en van mensen zonder papieren die geregulariseerd worden is maatwerk op zijn plaats. Dat betekent dat de implementatie van maatregelen en acties in rechtstreeks overleg moet gebeuren met de steden en de lokale sociale partners. De Vlaamse regering en sociale partners engageren zich om de implementatie van het duurzaam werkgelegenheidsplan in overleg met lokale besturen en subregio's uit te voeren. In het bijzonder betrekken we deze bij de relevante projectoproepen o.a. bij het formuleren van de regionale behoeftes in de oproep en bij de toewijzing van de projecten.

137. Bijzondere aandacht voor langdurig werklozen, onder andere door hen sneller te contacteren voor een begeleidingsaanbod

- De curatieve doelgroep wordt momenteel afgebakend als werkzoekenden die de afgelopen 2 jaar geen dienstverlening kregen. In het licht van de uitdagingen waar we voor staan, moeten we de lat hoger durven leggen. Dit betekent dat we langdurig werkzoekenden (geleidelijk) sneller zullen contacteren voor een begeleidingsaanbod. In het bijzonder geldt dit voor de werkzoekenden die een beroepsopleiding (al dan niet in een knelpuntberoep) hebben gevolgd.
- We streven ernaar om elke langdurig werkzoekende -na het doorlopen van een begeleidingstraject- perspectief te geven op werk, hetzij via een job in het reguliere circuit of in de sociale economie, hetzij via deelname aan een gesubsidieerde tewerkstellingsmaatregel of –programma. In het verleden werden reeds diverse tewerkstellingsprogramma's voor langdurig werkzoekenden ontwikkeld, zoals bv. GESCO en WEP+. We willen onderzoeken hoe we het activerend potentieel van deze programma's opnieuw kunnen versterken door ze maximaal af te stemmen op de instroom van nieuwe langdurig werkzoekenden.

138. We streven naar een betere afstemming tussen arbeid en privé als belangrijke randvoorwaarde

- Hiertoe verruimen we de toegankelijke en betaalbare kinderopvang (zie ook 4.Gezin). Ondanks de groei van de laatste jaren, blijft er nood aan verdere uitbreiding in de kinderopvang. We stellen hiertoe een meerjarenplan en een meerjarenbegroting op. Hierin hebben we ook aandacht voor de nood aan occasionele en flexibele opvang. Rekening houdend met een wetenschappelijk onderbouwde raming van de behoeften en met de doelstellingen van het Pact 2020, werken we aan het traject om tegen 2020 te beschikken over een kwalitatief aanbod voor minstens 50% van de kinderen jonger dan 3 jaar. Het aanbod van occasionele en flexibele opvang via de lokale diensteneconomie dient in dit kader uitgebreid te worden.
- Voor alleenstaande ouders ondernemen we in het kader van het WIP specifieke acties van begeleiding, sensibilisering, toeleiding en oriëntering.

7.2. Samenwerking tussen werk en welzijn zorgt voor aangepaste begeleiding voor alle werkzoekenden.

Bij de uitbouw van de sluitende aanpak botsten we vaak op de grenzen van het activeringsbeleid. De arbeidsmarktactoren worden geconfronteerd met werkzoekenden waarvoor onze activeringsinstrumenten geen afdoende antwoord bieden. Momenteel krijgt bij

de activeringsscreening van langdurig werkzoekenden één op vijf het label 'niet-toeleidbaar' toegewezen. Dit betekent dat één op vijf langdurig werklozen –binnen de huidige begeleidingskaders- niet kan worden toegeleid naar werk. Daarnaast constateren we – vooral naargelang de leeftijd toeneemt - belangrijke medische, mentale, psychisch of psychiatrische en verslavingsproblemen. Dergelijke vaststellingen tonen de nood aan hechte samenwerkingsverbanden tussen de partners van het werkveld Werk en het werkveld Welzijn.

139. Integrale trajecten werk-welzijn in het kader van activering

- Met de proeftuin OCMW-VDAB wordt de samenwerking op het veld tussen consulenten van de VDAB en het OCMW bevorderd. Op basis van de eerste tussentijdse resultaten moeten we de samenwerking verder zetten en naar een hoger niveau tillen via duidelijke afspraken met de betrokken actoren. De samenwerking met OCMW's bevindt zich vaak al op het snijvlak tussen werk en zorg. De OCMW's beschikken over specifieke expertise rond welzijnsondersteuning die we moeten kunnen inzetten bij de begeleiding van een groep van (langdurig) werkzoekenden die zonder dergelijke ondersteuning niet naar de arbeidsmarkt toegeleid kan worden. Daartegenover staat dat de expertise van VDAB en derdenorganisaties inzake toeleiding naar de arbeidsmarkt de trajectbeleiding vanuit de OCMW's kan versterken. Via de tewerkstelling van art 60§7 treden OCMW's op als werkgever om de betrokkene opnieuw in orde te stellen met de werkloosheidsverzekering en naar de reguliere arbeidsmarkt te laten doorstromen.
- Een centrale ankerfiguur brengt het welzijnsluik in kaart en ent het welzijnsluik op het uitgetekende opleidings- en/of tewerkstellingstraject en dit doorheen de verschillende fase van de trajectbegeleiding (screening, begeleiding, opleiding en tewerkstelling). Dit is gericht op de ruimere populatie van mensen in armoede (ESF-project).
- Een gelijkaardige actie voor een licht andere doelgroep (generatie-armoede) is de individuele aanpak gecombineerd met groepsaanpak. Het welzijnsluik zit gecoördineerd bij het OCMW; de opleiding en begeleiding bij VDAB en/of een partner (ESF-project).
- In uitvoering van het werkgelegenheid- en investeringsplan wordt het aantal activeringstrajecten voor de werkzoekenden met medische, mentale, psychische en psychiatrische problemen (MMPP) uitgebreid.
- Er wordt gekeken hoe de afstemming met andere ondersteuningsvormen en begeleiders kan gebeuren (zie 2.3).
- Voor mensen in armoede wordt in het kader van het werkgelegenheidsplan in elke provincie op experimentele basis geïntegreerde werk-welzijnstrajecten opgezet. Deze trajecten zullen geëvalueerd worden met het oog op integratie van de conclusies van de evaluatie van deze proeftuin in de reguliere werking van de arbeidsmarktregisseur.
Het is immers de bedoeling te voorzien in een structureel aanbod op maat van werkzoekenden die ver van de arbeidsmarkt afstaan, via integrale trajecten met doorgedreven maatwerk en met aandacht voor zorg, welzijnsbevordering, competentieversterking en arbeidsoriëntering. “

140. Ruimte voor wie (tijdelijk) niet geactiveerd kan worden

- Voor wie dit geen uitweg biedt, moet ruimte worden geschapen om een tijdlang niet meer aan activeringsacties deel te nemen, tot er zich nieuwe opportuniteiten voordoen. Er worden duidelijke afspraken gemaakt met de federale instanties omtrent het statuut van arbeidszorgmedewerkers en van de niet toeleidbaren tot de arbeidsmarkt.

141. Een nieuw perspectief voor arbeidszorg

- Als betaalde arbeid niet mogelijk blijkt, moet er gekeken worden of er 'overdrachten' mogelijk zijn naar alternatieve trajecten in functie van niet arbeidsmarktgerichte activiteiten met een aangepast vervangingsinkomen (bijvoorbeeld arbeidszorg). In uitvoering van het Vlaams regeerakkoord wordt er een Vlaams geïntegreerd beleidskader ontwikkeld onder meer rond arbeidszorg, en er worden goede afspraken tussen werk en welzijn, zowel op lokaal, regionaal als federaal vlak (op het domein van transmissies).

7.3. Geletterdheid/competentieverhoging

Om meer en beter opgeleide mensen aan de slag te krijgen en te houden, moeten we voluit inzetten op de competentieversterking van mensen en in het bijzonder van kwetsbare groepen bij werknemers, bij (toekomstige) zelfstandigen, bij medewerkers in KMO's en in micro-ondernemingen, bij werkzoekenden, bij uitstromers en vroegtijdige schoolverlaters.

142. Specifiek traject voor analfabete of traaglerende cursisten

- De VDAB zal in uitvoering van het werkgelegenheid- en investeringsplan een specifiek beroepsgericht traject aanbieden waarbij werkplekleren gecombineerd wordt met taalopleidingen op niveau A1 van de Centra voor Basiseducatie.

143. Meer werkzoekenden in het algemeen en meer werklozen uit de kwetsbare groepen in het bijzonder moeten worden toegeleid naar de activerende Individuele Beroepsopleiding in de Onderneming (IBO)

- Op de sectoren zal een beroep gedaan worden om de rol die ze kunnen spelen met betrekking tot IBO op te nemen, ondermeer wat betreft de inschakeling van kansengroepen en kwetsbare groepen.

144. Het systeem van de opleidingscheques wordt gedifferentieerd.

- De overheid zal in overleg met de sociale partners het stelsel van de opleidingscheques positief differentiëren voor mensen in armoede, laaggeschoolden en 50+ers voor het volgen van opleidingen die arbeidsmarktgericht zijn.

145. Er wordt geïnvesteerd in de kansen voor (WIP) anderstalige oud- en nieuwkomers met het oog op een vlotte doorstroom naar werk (o.a. via een sluitend aanbod inzake NT2).

146. Binnen de verdere ontwikkeling van testen, erkennen en herkennen van EVC, wordt meer rekening gehouden met competenties en talenten van mensen in armoede.

147. Er wordt verder werk gemaakt van het gelijkstellen van statuut van mensen, op basis van competenties, niet op basis van diploma's. Ook het statuut van ervaringsdeskundigen wordt op die manier versterkt.

7.4. Alle Vlaamse werkgevers en organisaties worden gestimuleerd inzake maatschappelijk verantwoord ondernemerschap (MVO) en diversiteitsbeleid waarbij het gevoerde personeelsbeleid een uiting is van deze bewuste keuze.

Kansengroepen hebben recht op een kwaliteitsvolle en duurzame job op maat van zijn/haar competenties: in het reguliere circuit, in de sociale economie, in de arbeidszorg of in andersoortige arbeidsinitiatieven en dit vertrekkend vanuit een geïntegreerd loopbaanperspectief. Hierbij creëren werkgevers kansen voor kansengroepen en voor mensen in armoede in het bijzonder.

148. Er worden initiatieven genomen om MVO bekend te maken en organisaties aan te moedigen ermee aan de slag te gaan

- Dit gebeurt zowel binnen de profit, de non-profit, de sociale economie als de publieke sector. Naast het belang van de ecologische component, zal de nadruk specifiek gelegd worden op de sociale component.

7.5. De projectinitiatieven binnen sociale economie dragen bij tot de verhoging van de levenskwaliteit van mensen in armoede door enerzijds een laagdrempelige, toegankelijke dienstverlening en anderzijds de duurzame tewerkstelling van kansengroepen.

149. Duurzaam werk voor kansengroepen binnen sociale economie

Sociale economie-initiatieven kunnen in belangrijke mate bijdragen tot het verhogen van de levenskwaliteit van mensen in armoede. Sociale economie-initiatieven kunnen immers inwerken op de randvoorwaarden bij zowel werkzoekenden als bij werkende mensen in armoede door duurzame tewerkstelling.

- **Groeipad voor de sociale economie**
Het in het Vlaams Regeerakkoord voorziene groeipad voor de sociale economie wordt voor de volgende jaren (ook na 2010) vorm gegeven. In samenspraak met de betrokken sector wordt een realistisch groeipad uitgetekend. Dit groeipad gaat uit van een dubbele behoefte; namelijk de nood van kwetsbare groepen die het verst verwijderd staan van de reguliere arbeidsmarkt en de invulling van specifieke maatschappelijke noden. Binnen dit groeipad creëren we jobs voor de meest kwetsbare groepen, onder andere mensen in armoede. Dit betekent evenwel niet dat deze behoeften niet ook via andere kanalen ingevuld kunnen worden. Alle sociale projecten zullen onder kwaliteitscriteria vallen.
- **Lokale diensteneconomie zorgt voor duurzaam werk voor kansengroepen**
Er zal bekeken worden of het nodig is en hoe de doelgroep van werknemers in de lokale diensteneconomie kan geherdefinieerd worden, zodat zij evenveel kansen krijgen op duurzaam werk. Mensen die hiervoor in aanmerking zouden kunnen komen, zijn bijvoorbeeld mensen in armoede.
- **Maatwerk**
Binnen de hervorming van de pijler maatwerk (sociale werkplaatsen, beschutte werkplaatsen en invoegbedrijven), wordt de problematiek van mensen in armoede meegenomen. Het rugzakprincipe is hierbij een belangrijk element. Deze hervorming moet er toe leiden dat werkzoekende kansengroepen en in het bijzonder kwetsbare personen verhoogde kansen krijgen naar werk.
- **Doorstroom**
Zonder de kwaliteit van de dienstverlening in het gedrang te brengen, zal gezocht worden naar een mechanisme om “doorstroomklare” mensen te begeleiden naar een job op de reguliere arbeidsmarkt. Mensen die de stap vanuit sociale economie naar een job op de reguliere arbeidsmarkt wagen, moeten blijvend perspectief hebben, ook indien de stap niet lukt dienen ze terug te kunnen komen naar hun vorige tewerkstelling.

150. Laagdrempelige, toegankelijke dienstverlening

Sociale economie-initiatieven kunnen ook in belangrijke mate bijdragen tot het verhogen van de levenskwaliteit van mensen in armoede. Dit kan ook door een laagdrempelige, toegankelijke dienstverlening, bv. het creëren van kinderopvang, sociale restaurants, mobiliteitsmogelijkheden tegen sociaal tarief (cf. fietspunten).

- Er zal bekeken worden hoe de bestaande klaverbladen structureel kunnen verankerd worden en groei kan worden gerealiseerd.
- Er zal onderzocht worden of het concept van klaverbladfinanciering kan inspelen op de nieuwe uitdagingen van de Vlaamse Regering zoals ondermeer armoedebestrijding, de stijgende zorgvraag, energiebesparing en de ontwikkeling van hernieuwbare energie.
- Er zal onderzocht worden hoe de klaverbladfinanciering voor de "buurtontwikkelingsdiensten" kan geregeld worden. Buurtontwikkelingsdiensten werken op een integrale manier aan de levenskwaliteit van kansarme buurten (door een sociaal restaurant, laagdrempelige computeropleidingen, opruimen zwerfvuil, wijkcomposteren, ...), en bevorderen zo ook de sociale samenhang en het intercultureel samenleven in deze buurten. De buurtontwikkelingsdiensten vervullen een belangrijke rol op het terrein van de armoedebestrijding, zowel in preventieve als in curatieve zin.

7.6. Zelfstandigen/bedrijven/landbouwers in moeilijkheden

151. Gefailleerden bijstaan en armoede bij zelfstandigen verhelpen

- Het Sociaal Interventiefonds wordt opengesteld voor de doelgroep van de zelfstandige ondernemers zodat de (ex-)ondernemer, net als een werknemer, van de benodigde loopbaanbegeleiding kan genieten.

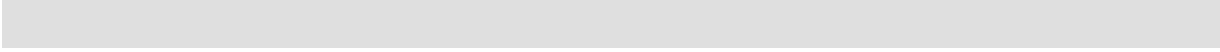
152. Dienstverlening die tegemoet komt aan de belangrijkste noden van de ondernemers in moeilijkheden op een efficiënte wijze te organiseren

Door het aanbieden van loopbaanbegeleiding, psychologische, administratieve en andere hulp en begeleiding en vaak ook aan advies en informatieverstrekking zullen we mensen in faling ondersteunen. Dit geldt ook voor landbouwers voor wie het bedrijf soms niet meer rendabel is en voor wie een overstap naar een andere job niet vanzelfsprekend is.

- Er wordt voorzien in een aangepast aanbod aan begeleiding voor deze groepen. Het Agentschap Ondernemen biedt ondersteuning aan de organisatie Tussenstap voor een periode van 2 jaar. Deze organisatie heeft al ervaring met dergelijke specifieke dienstverlening. De werking zal geëvalueerd worden met het oog op een meer structurele financiering. Voor Boeren op een Kruispunt is er reeds een financiering ingeschreven in de begroting.

153. Betere vertegenwoordiging van de kansengroepen in het ondernemerschap

- Het sluitend maatpak en de betere vertegenwoordiging van de kansengroepen moet ook doorgetrokken worden naar ondernemerschap met aandacht voor sluitende aanpak naar werkzoekenden, verhogen van de ondernemerscompetenties en een verhoogde participatie van kansengroepen onder meer via een drempelverlagend aanbod voor werkzoekenden rekening houdend met de Activiteitencoöperaties en het doelgroepenbeleid van SYNTRA Vlaanderen.

- In het nieuw uitgebouwd doel- en kansengroepenbeleid van Syntra worden speciale acties ondernomen in opleidingen en bijscholingen naar ondernemerschap toe, en dit ten bate van maatschappelijke aandachtsgroepen zoals vrouwen, allochtonen, laag/lagergeschoolden, werkzoekenden, KMO's en middenstanders, arbeidsgehandicapten, 50-plussers, mensen werkzaam in de socio-culturele sector, etc. Hierin wordt ook in de diepte meer gefocust op (kans)armen.
-

8. Wonen, energie en water

De woning en woonomgeving vormen een belangrijke basis voor het welzijn van mensen: het heeft een impact op de gezondheidstoestand, de onderwijsprestaties van de kinderen, de ontwikkeling van een gezond psychologisch en sociaal welzijn, enzovoort. Mensen in armoede beschouwen een betaalbare en goede woning dan ook als een van de belangrijkste sleutels om hun dagelijks leven te verbeteren. Iedereen heeft immers recht op menswaardig wonen. Daartoe moet de beschikking over een aangepaste woning, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid worden bevorderd. Een belangrijk aspect hierbij is het beschikken over betaalbare energie en (drink)water.

8.1. De toegang tot betaalbaar wonen wordt bevorderd, zodat ook de meest kwetsbare groepen op de woonmarkt terecht kunnen in een betaalbare woning.

Het aanbod van betaalbare woningen wordt hiertoe uitgebreid.

154. Het decreet grond- en pandenbeleid voorziet 43.000 extra sociale huurwoningen, 21.000 extra sociale koopwoningen en 1.000 extra sociale kavels tegen 2020. Tegen 2014 wordt reeds een deel hiervan gerealiseerd en wordt er een voortgangsrapportage opgemaakt.

De realisatie is een gedeelde verantwoordelijkheid van de verschillende partners: de overheid, de semipublieke instanties en de privésector.

- Om dit aan te sturen zal de regierol van de lokale besturen worden versterkt. Gemeenten die actief werk willen maken van grond- en pandenbeleid zullen hierin ondersteund worden via de open oproep voor subsidiëring van lokale woonprojecten.
- De procedures voor de sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM), de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) en de lokale besturen zullen vereenvoudigd worden. Tot nu toe duurt het te lang om van plan tot realisatie te gaan. Hoog tijd om die doorlooptijd in te korten zonder de kwaliteit van de projecten uit het oog te verliezen.

155. Het aanbod woningen verhuurd door sociale verhuurkantoren en de gebiedsdekking van de sociale verhuurkantoren wordt uitgebreid.

Sociale verhuurkantoren (SVK's) zijn de laatste 10 jaar uitgegroeid tot een onmisbare schakel in het versterken van betaalbare kwaliteit in private huurwoningen, zeker voor de meest kwetsbare mensen. Vandaag zijn 52 erkende SVK's actief in Vlaanderen, waarvan 41 gewestelijke personeels- en werkingssubsidies ontvangen. Samen vertegenwoordigen ze een aanbod van ongeveer 4.500 betaalbare en kwaliteitsvolle huurwoningen. Dat is niet het enige voordeel voor huurders van een SVK-woning. Zij krijgen ook individuele huurderbegeleiding en kunnen een beroep doen op het huursubsidiestelsel. Ook eigenaars die woningen verhuren aan een SVK doen hun voordeel: ze zijn verzekerd van de betaling van de huur en weten zich bevrijd van een pak kopzorgen. Daarnaast kunnen ze een beroep doen op renovatiepremies waar andere verhuurders geen recht op hebben. Recent onderzoek van het Steunpunt Ruimte en Wonen toont trouwens aan dat de eigenaars zeer tevreden zijn over hun samenwerking met een SVK. De stipte en zekere betaling van de huurprijs, de opvolging van het onderhoud van de woning en eventuele ondersteuning bij renovatiewerken en de beperkte administratieve beheerslast worden genoemd als troef.

Voldoende reden om de voordelen en mogelijkheden van verhuren via een SVK in de kijker te zetten.

- Gerichte informatie en promotiecampagnes moeten meer eigenaar-verhuurders overtuigen om te verhuren aan een SVK. Voorts zal samen met de bevoegde minister van Financiën en Begroting bekeken worden op welke wijze eigenaars-verhuurders financieel en fiscaal ondersteund kunnen worden.
- Een aanzienlijke uitbreiding is wenselijk om gebiedsdekkend te kunnen werken en omdat het een interessant instrument is ter ondersteuning van de private huurmarkt. Dat hangt samen met een verdere professionalisering van SVK's en dus de uitwerking van een duidelijk regelgevend kader. Dit hangt eveneens samen met de samenwerking met andere actoren, waaronder de sociale huisvestingsmaatschappijen. Alle actoren zullen overigens aan eenzelfde Vlaams regime worden onderworpen van toezicht.
- Om SVK's de kans te geven hun rol volledig te spelen, ook binnen een aanzienlijke uitbreiding, moet hun werking in alle deelaspecten versterkt worden. In de praktijk blijkt dat SVK's onder druk komen als ze technische maatregelen moeten toepassen en aansturen. Een recent voorbeeld is de invoering van ondersteunende maatregelen voor de uitvoering van renovatiewerken en energiebesparende ingrepen (verbeteringspremie, renovatiepremie, REG-premie, fiscale voordelen). Daarnaast geven heel wat SVK's aan dat ze versterking nodig hebben voor diverse backofficefuncties zoals IT-toepassingen, administratie en technische ondersteuning bij renovatie. In overleg met de sector zal door middel van verregaande samenwerking met sociale huisvestingsmaatschappijen, gemeenten, eigenaarsorganisaties, enz. voor deze functies een hervorming van de SVK's worden doorgevoerd die het mogelijk moet maken om de specifieke sterktes te behouden op een grotere schaal. We stimuleren daarom samenwerkingsvormen tussen huur, koop, en kredietverlening en activiteiten van de SVK's. We willen hierbij evolueren in de richting van volwaardige woonmaatschappijen.

156. De betaalbaarheid van sociaal wonen wordt bevorderd

- De huurprijsberekening wordt herzien. De nieuwe huurprijsberekening treedt in werking tegen 1 januari 2011. Centraal staat de maximale garantie op een betaalbare en kwaliteitsvolle huurwoning voor de sociale huurder. Uitgangspunt blijft de koppeling tussen de huurprijsberekening enerzijds en het inkomen en de gezinslast anderzijds.
- Er wordt door het Steunpunt Wonen en Ruimte onderzocht hoe de huurlasten beter onder controle kunnen worden gehouden.

157. De betaalbaarheid van privaat wonen wordt bevorderd door een verruiming van de huursubsidie.

Heel wat huurders op de private huurmarkt hebben moeite om maandelijks hun huur te betalen. Bijna een kwart van alle private huurders (22,3 % of 103.207 huurders) behoort tot de laagste inkomensgroepen en heeft een woonquote boven 30 % of woont niet-kwaliteitsvol. Deze mensen wonen duur en/of slecht, omdat ze geen andere keuze hebben. Dat is ontoelaatbaar.

Door de huursubsidie verkrijgen personen met een laag inkomen toegang tot kwaliteitsvolle en betaalbare woningen, via de inhuurneming van woningen op de private huurmarkt en/of via een sociaal verhuurde woningen van een sociaal verhuurkantoor. Vandaag is er een stelsel van huursubsidie, maar slechts in beperkte vorm en voor een beperkte doelgroep. Eind 2008 ontvingen 9.800 huurders een huursubsidie.

- Het stelsel van huursubsidie wordt dan ook in 2010 uitgebreid om minstens tegemoet te komen aan de noden van mensen die te lang op de wachtlijst voor een sociale woning staan.

- Een volgende stap is de integratie van de bestaande stelsels van huursubsidies in een veralgemeend systeem, waarbij minstens de originele doelgroepen (daklozen, bewoners van ongeschikt en/of onbewoonbaar verklaarde woningen, personen in een te kleine woning, bejaarden en gehandicapten in een onaangepaste woning en de nieuwe huurders van een SVK-woning) worden behouden. Vereenvoudiging en klantvriendelijkheid van de procedure staan hierbij centraal. Ook de nood aan een kwaliteits- en prijscontrolesysteem wordt meegenomen. Hierbij zal onderzocht worden of het haalbaar is om verruimingsinitiatieven te nemen waarbij een tijdelijke oplossing wordt geboden aan mensen met een zeer laag inkomen.

158. De toegang tot een betaalbare woning wordt verbeterd.

- We werken aan een plan van aanpak dat o.a. administratieve drempels en uitsluitingsmechanismen voor de meest kwetsbare kandidaat-huurders bij inschrijving en herinschrijving op de wachtlijsten voor sociale huurwoningen (SHM, SVK en andere) en bij de toewijzing van een woning wegwerkt. Hierbij worden ook afspraken gemaakt met de federale overheid voor wat betreft drempels die ontstaan door een slechte afstemming tussen Vlaamse en federale regelgeving of de toepassing daarvan (referentieadres, verblijfstitel, ...).
- Via de subsidies lokaal woonbeleid worden de gemeenten gestimuleerd om een eigen woonbeleid te voeren. Het uitbouwen van een klantgerichte dienstverlening aan de burger (bv. via het uitbouwen van een woonwinkel) is hiervan een belangrijk facet. Het is belangrijk dat kwetsbare kandidaat-huurders terecht kunnen bij een laagdrempelig woonloket en ambulante vormen van begeleiding in hun zoektocht naar een kwaliteitsvolle en betaalbare huurwoning. Daarom worden de lokale overheden hiertoe ondersteund en geresponsabiliseerd in het kader van het lokaal woon- en sociaal beleid.
- In samenwerking met de federale overheid en andere organisaties (o.a. mensen in armoede, Eigenaarsyndicaten, ...) wordt de huidige wet op de huurwaarborg geëvalueerd en de mogelijkheid van een centraal huurwaarborgfonds waarin alle huurwaarborgen uit de sociale, zowel als de private huur worden samengebracht, onderzocht.
- Via de 5 erkende en gesubsidieerde provinciale huurdersorganisaties of huurdersbonden wordt advies gegeven over huren van woningen aan huurders en kandidaat-huurders in het algemeen en aan de meest kwetsbare huurders in het bijzonder. De huurdersorganisaties verzorgen adviespermanenties in 35 steden en gemeenten in Vlaanderen. Een uitbreiding en decentralisatie van de adviesverlening via bijkomende regionale steunpunten en de verdere uitbouw van de samenwerking met lokale besturen, moeten bijdragen tot een optimale toegankelijkheid van de dienstverlening en een op termijn gebiedsdekkende werking.
- Het systeem van collectief lidmaatschap en de mogelijkheid van gratis lidmaatschap worden verdergezet om te vermijden dat lidmaatschap een financiële struikelblok zouden zijn.

8.2. De woonkwaliteit verbeteren, zodat ook de meest kwetsbare groepen op de woonmarkt terecht kunnen in een woning van goede kwaliteit

Alle woningen in Vlaanderen moeten aan een minimum aantal kwaliteitsnormen voldoen: ze moeten veilig en gezond zijn. En ze moeten voorzien in basiscomfort.

Het Vlaamse woonkwaliteitsbeleid, verankerd in de Vlaamse Wooncode en het Kamerdecreet, stoelt op twee sanctionerende pijlers: de administratieve procedure ongeschikt- en/of onbewoonbaarverklaring van woningen en de strafrechtelijke handhaving. Aan een besluit tot ongeschikt- en/of onbewoonbaarverklaring van een woning is een heffing gekoppeld, vastgelegd in het heffingsdecreet. Op een ongeschikt- en/of onbewoonbaar

verklaarde woning kan onder bepaalde voorwaarden ook een recht van voorkoop en een sociaal beheersrecht rusten. Het verhuren of ter beschikking stellen van een ongeschikte en/of onbewoonbare woning is strafbaar. De sanctie verschilt naargelang de overtreding: geldboete en/of gevangenisstraf en de mogelijke verbeurdverklaring van de illegaal verworven huurgelden en/of pand. De wooninspecteur kan een herstellvordering opstellen, waarbij aan de rechter wordt gevraagd een verhuurder te veroordelen om werken uit te voeren aan een pand opdat het opnieuw zou beantwoorden aan de minimale woningkwaliteitsvereisten.

Daarnaast zijn er stimulerende maatregelen ter verbetering van de woningkwaliteit, zoals het verstrekken van attesten voor conforme woningen, de Vlaamse renovatiepremie en de verbeterings- en aanpassingspremie (VAP).

159. Het samenspel van stimulerende en sanctionerende initiatieven ter verbetering van de woningkwaliteit zal worden versterkt met aandacht voor de bewoner.

- Het beleidskader voor sanctionerend/stimulerend woonkwaliteitsbewaking wordt verder geoptimaliseerd en versterkt met aandacht voor de bewoner.
- De financiële ondersteuningsmaatregelen voor investeringen in energiebesparing en woonkwaliteit worden geëvalueerd en gestroomlijnd in overleg met mensen in armoede. Dit wordt maximaal afgestemd met federale maatregelen op dat vlak.
- De SVK's worden verder uitgebouwd. Er wordt een fiscaal, financieel en logistiek ondersteunend instrumentarium ontwikkeld dat verhuurders stimuleert te investeren in een betere woonkwaliteit en energieprestatie, met garanties voor de woonzekerheid van de huurder en beheersing van de huurprijs. Dit wordt maximaal afgestemd met federale maatregelen op dat vlak.
- Lokale besturen worden beter ondersteund, maar ook geresponsabiliseerd in de aanpak van ongeschikte, onbewoonbare en leegstaande woningen. Bij een ongeschiktheidsverklaring of een onbewoonbaarheidsverklaring is er proactieve opvolging van de opgelegde sancties. Gegevens over leegstand worden systematisch up to date gehouden, de leegstandstax wordt systematisch geheven. Woningen die langer dan 4 jaar leeg staan worden onteigend en gerenoveerd, afgebroken of vervangen.
- Bij renovatie van sociale woningen, initiatieven ter bevordering van het samenleven in woonbuurten en heraanleg en –inrichting van de openbare ruimte in woongebied geldt een inspanningsverbintenis van de initiatiefnemer om ook kwetsbare bewoners maximaal te laten participeren in de besluitvorming.
- Het bestaande sociale woonpatrimonium (SHM, SVK en andere) wordt gerenoveerd, beschikt over modern comfort en is van goede kwaliteit en energiezuinig. Sociale verhuurders worden hiervoor financieel ondersteund.
- Er gebeurt onderzoek naar energiezuinigheid bij woningkwaliteit.

8.3. De woonzekerheid voor de meest kwetsbare mensen wordt verhoogd

160. Woonzekerheid van de sociale huurder wordt gegarandeerd

In principe is de woonzekerheid van de sociale huurder groot, zeker in vergelijking met de huurders op de private huurwoningmarkt. Door de contractuele voorwaarden, de aangepaste huurprijzen en de sociale doelstelling van de huisvestingsmaatschappij geniet de sociale huurder van een betere bescherming. Toch worden jaarlijks sociale huurders uit hun huis gezet, omdat ze hun huurdersverplichtingen niet nakomen.

- In samenwerking met de minister van Welzijn zal een project uitgewerkt worden rond de preventie voor uithuiszetting waarbij o.a. zal worden bekeken op welke manier dit aanbod kan worden uitgebreid.
- Vele problemen kunnen vermeden worden wanneer de sociale verhuurder aanvullend op zijn basisbegeleidingstaken (zoals bepaald in het kaderbesluit sociaal huur) gespecialiseerde woonbegeleiding kan inschakelen. Een sociale verhuurder die zijn huurders opvolgt, begeleidt en ondersteunt bij het nakomen van de huurdersplichten, kan snel problemen detecteren en aan de alarmbel trekken. Om theorie en praktijk op elkaar af te stemmen, zal de concrete invulling van de basisbegeleidingstaken opgevolgd worden en de uitwerking ervan in de praktijk geëvalueerd.
- Een sociale huisvestingsmaatschappij staat er in principe niet alleen voor en kan een beroep doen op en doorverwijzen naar gespecialiseerde lokale welzijns- en begeleidingsinstanties (OCMW, CAW, ...), onder meer voor budgetbegeleiding. . In de praktijk blijkt de inschakeling van de gespecialiseerde begeleiding niet altijd even vlot te verlopen, onder meer door onvoldoende afstemming en aanbod.

161. Woonzekerheid van de private huurder wordt gegarandeerd

- Naar analogie met de verzekering gewaarborgd wonen voor eigenaars is in samenwerking met mensen in armoede onderzocht hoe de woonzekerheid van private huurders gegarandeerd kan worden. De problematiek van de huurachterstallen en dreigende uithuiszettingen op de huurmarkt wordt in kaart gebracht. Op basis daarvan zullen gerichte acties worden uitgewerkt. Huurders op de private huurmarkt zijn de meest kwetsbare groep op de woningmarkt. Het komt erop aan hun woonzekerheid te versterken. In tegenstelling tot eigenaars, kunnen huurders geen gratis verzekering gewaarborgd wonen afsluiten. Nochtans moeten zij een veel groter deel van hun inkomen aan wonen besteden en hebben zij evenveel nood aan woonzekerheid als ze ziek of ontslagen worden of een ongeval krijgen.
- Er wordt werk gemaakt van herhuisvesting bij onbewoonbaarverklaringen. Het instrument recuperatie herhuisvestingskosten wordt op punt gezet en voor de mensen die geconfronteerd worden met onbewoonbaarverklaring zullen sociale woningen worden ingezet, die wachten op renovatie.

162. Er zijn in 2014 in Vlaanderen minder daklozen dan in 2011.

- Er wordt een wetenschappelijk onderbouwde nulmeting uitgevoerd in 2011, gevolgd door een jaarlijkse monitoring van het aantal daklozen, volgens de wettelijke definitie in Vlaanderen.
- De Vlaamse regering sluit per gemeente of intergemeentelijk samenwerkingsverband een covenant af dat de tegen 2014 te halen minimumdoelstellingen definieert en hiervoor de nodige middelen en ondersteuning voorziet. Daarbij worden de erkende opvangstructuren van CAW en OCMW geëvalueerd in functie van het wegwerken van drempels en uitsluitingsmechanismen. Middelen en regelgeving worden aangepast opdat nieuwe en experimentele woon- en begeleidingsvormen kunnen worden ondersteund. Daarbij wordt ook overlegd met de federale overheid en de lokale besturen, o.m. met het oog op een mogelijk gedoogbeleid voor het 'kraken' van leegstaande gebouwen voor laagdrempelige vormen van groepswonen. Dit alles gebeurt in overleg met mensen in armoede.
- Permanent overleg op lokaal of intergemeentelijk niveau tussen woon- en welzijnsactoren, waar nodig aangevuld met actoren uit de gezondheidszorg, de jeugdhulp en het gevangeniswezen en met een maximale participatie van de doelgroep, staat borg voor een gecoördineerde, maar flexibele en aan de lokale noden aangepaste, aanpak van dakloosheid.

- In het kader van de evaluatie van het Kaderbesluit Sociale Huur wordt het systeem van versnelde toewijzing in de sociale huur voor daklozen doorgelicht.
- Daklozen kunnen steeds terecht in kwaliteitsvolle crisisopvang en nachtopvang in eigen streek. Daarnaast zijn er voldoende plaatsen in de opvangstructuren. Het aantal plaatsen wordt daartoe uitgebreid en de regelgeving aangepast, met voldoende middelen voor een kwaliteitsvolle begeleiding en accommodatie.

8.4. Elk gezin in Vlaanderen heeft recht op toegang tot betaalbare energie en wordt op maat ondersteund om energiebesparing in de woning te realiseren.

Energiearmoede is het gevolg van een te laag inkomen en/of een te hoge energiefactuur en wordt ook beïnvloed door de kwaliteit van de dienstverlening door leveranciers en van de hulpverlening (gebrekkige facturatie, onvolledige informatieverstrekking,...). De Vlaamse overheid engageert zich om op al deze domeinen binnen haar bevoegdheden in te grijpen.

<p>163. Energiebesparende maatregelen houden de energiekosten van woningen in toom, zowel bij eigenaars als bij huurders in de private en de sociale huursector.</p>

De betaalbaarheid van energie blijft uiteraard wel een knelpunt voor mensen in armoede. Niet alleen de prijs maar ook het verbruik bepaalt echter in hoge mate het bedrag van de energiefactuur. Door woningen energiezuiniger te maken en mensen energiebewuster te maken kan de energiefactuur dan ook dalen. Er is hierbij nood aan een mechanisme dat efficiënte investeringen in dakisolatie, hoogrendementsbeglazing en energie-efficiënte verwarmingsinstallaties uitwerkt en prefinanciert om op die manier moeilijk bereikbare bevolkingsgroepen, zoals lage inkomensgroepen, te ondersteunen. Het Vlaams Regeerakkoord vermeldt daarnaast ook een evaluatie van de energiescans waarbij wordt nagegaan in welke mate deze kunnen worden uitgebreid.

- Verschillende beleidsniveaus hebben de laatste jaren verschillende types ondersteuningsmechanismen ontwikkeld om energiebesparende investeringen te ondersteunen. Er wordt maximaal gestreefd naar de afstemming en stroomlijning van de ondersteuningsmechanismen voor energiebesparende investeringen waarbij wordt gestreefd naar het 1-loket principe.
- Een aantal steden en gemeenten hebben al het initiatief genomen om de regierol op zich te nemen en 'één loket' aan te bieden (vaak in combinatie met de woonwinkel) waar alle informatie over en ondersteuning van energiebesparende maatregelen (energiescans, premies, leningen bij het Fonds voor de Reductie van de Globale Energiekost) beschikbaar is. Op basis van deze voorbeelden zal worden onderzocht hoe men zoveel als mogelijk in heel Vlaanderen tot het 'één loket principe' kan komen.
- Specifiek naar huurders in een kwetsbare situatie bestaat ook een subsidieregeling voor energiebesparende investeringen door sociale verhuurkantoren. Op termijn moet worden onderzocht om via de Vlaamse Wooncode minimale energieprestatie-eisen op te leggen aan alle verhuurde woningen zodat huurders zich niet langer geconfronteerd zien met erg hoge energiefacturen. De invoering van energie-eisen moet geleidelijk en voorzichtig gebeuren en gepaard gaan met maatregelen ter ondersteuning van energierenovatie ('e-novatie') zodat het aantal huurwoningen niet daalt maar de energieprestaties wel verbeteren.
- We trekken het Vlaams Energierenovatieprogramma 2020 door en breiden het uit met maatregelen op maat. We zorgen ervoor dat tegen 2020 alle daken geïsoleerd zijn.
- We zorgen voor energie-efficiëntie voor iedereen door investeringen in dakisolatie, energie-efficiënte verwarmingsinstallaties en hoogrendementsbeglazing te ondersteunen.

- Via heel wat kanalen (energiescans, LAC's, schuldbemiddeling, het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, ...) kunnen woningen met problematische energiestatistiek worden geïdentificeerd. Er zal een mechanisme worden ontwikkeld om bij deze doelgroepen in overleg met de bewoner energiebesparende investeringen te plannen, uit te voeren en te prefinancieren. Hiervoor zullen eerst een of meerdere proefprojecten worden opgestart. Uitgaande van de praktijkervaringen met deze proefprojecten, zal worden nagegaan hoe we deze manier van aanpak kunnen uitbreiden naar het hele Vlaamse grondgebied. Een gelijkaardige ondersteuning is nodig om ook minder kapitaalkrachtige eigenaars van huurwoningen te ondersteunen bij de energierenovatie ('e-novatie') van hun woningen.
- Er wordt, op basis van de geplande evaluatie, onderzocht of en desgevallend hoe de initiatieven in het kader van sociale economie rond energiesnoei en dakisolatieteams kunnen worden verder gezet en versterkt. Energiesnoei voeren (meestal in combinatie met de energiescans) kleine, energiebesparende maatregelen uit zoals het aanbrengen van buisisolatie, radiatorfolie, tochtstrips, spaarlampen of spaardouchekop, etc. Dakisolatieteams voeren bij doelgroepen dakisolatiewerken uit.
- Een financiële waarborg van de Vlaamse Regering zorgt ervoor dat elke Vlaamse gemeente zonder overmatig risico kan aansluiten bij een entiteit van het Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost.

164. Via openbaardienstverplichtingen kwaliteitsvolle dienstverlening door leveranciers garanderen in samenwerking met een sterke regulator om hierop toe te zien.

Vlaanderen moet er voor zorgen dat de leveranciers een goede dienstverlening aanbieden.

- De opdrachten van de regulator worden uitgebreid. Hij krijgt de expliciete opdracht om te waken over de kwaliteit van de dienstverlening (facturatie, klachtenbehandeling, informatieverlening) van de leveranciers en over de rechten van de energieconsument. Een neutrale monitoring van de dienstverlening van de leveranciers worden opgestart. Met de federale overheid worden afspraken gemaakt rond de samenwerking met de ombudsman energie.
- In overleg met mensen in armoede worden de sociale openbare dienstverplichtingen geëvalueerd met het oog op hun doelmatigheid.
- Afsluiting van elektriciteit, gas en water, zonder advies van de LAC, kan enkel in geval van fraude, leegstand of om veiligheidsredenen. In geval van betalingsproblemen wordt na advies van de LAC en op basis van een sociaal vooronderzoek dat rekening houdt met de financiële draagkracht van het gezin een realistische schuldaflossing/kwijtschelding afgesproken.
- In overleg met mensen in armoede wordt de werking van het LAC geëvalueerd en nagegaan op welke wijze de kwaliteit van de LAC-werking en het sociaal onderzoek blijvend kan gestimuleerd worden.
- De maatregel gratis kWh wordt in overleg met mensen in armoede geoptimaliseerd in functie van een effectieve en efficiënte ondersteuning van sociaal zwakkeren met het oog op een betere sociale bescherming.

165. Iedereen is voldoende geïnformeerd over de mogelijke keuzes op de energiemarkt en de ondersteuningsmaatregelen op vlak van energiebesparing. Deze informatie leidt in belangrijke mate tot het gewenste gedrag.

Het is belangrijk dat mensen op een laagdrempelige manier correct geïnformeerd, doorverwezen en op maat begeleid worden voor alles wat wonen en energie aanbelangt.

- Via de subsidies lokaal woonbeleid worden de gemeenten gestimuleerd om een eigen woonbeleid te voeren. Het woonloket is hiervan een belangrijk facet. De Vlaamse Regering stimuleert gemeenten of intergemeentelijk samenwerkingsverbanden om een laagdrempelig energieloket te integreren in het woonloket, waar kwetsbare (kandidaat-) huurders en eigenaars terecht kunnen voor informatie, ondersteuning en begeleiding op maat rond energiebesparing, renovatie (energiebesparing en woonkwaliteit) en rechten en plichten op de energiemarkt (keuze energieleverancier, sociale openbare dienstverplichtingen).
- Het project rond de energieconsulenten bij verschillende organisaties wordt verdergezet, op voorwaarde dat deze een positieve evaluatie kregen. De bedoeling is dat zij advies verstrekken in verband met energie-efficiëntie en sensibiliserend optreden naar de leden van deze organisaties.
- Vlaamse burgers worden geïnformeerd met betrekking tot de werking en kansen van de Vlaamse energiemarkt en hen aansporen om een bewuste keuze te maken voor een leverancier, vb. via de website van de VREG. Een goede marktwerking vereist een goede kennis bij de Vlaamse consumenten, bedrijven, belangenorganisaties, ... over de werking en opportuniteiten in de Vlaamse elektriciteits- en gasmarkt. Er zullen blijvende informatie-inspanningen worden geleverd, zowel om de afnemers te informeren over de vrijgemaakte energiemarkt als om ze naar relevante informatie toe te leiden. De website van de VREG, en in het bijzonder de leveranciersvergelijking, is hierbij een cruciaal instrument. Het onderhoud en de inhoud van deze website zal dan ook worden versterkt.

8.5. Recht op betaalbaar (drink)water

166. De Vlaamse overheid engageert zich om een betere sociale bescherming te garanderen van de klant op het vlak van de sociale openbare dienstverleningen voor de watersector.

De regelgeving voor de watersector dient naar analogie met die van de energiesector geactualiseerd te worden zodat beide openbare dienstverplichtingen beter op elkaar afgestemd zijn.

9. Gezondheid en Welzijn

Volwassenen en kinderen in armoede hebben meer kans op een slechtere gezondheid en hebben vaker een lager subjectief gezondheidsgevoel en een lager psychologisch welbevinden. Het terugdringen van sociaaleconomische ongelijkheid in gezondheid(szorg) is één van de belangrijkste uitdagingen voor het gezondheidsbeleid.

Om de gezondheidskloof te dichten is het belangrijk dat mensen in armoede tijdig beroep doen op de (geestelijke) gezondheidszorg, evenveel deelnemen aan preventieve activiteiten en onderzoeken als het gemiddelde en worden gestimuleerd tot een gelijke deelname aan een gezond leven.

9.1. De toegang van mensen in armoede tot een gepast en toereikend aanbod van preventie, hulp en zorg wordt bevorderd.

De toegang tot de zorg kan verbeteren door verhoogde inspanningen voor betaalbare, bereikbare en kwaliteitsvolle zorg. De voorbije jaren werden inspanningen geleverd om het aanbod uit te breiden en beter te spreiden. Het verder zetten van deze inspanningen, onder meer door het zwaartepunt van de preventieve acties op het lokaal niveau te leggen, alsook een betere bekendmaking van het aanbod en het doorbreken van de taboesfeer op de geestelijke gezondheidszorg, blijven een uitdaging.

167. Er wordt een preventieve aanpak ontwikkeld in elke kleinstedelijke regio.

- Lokale besturen detecteren de noden van mensen in armoede.
- Lokale besturen organiseren de lokale samenwerking in verband met preventieve acties tussen diensten (kinderopvang, sociale diensten, opvoedingsondersteuning, gezinszorg,...) en werken hiervoor samen met de Logo's.

168. In elke kleinstedelijke regio is er een aanbod van laagdrempelige hulpverlening voor personen met persoonlijke en psychische problemen.

- In elke kleinstedelijke regio wordt hulpverlening op maat van mensen in armoede ontwikkeld in samenwerking met OCMW's, Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW's), Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG's), huisartsenverenigingen, verenigingen waar armen het woord nemen en samenwerkingsinitiatieven eerstelijnsgezondheidszorg (SEL's).
- In elke kleinstedelijke regio wordt het aanbod naar mensen in armoede verspreid.
- In regio's met geen/weinig hulpaanbod wordt het onthaal voor jongeren van de CAW's uitgebreid. De organisatievorm is voorwerp van overleg met de sector. Hierbij wordt ook samengewerkt met de lokale overheden.

169. In samenwerking met de verenigingen waar armen het woord ontwikkelen de CAW's en de instituten samenlevingsopbouw concrete acties om de toegankelijkheid van hun aanbod naar kwetsbare mensen te verhogen.

Samen met de verenigingen waar armen het woord nemen en de instituten voor samenlevingsopbouw hebben CAW's als doelstelling om de participatie van alle personen aan het maatschappelijk leven dusdanig te bevorderen dat zij hun individuele en sociale rechten beter kunnen effectueren. Ze moeten daarbij problemen signaleren in het functioneren van de maatschappelijke basisvoorzieningen en een actief preventiebeleid voeren. We moedigen hen daarbij aan hiervoor samen te werken met andere actoren zoals

onder andere het straathoekwerk, de allochtone zelforganisaties, Kind & Gezin, Logo's en andere relevante actoren.

- De meerjarenplanning van deze sectoren zal op elkaar afgestemd worden en gezamenlijke doelstellingen en acties bepalen. Hierbij moet de nodige aandacht gaan naar de problematiek van de gekleurde armoede, de alleenstaande ouder, de mensen in schulden en naar personen met een laag opleidingsniveau. De samenwerking moet leiden tot het resultaatgericht bundelen van krachten.

170. Het ondersteunen van laagdrempelige initiatieven op vlak van geestelijke gezondheidszorg en armoede in heel Vlaanderen.

- De samenwerkingsmogelijkheden tussen de verenigingen waar armen het woord nemen en de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg worden onderzocht zodat de toegang tot het aanbod voor mensen in armoede wordt verbeterd.
- Er is meer outreachende hulpverlening in de geestelijke gezondheidszorg.
- Er is meer aandacht voor nazorg.
- De wachtlijsten van de CGG's worden verminderd door aanbodverhoging en door betere netwerking en samenwerking van de geestelijke gezondheidsactoren.

171. Problemen in het functioneren van de maatschappelijke basisvoorzieningen worden gesignaleerd en aangepakt.

- De centra voor algemeen welzijnswerk en de OCMW signaleren problemen in samenwerking met andere actoren, zoals het straathoekwerk, de allochtone zelforganisaties, Kind & Gezin, samenlevingsopbouw, verenigingen waar armen het woord nemen en andere relevante actoren.
- In afstemming en samenwerking met het OCMW en mensen in armoede worden initiatieven ontwikkeld die de drempels van de hulp- en dienstverlening verlagen voor mensen in armoede.
- De Vlaamse overheid inventariseert de signalen en hanteert deze inventaris in haar beleidsvoering.

9.2. De deelname van mensen in armoede aan de systematische preventieve opsporingsonderzoeken en preventie-initiatieven is tegen het einde van de legislatuur gestegen met minstens 20%.

Deelname van mensen in armoede aan preventie-initiatieven en campagnes rond gezondheidsbevordering worden gerealiseerd door de 'local community' als basis te nemen voor deze initiatieven. Hiertoe dienen de LOGO's en lokale besturen te worden geactiveerd. Op Vlaams niveau moet hiervoor een ondersteunende samenwerking worden opgezet tussen samenlevingsopbouw, VIGeZ en VVSG.

172. Mensen in armoede worden op aangepaste wijze gesensibiliseerd tot deelname aan preventieve onderzoeken.

- Er worden in samenwerking tussen gezondheidsbevordering, verenigingen en laagdrempelige welzijnsorganisaties actie uitgewerkt.
- Er wordt voorzien in belangrijke randvoorwaarden naast de gratis borstkankerscreenings.
- De gezondheidsdoelstellingen (rond suïcidepreventie, borstkankeropsporing, tabak, alcohol en drugs en voeding en beweging) worden het jaar na het verstrijken van de looptijd geëvalueerd, met aandacht voor de gegevens in bereik van kwetsbare groepen, om het jaar daarna te kunnen starten met een hernieuwde doelstelling.

173. Preventie-initiatieven zijn beter toegankelijk voor mensen in armoede (vb. seksuele gezondheid waaronder anticonceptie, rookstop, gezonde voeding en beweging, bevordering van geestelijke gezondheid, vaccinaties, CO-ongevallen, ...).

- CAW's worden betrokken bij preventieve gezondheidsdoelstellingen en bereiken mensen in armoede en allochtone gezinnen.
- Het gratis vaccinatieaanbod (via het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, Kind&Gezin en CLB) blijft een belangrijk aandachtspunt voor ziektepreventie.

9.3. Participatieve campagnes en lokale acties voor gezond leven zijn op maat gemaakt van en uitgevoerd met mensen in armoede.

Veel campagnes en interventies die gezond gedrag willen bevorderen zijn nog te weinig op maat van mensen in armoede en standaard vaak enkel gericht op de 'gemiddelde bevolking, waardoor de gezondheidskloof vergroot.

174. Het beleid concentreert zich sterker op risicogroepen.

- Bij het ontwikkelen van gezondheidsbevorderende methodieken en materialen - in samenwerking met mensen in armoede - wordt aandacht besteed aan het zoeken naar methodieken die effectief en doelmatig zijn in het motiveren van mensen in armoede tot volgehouden gezond gedrag. Expertisecentra (thematisch en themaoverstijgend) nemen dit criterium in hun convenanten op.

175. Participatieve ontwikkeling van methodieken.

- Ontwikkeling en evaluatie van methodieken door VIGeZ en andere partnerorganisaties, gericht op kansarmen, gebeurt in samenwerking met (het netwerk van) verenigingen waar armen het woord nemen of ervaringsdeskundigen en organisaties die de doelgroep bereiken
- Binnen de actieplannen voor de realisatie van Vlaamse gezondheidsdoelstellingen wordt nagegaan of er voldoende strategieën en methodieken zijn uitgewerkt die zich richten op kansarmen.

176. De werking van de wijkgezondheidscentra wordt versterkt.

De rol van de wijkgezondheidscentra in kansarme buurten wordt versterkt en uitgebreid, met het oog op het dichten van de gezondheidskloof voor mensen met een laag inkomen. De toegankelijkheid van het aanbod van geestelijke gezondheidszorg wordt verbeterd. We versterken de werking van de wijkgezondheidscentra ondermeer door:

- ze te erkennen als centra met speciale expertise en organisaties met terreinwerking in de buurtgerichte gezondheids promotie voor maatschappelijk kwetsbare groepen in het kader van het preventiedecreet;
- ze ook lokaal te erkennen aan de hand van een bestaand decretaal kader van de eerstelijnsgezondheidszorg.

177. Goede praktijken worden sectoroverstijgend verspreid.

- De goede praktijken voor het bevorderen van gezond leven bij mensen in armoede en bij allochtone gemeenschappen worden intersectoraal op locoregionaal niveau verspreid door gezondheidsbevordering (Logo's i.s.m. VIGeZ) en partner- en terreinorganisaties gezondheidsbevordering, verenigingen, OCMW's en CAW's, samenlevingsopbouw, opvoedingsondersteuning, minderhedencentra, ...

9.4. Mensen in armoede hebben evenveel recht als de gehele populatie om in een gezonde omgeving te leven.

178. Preventieve maatregelen stimuleren die leven in een gezonde omgeving realiseren voor mensen in armoede.

- In overleg met middenveldorganisaties preventieve maatregelen realiseren.

179. Milieu en gezondheid

- Biomonitoringsprogramma geeft info over risicogebieden.
- (Lokale) preventieprojecten die participatief worden aangepakt.
- Vermindering van de ongelijkheden in blootstelling aan milieupolluenten tussen de verschillende SES wordt beoogd (woningen in industriezones).

180. Gezonde voeding wordt meer toegankelijk gemaakt voor mensen in armoede.

- Er is ondersteuning van aanbod gezonde voeding in sociale en dorpsrestaurants en bij sociale kruideniers.

181. Lokale besturen voeren een facettenbeleid om gezondheidsrisico's in andere beleidsdomeinen (milieu, ruimtelijke ordening, stadsontwikkeling, ...) te detecteren en voorkomen.

9.5. Thuisloosheid wordt meer voorkomen

182. Er wordt een globale strategie voor de aanpak van thuisloosheid in Vlaanderen uitgewerkt. (zie ook 8. wonen).

183. Het aanbod van woonbegeleiding en -ondersteuning wordt verruimd.

184. Er wordt opvang en begeleiding gerealiseerd voor mensen zonder papieren.

- Er wordt overleg georganiseerd tussen de ministers die bevoegd zijn voor de opvang van asielzoekers en bepaalde andere categorieën van vreemdelingen (wet van 12 januari 2007), voor de opvang van daklozen en de voogdijminister van de Dienst Vreemdelingenzaken.

185. Er worden samenwerkingsafspraken gemaakt met de woon-, gezondheids- en welzijnsactoren en de lokale besturen.

- Het actieplan voor kwetsbare jongvolwassenen focust op de overgang van minder naar meerderjarigheid en op de overgang van jeugdhulp naar hulp voor volwassenen. Dit actieplan wil voorkomen dat jongeren met een hulpverlening in BJB of VAPH terechtkomen in situaties van thuisloosheid.

9.6. Het aanbod aan woonzorgvoorzieningen bereikt ook ouderen in (stille) armoede

In het ouderenbeleidsplan 2010-2014, wordt gefocust op wat voor ouderen van tel is.

186. Implementatie van het basisdecreet Vlaamse sociale bescherming moet de betaalbaarheid van het aanbod aan woonzorg meer haalbaar maken.

Dit kwam al aan bod in actie 75 (decreet Vlaamse Sociale Bescherming). Specifiek voor ouderen betreft dit volgende elementen:

- Het principe van inkomensgerelateerde bijdrage wordt toegepast voor de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg.
- De zorgverzekering wordt geconsolideerd.
- De maximumfactuur wordt ingevoerd in de thuiszorg.
- Er is een begrenzing van de kosten in de residentiële ouderenzorg.

187. Volgende werkingsprincipes uit het woonzorgdecreet (4 maart 2009) worden in overleg met de sector gerealiseerd.

- Er wordt bijzondere aandacht besteed aan gebruikers die een verhoogd risico lopen op verminderde welzijnskansen.
- Er wordt bijzondere aandacht besteed aan specifieke doelgroepen.

188. Op basis van de evaluatie van de projecten in de thuiszorg (2008-2009) in verband met zorg op maat met (kans)armen worden de aangeleverde beleidsadviezen getoetst op good-practice en haalbaarheid om daarna geïmplementeerd te worden in de sector.

Deel IV. Opvolging en evaluatie

Het BVR bepaalt de wijze van opvolging en evaluatie van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding: via jaarlijkse voortgangsrapporten en een tussentijdse evaluatie en bijsturing.

1. Opvolging via voortgangsrapporten

De Vlaamse Regering deelt ieder jaar aan het Vlaams Parlement een rapport mee over de voortgang van de uitvoering van het actieplan. Dat voortgangsrapport bevat:
1° per beleidsdomein, de opgave van de voortgang van de beleidsacties;
2° het jaarverslag van de werking van het permanente armoedeoverleg.
De coördinerende minister legt het voortgangsrapport jaarlijks voor 1 april voor aan de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering bezorgt het voortgangsrapport jaarlijks voor 1 mei aan het Vlaams Parlement.

Om een goede opvolging mogelijk te maken, zijn indicatoren noodzakelijk. In dit verband worden twee initiatieven genomen: de ontwikkeling van de Vlaamse armoedemonitor en de bepaling van indicatoren door elk lid van de Vlaamse Regering bij het concretiseren van de acties die in dit plan opgenomen zijn (zie actie 189).

1.1. De Vlaamse armoedemonitor

Zoals hierboven beschreven wordt er een werkgroep opgericht om tot een Vlaamse armoedemonitor te komen (zie deel II – hoofdstuk 2. – Vlaamse armoedemonitor).

1.2. Concretisering van de acties uit het VAPA

189. Elk lid van de Vlaamse Regering zal tegen eind 2010 de in dit actieplan opgenomen doelstellingen en acties verder uitwerken volgens het SMART-principe, met bijzondere aandacht voor het bepalen van indicatoren die de voortgang kunnen meten. In het eerste voortgangsrapport van dit Vlaams Actieplan Armoedebestrijding zullen deze indicatoren opgenomen worden.

In de actiefiches, die door de coördinerend minister ter beschikking worden gesteld, zal elk lid van de Vlaamse Regering aangeven hoe de acties waarvoor hij/zij bevoegd is uitgevoerd zullen worden, met inbegrip van een stappenplan, timing, de ingezette budgetten en meetbare indicatoren. Ook de wijze van participatie van de stakeholders, in het bijzonder de mensen in armoede zelf, wordt hierin aangegeven.

2. Tussentijdse evaluatie en bijsturing

Twee jaar na de inwerkingtreding van het actieplan wordt het actieplan geëvalueerd en zo nodig bijgestuurd. Die **bijsturing** omvat:

1° het jaarlijkse voortgangsrapport;
2° een analyse van gewijzigde maatschappelijke ontwikkelingen die relevant zijn voor het armoedebestrijdingsbeleid;

3° de nieuwe initiatieven binnen elk beleidsdomein, met opgave van het tijdpad en de indicatoren om de voortgang te meten.

De coördinerende minister legt het bijgestuurde actieplan samen met het voortgangsrapport voor aan de Vlaamse Regering uiterlijk op 1 april 2012.

We kunnen nu al enkele nieuwe initiatieven aankondigen waar het beleid pas in de loop van de eerste jaren van deze legislatuur vorm zal krijgen en die bij de bijsturing van dit Actieplan opgenomen zullen worden.

2.1. Stedenbeleid

190. In 2010 wordt voor de hiernavolgende beleidsinstrumenten op basis van een evaluatie een programmatie voor deze legislatuur opgemaakt.

- Onderzocht wordt hoe de nieuwe programmatie beter op het thema armoedebestrijding kan inspelen. Concreet betreft het volgende instrumenten: stadsmonitor, stadsvernieuwingsfonds, innovatieve projecten, thuis in de stad media, thuis in de stad prijs en agenda wetenschappelijk onderzoek.
- De actualisatie van de instrumenten stedenfonds en de stadscontracten is in 2012 rond en in de voorbereiding ervan wordt de thematiek armoedebestrijding meegenomen.
- Voor het afsluiten van het samenwerkingsprotocol voor de jaren 2010- 2014 met het Kenniscentrum Vlaamse steden wordt het thema armoede in de steden een actiepunt.
- In de opvolging van het Federaal grootstedenbeleid wordt aandacht gevraagd voor de armoede in de Vlaamse steden. Onder andere moet werk gemaakt worden van de actualisatie van de wijkatlas van professor Kesteloot en is het wenselijk dat de Vlaamse overheid bij die actualisatie wordt betrokken.
- Op basis van de screening van de beleidsnota's wordt in 2010 een set van prioritaire actiepunten voor het Vlaams horizontaal stedenbeleid geselecteerd. Eén van deze actiepunten is meewerken aan het PAO met als doel "de armoede in de stad aanpakken."

2.2. Inburgering en armoedebestrijding

191. In het geïntegreerd actieplan voor het integratiebeleid is er – waar relevant – systematisch aandacht voor het armoederisico bij nieuwe Vlamingen en wordt de link gelegd naar dit Vlaams Actieplan Armoedebestrijding.

192. Er wordt een werkgroep 'interculturaliseren participatie armoedebestrijdingsbeleid' opgericht

Deze werkgroep gaat na hoe nieuwe Vlamingen die in armoede leven nauwer kunnen betrokken worden bij het armoedebestrijdingsbeleid en bij de verenigingen waar armen het woord nemen. Dit gebeurt anticiperend op de commissie Integratie en op initiatief van het Agentschap Binnenlands Bestuur, in samenwerking met o.a. het Vlaams netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, het Minderhedenforum en het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

193. Er wordt een Vlaams Overlegplatform Roma opgericht waarin armoedebestrijding ook aan bod komt.

2.3. Eerstelijnsgezondheidszorg

194. In het najaar 2010 wordt er een conferentie inzake eerstelijnsgezondheidszorg georganiseerd. Hierop komt de problematiek van toegankelijkheid van de eerstelijnsgezondheidszorg voor mensen in armoede aan bod.

Mede op basis van deze conferentie zal het beleid vorm gegeven worden.

Lijst van afkortingen

BLOSO: Agentschap voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openluchtrecreatie
BVR: Besluit van de Vlaamse Regering
CAW: Centrum Algemeen Welzijnswerk
CBE: Centrum voor Basiseducatie
CLB: Centrum voor Leerlingenbegeleiding
CGG: Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg
CVO: Centra voor Volwassenenonderwijs
ESF-agentschap: Europees Sociaal Fonds – Agentschap Vlaanderen
EU: Europese Unie
EVC: Erkenning van Competenties
ICT: Informatie- en Communicatietechnologie
IJH: Integrale Jeugdhulp
LOGO: Lokaal Gezondheidsoverleg
LOP: Lokaal overlegplatform
OCMW: Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
IBO: Individuele Beroepsopleiding in de Onderneming
KMO: Kleine en Middelgrote Onderneming
MVO: Maatschappelijk verantwoord ondernemen
OESO: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
PAO: Permanent Armoedeoverleg
REG: Rationeel Energiegebruik
SEL: Samenwerkingsinitiatief Eerstelijnsgezondheidszorg
SHM: Sociale Huisvestingsmaatschappij
SVK: Sociaal Verhuurkantoor
VAPA: Vlaams Actieplan Armoedebestrijding
VDAB: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling
ViA: Vlaanderen in Actie
VIGeZ: Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie en Ziektepreventie
VMSW: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
WIP: Werkgelegenheids- en Investeringsplan